

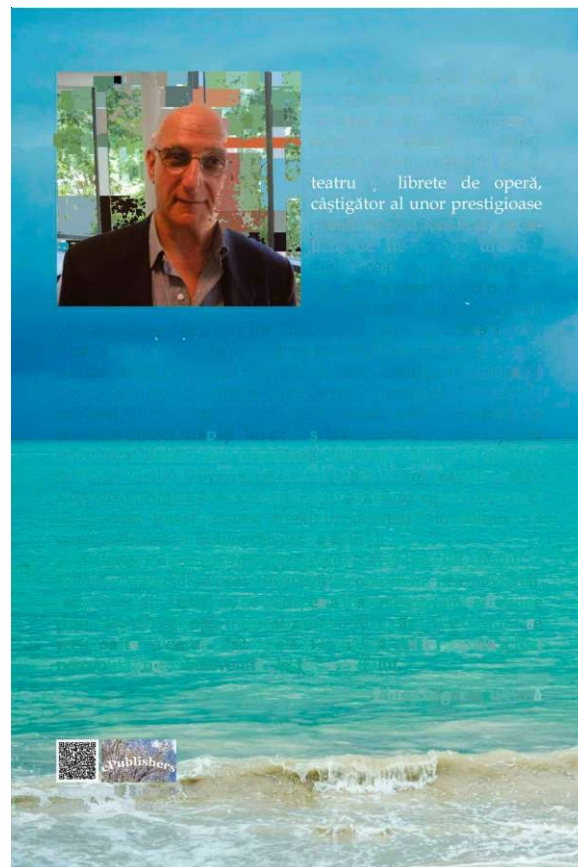
DAVID MALOUF

O VIAȚĂ
IMAGINARĂ

ROMAN
DESPRE OVIDIU

Traducerea:
Monica Bottez

David Malouf este unul din cei mai importanți scriitori contemporani, autor de romane, povestiri, eseuri, memorialistică, teatru, librete de operă, câștigător al unor prestigioase premii literare.

IPP^ I- ; premii internaționale și austra-
mf k. V liene de literatură și una din
vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul *O viața imaginară (An Imaginari/ Life)*, publicat în 1978, devenit un best-seller în Australia și în țările de limbă și cultură engleză, precum și text de studiu pentru programe de studii de liceu, licență, de masterat și doctorate în școli și departamente de studii literare și culturale din universități de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialectica spațiului exilic și tematica aventurilor inițiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe țărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului și a explorării unui spațiu marginal, prin care se produce transformarea artistului „literelor” în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal” al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca ficțiune prin care experienței traumatizante a dislocării și exilului i se recunoaște valoarea existențială și inițiatcă. Astfel» cartea a fost percepută și ca o binevenită „lecție” a exilului.
www.ePublishers.to www.ePublishers.us

Irina Grigorescu Pan

DAVID MAŁOUF

O VIAȚA

IMAGINARĂ

Roman despre

Ovidiu

Traducerea în limba română:
Monica Bottez

Titlul original al lucrării: An Imaginary Life.

Ilustrația copertei: Ovidiu printre sciți (1862), tablou de Eugène Delacroix (1798-1863)

© 2019 ePublishers. Toate drepturile rezervate.

Editia tipărită a acestei cărți se poate comanda via acest link:

<http://librariacoresi.ro/shop?search=david+malouf>

Pentru mai multe informații privind această carte, scrieți la
info@ePublishers.info.

www.ePublishers.ro www.ePublishers.us www.LibrariaCoresi.ro

CUPRINS

6 „SUNTEM LA CAPĂTUL PĂMÂNTULUI”:

JURNALUL UNUI POET ÎN EXIL ÎN O VIAȚĂ IMAGINARĂ DE

DAVID MALOUF - *Prefață de Irina Grigorescu Pană*

17 *LUI CHRISTOPHER*

20 I

38 II

69 IU

101 IV

127 V

139 *POSTFAȚĂ: DESPRE SURSE*

„SUNTEM LA CAPĂTUL PĂMÂNTULUI”: JURNALUL UNUI POET ÎN EXIL ÎN O VIAȚĂ IMAGINARĂ DE DAVID MALOUF

David Malouf este unul dintre cei mai importanți scriitori australieni contemporani, autor de romane, povestiri, poezie, eseuri, memorialistică, teatru și librete de operă, câștigător al unor prestigioase premii internaționale și australiene de literatură și una din vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul „O viață imaginară” („An Imaginary Life”), publicat în 1978, devenit un „best-seller” în Australia și în țările de limbă și cultură engleză, precum și text de studiu pentru programe de studii de liceu, licență, de masterat și doctorale în școli și departamente de studii literare și culturale din universități de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialéctica spațiului exilic și tematica aventurilor inițiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe țărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului și a explorării unui spațiu marginal, prin care se produce transformarea artistului „literelor” în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii. Acesta trece, prin experiența suferinței și a cunoașterii, prin descifrarea enigmelor existenței unui „copil” al pădurii, oglindă a propriului său sine, de la condiția precară a pribegiei încărcată de melancolie la împăcarea cu spațiul cel nou, prin care i se oferă șansa regenerării interioare, a răscumpărării erorilor, a recuperării memoriei pierdute, a întregirii ființei, a revelației divinității.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal” al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca

ficțiune prin care experienței traumatizante a dislocării și exilului i se recunoaște valoarea existențială și inițiativă, căci trăirea unui „nou început” într-o lume nouă și despărțirea de lumea cea veche (Europa!) înseamnă, implicit, pentru cei „exilați”, o sursă de creativitate sporită și formarea unei legături afective cu noua lor patrie. Astfel, cartea a fost percepută și ca o binevenită „lecție” a exilului, prin care aspectele pozitive și formatoare de identitate ale vieții în spații până recent respinse ca prea „marginale”, sub domnia „tiraniei distanței”, capătă consistență ideatică și substanță narativă.

Malouf s-a născut în Australia, la Brisbane, în statul Queensland, la 20 martie 1934, din părinți cu descendență europeană și arabă: tatăl său era originar din Liban, iar mama sa, din Marea Britanie, David, crescut și educat în Australia, la Brisbane, a studiat la Universitatea din Queensland, apoi, după o perioadă petrecută în Anglia, a predat literatura la Universitățile din Queensland și Sydney înainte de a se dedica întru totul scrisului. Și-a petrecut viața la Sydney, dar și în Anglia, a călătorit des și a locuit perioade îndelungate în Italia, în Toscana, unde, mărturisind, se simte descătușat și inspirat.

Malouf a publicat zece romane, cinci volume de povestiri, nouă cărți de poeme, șase culegeri de articole critice și memorii, o piesă de teatru, precum și câteva librete de operă, fiind perceput ca unul din cei mai talentați făuritori de identitate culturală a țării de la antipodi. Primul său roman, *Johnno*, autobiografic, apărut în 1975, a fost apreciat de critici ca o impresionantă confesiune despre formarea intelectuală a unui australian cu rădăcini în cultura europeană, dar a cărui educație sentimentală este, totuși, rodul înțelegerii poveștilor spuse și nespuse de ființele vii din viața sa, de casele, școlile, obiectele, natura exotica, toate martori ai creșterii copilului spre o maturitate cu trăiri erotice complexe, cu răspunsuri

contradictorii și măcinat de dileme incitante. Reluarea temei copilăriei și a raporturilor copilului cu locurile care „vorbesc”, cu umbrele trecutului familiei, cu prezentul în perpetuă metamorfoză, cu viitorul misterios, este, în cartea de memorii *12 Edmondstone Street* (1985) un indiciu al viziunii lui Malouf asupra lumii noi, configurată în opoziție cu lumea „veche”, desigur, dar și ca sinteză sofisticată a acesteia, ca simfonie de ecouri și voci filtrate de memorie, ca sursă de inspirație și trăiri „noi” și, mai ales, înnoitoare, ca experiență existențială și aventură a spiritului și trupului, care fac din Australia o oglindire originală a Europei, dar și o „rescriere” nuanțată a istoriei lumii: o robinsonadă modernă.

Alte romane, precum *FlyAway Peter* (1982), *Child's Play* (1982), *Harland's Half Acre* (1984), *The Great World* (1990), *Remembering Babylon* (1993), *The Conversations at Curlow Creek* (1996), *Ransom* (2009), precum și volumele de poezii apărute între 1970 și 2004 (ultimul este *Revolving Days*, în 2008) sau eseuri - precum *The Writing Life* (2014) - sunt variații pe teme percepute de critici ca fiind proprii lui Malouf: relațiile omului cu spațiile trăirilor sale, atât cele „construite”, cât și cele „naturale”, dorul de aventură, explorarea lumii noi, în sensul în care orice ființă și orice obiect sau carte, orice scriere și orice vorbire, sunt întrupări ale procesului de înnoire fără sfârșit și deci o „lume nouă”. Însăși viețuirea omului în lume, marcată de fericiri și nenorocire, de moarte și spaime, de amintiri dureroase și iubiri fără noroc, de războaie și prizonierate, de libertăți regăsite și rătăcirii labirintice, este o „lume nouă”, o alcătuire mentală marcată de speranța transcendenței, așadar metafizică, așa cum reflecțiile sufletului în locuri și fapte, de acum și din alte vremi, sunt, fără doar și poate, reflecții ale erotismului latent, inerent lumii vii, resursă a devenirii dinspre trecut spre prezent.

În primele sale romane războaiele secolului XX sunt reprezentate ca lumi paralele, desigur tot „lumi noi”, în care se formează prietenii indestructibile, iar în *Remembering Babylon* emigranții albi și tribul aborigenilor se întâlnesc pe o punte formată din conflicte și reconcilieri care fac din Australia un palimpsest temporal și spațial, locuit și ritmat de ființe hibride, alese de destinul implacabil al dislocării și exilului pentru a-și trăi și accepta fragilitatea, complexe, patosul cotidian ca pe recompense ale viețuirii intense în lumea de la capătul lumii. Omul călător este australianul colonist și nativ deopotrivă, o variantă de *homo viator*, pentru care orice clipă este o explorare a unei lumi noi, pentru care deștelenirea „insulei” ogor este în aceeași măsură blestem și binecuvântare, o muncă pusă în operă și un joc creativ. Pentru omul poet - o ipostază a lui Ovidiu, *homo ludens* este, cu adevărat, omul lumii noi, care-și joacă și își reinventează istoria personală și pe cea a patriei sale, libertatea căutată în aventură și în dragoste este, totuși, mereu, o formă de prizonierat, iar conflictul o altă față a iubirii. Tonul și muzica scrierii lui Malouf, trecerile de la realismul sec la lirism patetic, personajele grotești sau seducătoare, întâmplările memorabile și percepute ca „tipice” pentru povestea Australiei, finalurile deschise, dilemele complexe prin care este configurat subiectul exilie al dislocărilor succesive, confesiunile doar în aparență „explicative”, dar, în fond, incitante prin recursul la amintiri profetice, amestecul de disperare și deznădejde, de milă și necruțare, de avânt și resemnare fac din romanele, povestirile sau poemele lui Malouf nu doar o voce a identității australiene, cum susțin unii critici, ci și o emblemă a personajului post-modern, a „rătăcitului” care-și declamă neputințele și penuriile prin care, paradoxal, i s-a îmbogățit sufletul în lumea cea nouă.

Cărțile lui Malouf sunt, astfel, nu numai o imagine „iconică” a Australiei, dar și o rostire memorabilă a ideii de „lume nouă” în proces de alcătuire, de redefinire, de recunoaștere: nu e vorba numai de lumea nouă australiană, percep cititorii săi, ci și de lumea modernă, globalizată, în care marginile și centrul își schimbă frecvent locurile, în care contemporanul a devenit subiect exilie prin excelență, chiar atunci, sau mai ales atunci când nu-și părăsește patria. Lumea cea nouă este o distopie în care abundența înstrăinărilor trebuie asimilată prin uitare și rătăcire de sine, prin reînvierea unei amintiri îngropate de generații.

Contextul cultural în care se discută *O viață imaginată* de către critici și cititori este acela al dicotomiilor conflictuale: între civilizație și viața tribală, „primitivă”, între spațiul de „acasă” și cel al exilului, între centru și margini, între Europa și lumea „nouă”, între Anglia, locul de origine al colonizatorilor albi și Australia, locuită de populații aborigene. Este însă evident, la o lectură aprofundată, că această carte nu are ca subiect lumea materială, exterioară, ci spune povestea unei aventuri interioare, a unei călătorii a „pelerinului”, vorbind despre înstrăinare, despre descoperirea și reconstruirea sinelui ascuns, despre înțelegerea sensului profund al „civilizației” care aduce în prim plan un Copil al spațiilor și timpurilor primordiale, „sălbatec” numai pentru ochiul arogant și superficial al „cetățeanului roman” pentru care exilul e o pedeapsă nemeritată, o dramă a alungării din „împărăție”.

Personajele și locurile care apar în roman sunt „traduse” pentru cititorul australian de însuși autorul inițiat: poetul din Roma este un colonist englez încă neresemnat cu destinul său de exilat; Anglia este Roma cu splendorile sale, rod al civilizației europene; Tomis este o Australie primitivă, tribală, la marginea lumii, pustie în aparență. „Mesajul” cărții este destul

de limpede conturat atât de discursul lui Ovidiu, cât și de cel al autorului, care aduce în discuție argumentul relativității conceptului de „margine”. Tomis, acel „terra nullius” care poate numi continentul australian, devine, pentru poetul exilat, un centru al lumii, o Romă și un „acasă” care-l va seduce și unde își va sfârși viața. Acel „altundeva” din exilul cumplit este supus unei metamorfoze profunde prin care capătul lumii devine un paradis al renașterilor.

Australia nu este Europa „transportată” la antipodi, ci o Europă „tradusă”, va explica Malouf în eseuri, interviuri, conferințe. Aventura traducerii, o metamorfoză subtilă a „originalului”, reprezintă o punere în operă a poetului adevărat și e tema principală a jurnalului imaginar, în care Ovidiu își reprezintă disperarea inițială și se angajează într-o reală aventură erotică lăsându-se stăpânit de noua sa patrie, prin care capătul de lume se preschimbă în adevărata sa „casă”. Tomis nu este un loc, ci o stare mentală, declara Ovidiu în primele sale luni de exil. Tomis devine și un pustiu roditor, în care poetul bătrân, năvălit la vicii în Roma, redevine copilul inocent de odinioară; capitala imperiului este o amintire reală, dar preschimbată prin întâlnirea cu Copilul misterios și sălbatec al unei naturi care-i vorbește într-o limbă de dinaintea oricărui limbaj poetic sau latin.

Într-un interviu acordat lui Ray Willbanks în 1990 (publicat în *Antipodes* 4.1.1990) Malouf considera *O viață imaginară* o carte-„argument” despre Australia. „Să fii la marginea lumii cunoscute... să trebuiască să descoperi cum să ajungi în centru”, să crezi că literatura poate exista numai altundeva... că istoria se întâmplă altundeva... Ne-a luat mult timp să înțelegem că acolo unde te afli acolo este centrul... Am vrut să-l pun pe Ovidiu să treacă prin experiența descoperirii acestui adevăr”.

Romanul este, astfel, încadrat de o temă și un mesaj explicit, în maniera postmodernă și a generat polemici și dezbateri culturale în jurul conceptului de „margine”. Argumentul că „marginea” este o percepție și o lucrare a minții, nu un loc anume pe hartă, că citirea unei hărți este ea însăși mediată de proiecții mentale, că realitatea țării de la antipodi, sau al oricărui tărâm „îndepărtat” este și o ficțiune, că centrul alcătuit de fapt din realitate plus memorie, este, în fond, mai mult decât un argument intelectual. Este o viziune asupra istoriei, prin care se rostește jurnalul lui Ovidiu, precum și alte scrieri ale lui Malouf. Omul lumii noi este un erou al „marginii”, este angajat într-o aventură desfășurată în spațiul unei deveniri ca acțiune dublată de contemplare. Exilatul este un poet contemplativ, de oricâte isprăvi războinice s-ar învrednici.

Contemplarea unei hărți - a „geografiei” implică, mai întâi, o aventură mentală. Într-un interviu apărut în anul bicentenarului Australiei, în 1988 (publicat în *The Age* la 23 ianuarie 1988) Malouf vorbește despre „traducerea” Europei pe continental australian. Despre o „afinitate de destin”, sau chiar „predestinată” (a „fated affinity”) între Anglia și Australia, pe care personajul simbolic al exilului, Ovidiu, o pune în operă în jurnalul său imaginar. În același fel se poziționase personajul Ovidiu din *Dumnezeu s-a născut în exil*, de Vintilă Horia, roman de care *O Viață imaginară* este, de asemenea, legat, prin afinități de destin.

„Printr-un capriciu al naturii, sau, poate, printr-o afinitate de destin, colonizatorii continentului nostru de la marginea lumii au fost ei înșiși, odată, la marginile lumii cunoscute. Când a fost descoperită de fenicieni, Britania era o insulă sălbatecă și îndepărtată, pe drumul spre nicăieri, îngrămadită în colțul nord vestic al hărții. Colonizată în cele din urmă de puterea imperială a lumii, cu nativii săi deposezați de valuri de

imigranți, Anglo-Saxoni, Juți, Danezi, Normanzi, și în cele din urmă exterminați... Astfel încât, când cele două insule ale noastre, una mică și izolată, cealaltă mare și izolată, s-au întâlnit în cele din urmă în 1788, colonizatorii nu au adus cu ei numai o limbă... ci și istoria unui triumf asupra unei dizabilități naturale. Până la acea vreme Britania ajunsese în centru. În 1788 toate distanțele de pe glob erau măsurate după meridianul Greenwich. Ce exemplu! Acești imigranți, de la natura lor mici insulari, acum trebuiau să se adapteze traiului pe cea mai mare insulă de pe glob. Liliputani în Brobdingnag.”

Desigur, Tomis e un altundeva, un „alibi”, un tărâm care nu poate fi cunoscut decât printr-un act de iubire, prin mijlocirea unui Copil miraculos care vine din umbrele unui alt eu, uitat; e o relație cu copilul primordial de care vorbea Jung, prezent în fiecare ființă nesmintită de o civilizație opresivă, și, de fapt, mai mult decât o ființă, copilul este o călătorie de explorare reciprocă, prin care romanul se trezește la viața cea nouă, iar sălbatecul învață limba oamenilor.

Tomis devine, astfel, un simbol al Australiei, dar și al ținutului de pe marginea lumii, al locului de exil, spațiu al pedepsei și năpastei, care se va transforma în centru al lumii, ca odinioară Roma și Anglia. În fond, este argumentul lui Malouf, este vorba de o recitare a hărții lumii:

„Geografia... este o convenție... Este un mod de a privi. Hărțile pot fi abordate din orice unghi, ele pot fi inversate. Nu avem de făcut altceva decât să ne întoarcem mintea cu susul în jos, să încetăm să gândim în termenii culturii noastre moștenite, față de care vom fi totdeauna la periferie, ca să ne aflăm în centru, mai degrabă decât la marginea lucrurilor.”

Tomis, un „catalog al lipsurilor” se transformă astfel într-o stare a sufletului și minții, într-o grădină în care poetul va crește prima floare: plantarea unei grădini rămâne un act de

creație fundamental pentru începutul metamorfozei sale: dintr-un cetățean roman persecutat, înciudat și posac într-un salvator al copilului miraculos care-i devine lui călăuză și salvator; și apoi, într-un călător care, în preajma morții, se va simți absorbit de cerurile nesfârșite.

Jurnalul lui Ovidiu la Tomis, în versiunea imaginată de Malouf începe cu descrierea unui loc pustiu, alcătuit din marea de plumb și un cer înnorat, aflat la gura unui râu, dincolo de care mlaștini, câmpurile cu ierburi se întind până la polul nord. Un loc în care lumea a înghețat, lipsit de copaci, de flori, de fructe, de la capătul pământului, în care nici nu există noțiunea de grădină sau livadă, cu deschidere spre infinit - un „niciunde”. „Tomis e o stare mentală, nu un loc”, meditează Ovidiu în primele pagini ale jurnalului său. Peisajul acestei lumi noi, Tomis, la finalul metamorfozei lui Ovidiu este cel al unui timp împlinit, care rostește cadențele libertății, în care moartea nu sperie, un loc scăldat în lumina începuturilor, unde Copilul pășește, ca un înger, pe lumina apei, și se desprinde de pământ. Tomis a devenit pentru acest Ovidiu, ca și pentru acel Ovidiu din romanul *Dumnezeu s-a născut în exil* al lui Vintilă Horia, o epifanie a învierii, un spațiu utopic în care toate vârstele omului, de la copilărie la bătrânețea aducătoare de moarte alcătuiesc un prezent al trecerii spre un dincolo de nedeslușit, dar nu mai puțin real.

De la stilul „memoriei interioare” al personajului întristat și nostalgic de la Pontul Euxin la retorica monologului adresat al apelurilor către posteritate, de la cel descriptiv al poetului sofisticat confruntat cu spectacolul naturii impasibile sau dezlănțuite la notațiile fruste ale trăirilor limită, de la stilul narațiunii cu suspans și ruperi de ritm al evenimentelor dramatice în care se implică prizonierul, la claritatea iluminărilor transcendente care-i marchează finalul și îi sting deznădejile,

de la prețiozitatea „ovidiană” a pasiunilor din perioada sa romană la disperarea pribegiei - toate aceste „voci” ale textului original sunt prezente în traducerea Monicăi Bottez, prinse în țesătura operei, împreună cu alternanțele de registru, de timpuri verbale, de conotații contextuale folosite pentru a exprima un personaj complex, de factură modernă, compus din rigoare intelectuală și afectivități erotice, a cărui creativitate poetică („poiesis”) demodelează „cartea” jurnal al lumii noi.

O viață imaginară este, în definitiv, o variantă propusă de Malouf de re-scriere a „metamorfozelor” ovidiene care, în acest „jurnal”, ficțional dar persuasiv prin coerența construcției, pare să deschidă cititorului o poartă nebănuită spre o viziune asupra preschimbărilor interioare prin care un nou „eu”, alungat din patrie, își rostește ființa într-un pustiu sub care se dezvăluie un paradis uitat.

Irina Grigorescu Pană

LUI CHRISTOPHER

Când l-am văzut pentru prima oară pe băiat nu pot să spun, mă și văd - aveam poate trei sau patru ani - jucându-măpe sub măslinii de la marginea fermei noastre, nu prea departe de păstorul de capre, ca să mă poată auzi dacă strig - și stau de vorbă cu copilul, nu știu dacă pentru prima oară, nu pot spune la această distanță în timp. Căprarul moțâie sprijinit de un trunchi de măslin, cu capul dat pe spate și cu gura deschisă, lăsând să se vadă linia întunecată a fălcii și tendoanele grumazului său slab. Prin ierburi mișună albine. Aerul e plin de strălucire. Trebuie să fi fost sfârșitul verii. În iarba bătută de vânt se vadă maci. Un țap negru s-a ridicat pe picioarele de dinapoi ca să ajungă la mlădițele de vie.

Copilul e acolo. Eu am trei sau patru ani. E sfârșitul verii. E primăvară. Am șase ani. Am opt ani. Copilul are mereu aceeași vârstă. Vorbim unul cu celălalt, dar într-o limbă inventată de

noi. Fratele meu, care are un an mai mult ca mine, nu îl vede, nici chiar atunci când se mișcă aproape, între noi doi.

E un băiat sălbatic.

I-am auzit pe păstori vorbind despre un băiat sălbatic, dar nu știu dacă era vorba despre el sau despre altul - și desigur că nu recunosc față de ei, și nici față de nimeni altcineva, că l-aș cunoaște. Băiatul sălbatic de care vorbesc ei trăiește printre lupi, în râpile dinspre răsărit, dincolo de fermele cultivate și de vilele din valea noastră fertilă.

Acolo chiar sunt lupi. Am auzit povestiri despre cum merg ei după pradă în pășunile de la margine și odată cred că am auzit pe unul urlând în zăpadă. Sau poate că era chiar băiatul. Și am văzut un cap de lup pe care l-a adus unul dintre vânători pentru a-l lăta, ca pe un avertisment, în țarcul lui. Era cenușiu și nu arăta prea fioros, deși falca avea carnea retrasă peste gingii, lăsând să se vadă colții. Mă gândeam la copil și la faptul că firea lupilor era probabil cumva prietenoasă și asemănătoare cu a noastră, altfel cum ar fi putut copilul să trăiască printre ei? Ceea ce era înspăimântător era felul cum fuse tăiat capul, cu frânghii de sânge întunecat care atârneau de el și cu blana de pe gât năclăită de sânge. Mai târziu am auzit, poate tot de la căprari, că firea noastră are într-adevăr ceva în comun cu cea a lupilor, iar noi avem ceva din firea lor, deoarece sunt bărbați care, la anumite faze ale lunii, se pot transforma în lupi. își adună mintea lor de oameni ca și cum ar fi un pumn și, când îl deschid, e laba unui lup. Craniul se bombează, falca iese în afară și devine bot. Le crește păr aspru pe spinare și pe pânțele. Corpul li se gârbovește și se lasă în patru labe. Vocea li se îngroașă. La atracția lunii. Credeam astfel de lucruri pe atunci și mă minunam. Oare copilul era un băiat lup? Sufereau oare acei bărbați-lup, care trăiau în taină printre noi, acea transformare chinuitoare la porunca lunii,

erau ei copiii care fuseseră capturați din sălbăticie și aduși printre noi ca să se adapteze la purtarea oamenilor?

Cândva, când propriul meu trup a început să se schimbe și mi-am descoperit primele semne ale bărbăției, copilul a dispărut și nu a mai reapărut, deși l-am visat adesea în acei ani de tinerețe, dar și de atunci încolo. Am uitat limba pe care o foloseam și, dacă ar fi să reapară, poate că nu am putea comunica. Avea oare vreun mesaj pentru mine atunci? Dacă da, nu a reușit să mi-l transmită. Sau mi l-a transmis și mi-a ieșit din minte. Sau limba pe care a folosit-o cu acea ocazie era deja dincolo de înțelegerea mea și nu putea fi tradusă în limba de toate zilele. Cred (și așa am socotit întotdeauna) că el o să se întoarcă. Dar cu ce înfățișare? Tot cu cea de copil? Ca bărbat de vârsta mea? Sub formă de lup? Sau are oare puterea să ia și alte înfățișări? Sau s-a întors poate deja la mine sub o formă așa de umilă, așa de obișnuită, că nu am reușit să-mi dau seama de prezența lui?

Nu spun nimănui despre el, așa cum cu ani în urmă aveam grijă să nu admit față de nimeni că el era acolo - nici măcar față de fratele meu, care era de aceeași vârstă cu mine și ar fi înțeles. Sub tot scepticismul meu, iată un grăunte de credință.

I

Priveliștea acestui loc îmi umple mintea zi după zi cu aspectul său dezolant. Un șir de stânci desenat oblic pe fundalul cerului și marea plumburie dincolo de ele. La apus și la sud, grămezi de munți acoperite de nori. La nord, dincolo de gurile mlăștinoase ale râului, unduiesc spre pol câmpii goale și plate acoperite cu ierburi.

Timp de opt luni această lume îngheață. Asupra acestui ținut plutește un blestem polar. Devine alb peste noapte. Când gheața mai slăbește în cele din urmă și se sparge, întreaga câmpie devine noroioasă și miroase urât, e plină de insecte

care ne chinuie, iar dintre smocurile de iarbă ies aburi fierbinți. Nu am găsit niciun copac mai înalt decât tufărișul scund, brun cenușiu. Nicio floare. Niciun fruct. Suntem la capătul pământului. Nici măcar speciile mai evoluat ale regnului vegetal nu au apărut printre noi. Ne despart secole de noțiunea de livadă sau cea a unei grădini cultivate doar de plăcere. Câmpia se întinde deschisă de jur împrejur, mărginită de un zid de munți la apus și plată spre nord și nord-est, pierzându-se spre infinit. Stâncile abrupte duc spre cer. Mlaștinile de pe malurile râului, arbuștii de pelin, pășunile de dincolo de ei, toate duc spre un cer care fie se lasă jos deasupra noastră când e încărcat de zăpadă, fie se întinde gol cât cuprinde privirea sau imaginația, fără niciun nor sau vreo zburătoare.

Dar de fapt descriu o stare de spirit, nu un loc.

E locul unde sunt exilat.

Satul numit Tomis constă din o sută de colibe făcute din nuiele împletite și noroi, cu acoperișuri de paie și cu podeaua din noroi bătut acoperit cu trestii. Fiecare colibă are o curte împrejmuită de un gard și un staul unde animalele pot fi aduse și instalate pentru iernat. Iarna mâncăm și dormim în odaia spațioasă de deasupra staulului, pe bănci de lemn deasupra unui strat de turbă care arde încet. Vara se folosește și restul casei și eu am o cameră proprie, cu o masă joasă pentru scris și o saltea de paie curate.

Aici viața mea a fost redusă la o extremă simplitate. Locuiesc cu căpetenia satului, care a fost pus să mă păzească și, poate, să-mi facă de petrecanie, atunci când va veni momentul potrivit. Gospodăria constă din căpetenie, mama sa (o bătrână de aproape optzeci de ani) și nora lui cu copilul ei. Sunt oameni aspri dar binevoitori, iar bătrânul, deși este un barbar, mă tratează cu o oarecare considerație pentru poziția mea de odinioară. De fapt, sunt ignorat, lăsat în pace să fac ce vreau,

să rătăcesc prin sat sau pe câmp, dar nu prea departe pentru a fi în siguranță. Nu e nevoie să se teamă că o să fug. În toată lumea cunoscută unde stăpânește împăratul, eu nu mai exist oficial. Și dincolo de acest sat îndepărtat se întinde necunoscutul. Și presupunând că în actuala mea condiție aş avea energia să scap unde aş putea fugi?

Mă plimb în jurul micului fort plin de noroi sau fac excursii în tufăriș, dar fără să pierd din ochi zidurile căci în orice anotimp satul poate fi atacat de sălbaticii care locuiesc în pășunile întinse dinspre nord și care vin periodic urlând în haite ca să ne fure animalele sau să ne dea foc câmpurilor mai îndepărtate, întregul sat este o tabără înarmată. Sunt persoana cea mai neînsemnată aici - un bătrân nebun și caraghios, grotesc și cu lacrimi în ochi, care nu înțelege nimic, nu poate rosti niciun cuvânt și a cărui purtare cred că acestor oameni duri li se pare că sunt într-o stare de absurdă nepotrivire cu realitățile existenței noastre zilnice. Îmi oferă un colț unde pot dormi. Și nu sunt nepoliticoși. Dar la Tomis nimeni nu cunoaște graiul meu și de aproape un an nu am auzit niciun cuvânt în limba mea. Asta mă face mut. Comunic ca un copil prin mormăieli și semne, arătând cu degetul, ridicând sprâncenele întrebător și izbucnesc în lacrimi de bucurie dacă cineva - chiar și un copil - înțelege ce vreau să spun. Când sunt afară mă plimb, strig cu glas tare, vorbesc cu mine însumi pur și simplu ca să îmi păstrez cuvintele în minte, sau poate ca să mi le scot. Nu am cuvinte să descriu cât de groaznice sunt zilele și nopțile mele în acest loc. Mi se pare că toată ziua rătăcesc într-un vis, total izolat de lume de parcă aş aparține unei alte specii. Noaptea în somn descopăr ceea ce lumina orbitoare a zilei mă împiedică să văd și anume că partea întunecată a fiecărui obiect de aici, ba chiar însuși peisajul când e învăluit de umbre, este o pagină scrisă într-o limbă pe care nu pot s-o descifrez, cu un mesaj pe

care sunt incapabil să-l interpretez... Visez mereu că mă aventurez dincolo de miriști, departe în câmpia dezolantă, în pășunile de dincolo de marginile lumii noastre. Sunt bătute de vânt, aceste pășuni. Unduiesc ca marea, şuieră, oftează, iar aerul e plin de aripile albe ale fluturilor de varză. Cad în genunchi și încep să sap cu unghiile mele lungi în pământ. Uneori vin și lupi și scurmă cu ghearele în pământ alături de mine. Urlând. Săpăm împreună și ei nu îmi dau mai multă atenție decât unui strigoi. Iar eu știu că eu trebuie să descopăr înaintea lor ce caută ei să dezgroape, că altfel sunt pierdut. Așa că sap mai îndârjit, mai repede, asudând sub razele unsuroase ale lunii. Incapabil să-mi spun că e doar un vis. Știu ce căutăm. Căutăm mormântul poetului Ovidiu - Publius Ovidius Naso, roman din ordinul cavalerilor, poet. În toată această pustietate nimeni nu știe unde zace.

A fost numit Naso din cauza nasului.

Mă adresez ție, cititorule, ca unul care a trăit în alt secol, deoarece aceasta e o scrisoare pe care nu o voi trimite niciodată. Nu îi este adresată nici soției mele, nici avocatului meu de la Roma, nici măcar împăratului; ci ți-o adresez ție, prieten necunoscut, care nu ești acum când scriu și a cărui față, sau măcar formă, nici nu pot să mi-o închipui. Oare poate cineva să-și imagineze fața unui zeu? Căci desigur asta e ceea ce trebuie că ești la o așa mare distanță în timp, zeul care a început să miște înlăuntrul nostru, să se înfiripeze în noi și care va evolua într-o ființă la sfârșitul marelui ciclu ale cărui începuturi au prins deja să zguduie lumea noastră.

Încredințez această scrisoare secolelor, fără să știu în ce peisaj cu obiecte nefamiliare va ieși poate la lumină și cu ce ochi o vei citi. E latina o limbă pe care încă o cunoașteți? O îngrop adânc în gheață, într-un tumul, într-un mormânt ale cărui pietre sunt pecetluite sub o gheață care nu se topește

niciodată și unde niciun roman din lumea mea nu s-a încumetat vreodată... Doar peste o mie de ani va putea această scrisoare să ajungă în siguranță în mâinile tale, atunci când imperiul va fi căzut și nu va mai avea puterea să ne impună tăcerea. Sunt poetul Ovidiu

- născut la granița dintre două case ale zodiacului, unde Peștii, care trag fiecare în direcția opusă, coboară sub linia orizontului, iar Berbecul urcă între două cicluri temporale, mileniul zeilor vechi care se apropie înfiorat de sfârșit și o eră nouă care va intra în criză cândva, abia îmi pot imagina cât de departe în viitor, atunci când tu, cititorule, stai într-o cameră luminată, dar mobilată într-un stil necunoscut mie, sau în lumina târzie a unei grădini ale cărei flori nu le recunosc, traducând această scrisoare

- și cu ce dificultate - în propria ta limbă.

Ai auzit vreodată de numele meu? Ovidiu? Sunt cunoscut încă? A scăpat vreun vers scris de mine atunci când cărțile mele au fost interzise în toate bibliotecile și arse public și am fost expulzat din limba latină? Vreun admirator a ținut vreo poezie de a mea în secret și a păstrat-o astfel sau și-a întipărit-o în memorie? Versurile mele circulă încă în taină pe undeva din gură în gură? Sau poate vreo expresie de-a mea s-a strecurat neobservată de autorități, ca un citat în creația altui poet? Sau într-o scrisoare? Sau într-o zicală care a devenit parte din vorbirea de toate zilele și nu mai poate fi eradicată?

Am supraviețuit?

Acum scriu la lumina lumânării. În această cameră fără ferestre e întuneric ca noaptea. Mici păianjeni și alte insecte trăiesc în stuful din acoperiș și se târăsc pe podea sau îți cad în păr sau în castronul cu supă pe care o mănânci și mișună în cutele veșmintelor de pe tine. După un timp te obișnuiești cu ele.

Înainte de a ajunge aici, niciodată nu venisem în contact atât de mult cu celelalte creaturi, nici măcar cu câini sau pisici. Acum în mod ciudat mi se pare că sunt niște tovarăși prietenoși.

Ca și mine, nu pot cuvânta. Se mișcă prin crăpături, prin golurile din viața noastră, fără să facă niciun rău. Chiar și păianjenii, bieteles creaturi. Or fi având o limbă a lor, mă întreb? Dacă da, poate o să încerc să o învăț. Cred că e tot atât de ușor ca atunci când încerci să stăpânești barbara limbă guturală pe care o vorbesc vecinii mei.

Am început să recunosc unele sunete din limba asta. Dar uneori numai când îl aud pe bătrân strigând prin curte la nepotul lui sau mormăind ceva în amurg către nora lui, aproape că mă înnebunește; e ca și cum ai încerca să-ți amintești ceva ce ai uitat, ceva ce sclipește chiar la marginea minții tale dar refuză să iasă la iveală. Mă simt la fel de izolat ca păianjenii de aici. Sau ca un șobolan agățat de o grindă ascultând un poet citindu-și versurile. E ca și cum aș fi alunecat brusc în jos pe scara animală sau blestemul unei vrăjitoare m-ar fi transformat într-o specie inferioară. Dar desigur nu o vrăjitoare a făcut schimbarea. Nu a fost evocată decât puterea legii. Prin acțiunea celei mai înalte autorități cunoscute am fost aruncat într-o altă categorie de ființe, creaturi care nu au devenit pe deplin umane înălțându-se printr-o gaură din mintea lor, care nu au format încă ceea ce noi numim societate, ca romanii care respectă legea.

Dar chiar și așa geții ăștia aparțin speciei noastre. Îi ascult vorbind. Sunetele lor sunt barbare și inima mea suspină după rafinamentele limbii noastre latine, această limbă perfectă în care se poate exprima orice, chiar și sentința oficială de exil... Ascult și ceea ce mă impresionează cel mai tare e că recunosc melodia. Aceasta, sunt sigur, exprimă tandrețe, astalaltă regret,

asta mânie, ăsta e tonul cu care un bătrân liniștește un copil care a căzut și plânge povestindu-și necazul și care trebuie consolată certând piatra într-un fel pe care îl recunoști aproape ca venind de undeva de departe din copilăria ta: „Reao, reao, piatră rea.”

Mai sunt și păianjenii. Oare aş putea descifra și tonul graiului lor? Deoarece și ei trebuie să comunice unul cu altul într-un fel, aş putea reîncepe să scriu în limba păianjenilor. *Noile Metamorfoze ale poetului Ovidiu în exil, în limba păianjenilor.*

Uneori când mă plimb la întâmplare pe aici, mă opresc să mă uit la femeile care lucrează în curte sortând și măcinând grăunțe. Uneori una dintre ele își ridică ochii, se încruntă sau zâmbește, rămânând în lumea ei, pe care eu nu o pot atinge. Sunt multe semințe, aurii, verzui, galbene, maronii, albastre. Bănuiesc ce pot fi unele dintre ele, dar nu îmi amintesc numele lor. Sigur că știu niște nume de semințe, căci le-am folosit în unele din poeziile mele pentru cât de frumos sună: coriandru, nucșoară. Dar nu am nici cea mai mică idee de cum arată, în afară doar de câteva din cele mai comune. O dată sau de două ori am luat câte o sămânță cu arătătorul și am pus-o în palmă, sub privirile nedumerite ale femeilor. Odată una din ele a râs și a pronunțat un cuvânt: *Korška*. Eu m-am uitat la sămânță, iar ea dat din cap ca și când aş fi fost un copil și a rostit din nou, rotunjindu-și buzele în mod exagerat, *Kor-ška!*, apoi luă o sămânță în gură și o sparse. Am făcut la fel, dar nu am reușit să recunosc gustul. Fără celelalte alte sute de ierburi și mirodenii cu care putea fi amestecată în bucătăria noastră romană, nu îmi atacă palatul cu niciun gust cunoscut care să fi fost asociat cu un anumit nume. Așa că acum știu numele acestei semințe și gustul ei, dar nu pot traduce cuvântul în limba și experiența mea.

Oare așa o să întâmple cu toate de acum încolo? Va trebui să învăț totul din nou ca un copil? Descoperind lumea asemeni unui copil mic prin simțuri, dar toate lucrurile fiind lipsite de vraja specială pe care o au numele lor în limba mea?

Nu am ce spune despre satul nostru decât că are cam o sută de colibe. Străzile înguste ce le desparte sunt de pământ, mai bine zis de noroi. Câțiva porci și niște găște murdare se tăvălesc în acest noroi care e compus dintr-o parte pământ și nouă părți de mizerie produsă probabil de bălăceala a o mie de generații de aceste creaturi. După ploaie găștelor li se alătură în bălți copii în pielea goală, care aleargă apoi după purcei printre case, fără ca eu să pot distinge care strigă și care guiță. Dincolo de zidurile întăriturii sunt câteva petece cultivate cu grâne, pe care femeile le strâng și le zdrobesc, iar printre spice cresc ierburi și plante ale căror semințe trebuie separate manual de grâu, ovăzul sălbatec și orz. Altceva nu cultivă.

Suntem în miezul verii acum. Mlaștinile de pe malurile râului emană abur și vibrează de zumzăitul muscușilor. Dar peste câteva săptămâni se va simți iarna în aer. Apele râului vor fi involburate de vânturile ce vor sufla dinspre nord, dinspre stepele scite și vor culca trestiile la pământ. Deja bărbații au ieșit să taie plăci de turbă pe care le vor stivui ca să țină piept gerului. Femeile strâng grânele în cămări și afumă hălci de porc pe care le atârnă apoi de bârne. De îndată ce râul îngheață trebuie să rămânem zi și noapte în palisadă și zi și noapte bărbații vor sta de pază. Acum râul ne apără. Dar peste două luni va deveni un pod de gheață și hoardele din nord vor veni puhoi jefuind, violând și pârjolind. Oamenii la care locuiesc aici sunt doar relativ sălbatici. Pe adevărații barbari o să-i văd abia de acum încolo. Până acum mi-au apărut doar în vise.

Nu demult am visat într-o noapte că mă plimbam sub razele lunii pe strada dintre colibe, auzind purceii grohăind în urma

mea, cântând despre cum or să li se roadă oasele și am ieșit la lumina stranie de pe mlaștini. Luna își urma cursul sus pe cer deasupra trestiiilor, cu fața acoperită pe jumătate de un nor, asemeni unui ochi acoperit de pleoapă - asemeni propriului meu ochi, treaz pe jumătate, deschis ca ochiul unei bufnițe, pe jumătate închis în întuneric.

Umblam pe râul care se învoldura ca un fum sub picioarele mele și eu eram una cu lumina lunii. Am ajuns pe celălalt mal. În fața mea se întindea spre orizont o câmpie vastă, monotonă, fără nicio cută, doar praf care se învâртеjea sub picioarele mele și nicio creatură nu mișca în țărână, nici măcar un șarpe... Era ca la început de lume.

Deodată, nu din pulberea câmpiei, ci din cerul învoldurat s-a ivit o hoardă de ființe care veneau ca un tunet asupra mea - oameni, da, cai, da, și mi-au venit în gând acele ființe în care nu cred și știu că aparțin doar lumii născocirilor, în care mă aflam, de fapt: centaurii. Dar nu erau creaturile îmblânzite din miturile noastre pastorale. Erau niște ființe uriașe, și puterea lor era înspăimântătoare, înspăimântătoare erau răsuflarea nărilor, ropotul copitelor, undele de lumină de pe coapse. Am știut atunci că, de fapt, aceștia sunt zei.

În care, de asemenea, nici nu cred. Stăteam tăcut în mijlocul câmpiei și ei au început să se rotească în cercuri mari în jurul meu scoțând strigăte nu de răutate - mi se părea, ci de jale: *Lăsați-ne să intrăm în lumea voastră, păreau să zică. Lăsați-ne să trecem râul în imperiul vostru... Dați-ne drumul în viețile voastre. Credeți în noi. Credeți.*

Încet s-au oprit.

Stăteau pe loc.

Respirând.

Era o tăcere, vastă cât câmpia, și îmi auzeam bătăile proprii inimi, ca un ecou slab ale acelor copite, și respirația mea era ca a centaurilor, doar că mai aproape, sfâșiindu-mi pieptul. Și din forțele acelea care acopereau întregul orizont se desprinseseră una dintre acele creaturi și înaintă încet spre mine, pășind delicat cu copitele în țărână și se opri la un pas de mine, astfel că îi simțeam căldura și respirația și mi s-a părut că aud în șuvoiul respirației sale sunete ca niște silabe pe care le puteam desluși. Și din nou recunoșteam tonul. Era ca și cum, deoarece nu mai aveam propria limbă, începusem să îmi încordez urechea atent la alt înțeles.

Am întins mâna și l-am atins.

Și din adâncul somnului meu s-a desprins ceva care a venit spre locul unde stăteam unul în fața celuilalt, asemenea unei reflecții ce iese la suprafața unei oglinzi. Stătea acolo, în fața mea, un străin. Și din adâncul meu, ceva care era reflecția lui, îi ieșise în întâmpinare.

M-am trezit strigând. Și cuvântul pe care l-am strigat nu a fost pe limba mea.

De atunci am tot încercat să îmi amintesc acel cuvânt, dar sunetele lui s-au cufundat înapoi în somnul meu. Dacă mi-aș putea aduce aminte cum suna și să rostesc cuvântul din nou cred că aș ști ce trăire am numit. Ce se află acolo undeva și așteaptă să mă primească.

Se cheamă Naso din cauza nasului.

Nu știu ce știa să miroasă strămoșul meu. Dar eu știam să miros ce e nou, ce se poartă, ce e la modă.

Sunt esențialmente o ființă sociabilă. Unii poeți, Virgil de exemplu, au ureche perfectă. Eu am nas. Și nasurile sunt politice, chiar dacă nu-ți bagi nasul decât în locurile cele mai secrete ale unei persoane. Poate că tocmai atunci sunt cu atât

mai politice. Nasurile te bagă în bucluc. Eu miroseam imediat ce dorea să audă fiecare, ce a început să gândească și mai ales ce o să gândească de îndată ceea ce aveam eu să rostesc cuvintele.

După un secol de război în care familii întregi s-au nimicit reciproc în numele patriotismului, acum eram într-o perioadă de pace. O perioadă de mare zăpăceală și blândă îngăduință față de sine, de sofisticare și obrăznicie, când toate limitele păreau că fuseseră sfărmate într-un iluminism ce nu mai avea nevoie de nicio credință.

„Zeii nu au murit de tot”, vesteam eu despre univers, „deoarece numele lor sunt pe buzele noastre ale tuturor, ca să nu spunem nimic despre monumentele care le sunt dedicate zilnic de iubitul nostru conducător. Dar și ei au încetat să fie serioși. Au intrat într-o epocă a jocului. Au părăsit locurile sfinte și și-au stabilit reședința în mituri de care ne detașăm și nu le dăm crezare. Ar fi și ei jenați de o atitudine atât de sumbră și lipsită de umor ca pioșenia strămoșilor noștri. Suntem într-un final liberi să credem în *noi înșine*. Și cum nu mai există reguli, trebuie să le facem noi. Să fie absurde! Și cum nu mai sunt restricții, să le inventăm noi. Să fie perverse, așa zice.” Și așa mai departe, pe același ton.

Descopeream un nou stil național pentru generația mea. Nu ne mai trebuiau virtuți civice căci știam cu toții unde duc. Nu ne mai trebuia patriotism. Nici să fie glorificați războinicii. Nu ne mai trebuiau ghiduri în versuri despre creșterea albinelor și deparazitarea oilor sau despre dragostea pentru tineri păstori de inspirație grecească. Lumea mea era strict personală sau, ca să spunem lucrurilor pe nume, era un ghid despre problemele țării care pot fi explorate în cei doi metri pătrați ai unui pat.

Împăratul a creat propria sa epocă. Denumită augustană de istoricii noștri care au declarat-o oficial, ei având întotdeauna

privirile fixate asupra momentului prezent. Este solemnă, ordonată, monumentală și plicticoasă. Ea există în imnurile de slavă care i se aduc lui (la care eu refuz să contribui) și cioplită în marmura care va dura de-a pururi.

Și eu am creat o epocă. Coincide cu a lui și există în viețile și amorurile supușilor lui. E veselă, anarhică, efemeră și amuzantă. Și pentru asta mă urăște.

Desigur că, pe termen scurt, Augustus e cel care câștigă. Ceea ce înseamnă acum. Am fost surghiunit, iată cuvântul folosit, la marginile lumii cunoscute și exclus dintre hotarele limbii noastre latine.

Dar în umbra unui portic dedicat de sora lui soțului ei credincios cineva e regulat astă seară; pentru că eu am descris acest lucru o dată într-un poem și am făcut din acel act sexual în acel loc anumit, un gest de sfidare publică. Iar acum Augustus se gândește la el și-și mușcă mâinile. Iată că există locuri mai aproape de împărat decât Marea Neagră care nu pot fi atinse de puterea lui. Și Porticul lui Marcellus e un astfel de loc.

Dar eu sunt acum aici și toate acele întâmplări au rămas mult în urmă. Ce protesti mi se par acum micile mele impietăți, ironia, felul în care am dansat pe sârmă deasupra abisului. Nasul meu m-a dus la marginea lumii, unde începe nimicnicia. Asta înseamnă să te iei după miros. Adulmec și iar adulmec, dar nu capăt nicio noutate din pustietatea din fața mea și nicio noutate din țara unde mă aflu. Sunt un om mort. Sunt surghiunit pe tărâmul tăcerii. Un singur lucru pot face: să strig.

Și asta și fac.

Merg în sus și în jos pe malul bolovănos de sub stâncile ale căror umbre împarte pietrișul în porțiuni de lumină și de întuneric. Mă plimb printre pescari strigând în timp ce îi

privesc cum trag în barcă peștii strălucitori pe care i-au prins pe mare, prada surpriză care pentru mine nu are nume. Sau înaintez strigând prin tufărișul de pe culmea falezei stâncoase dând din brațe ca să nu îngheț, înconjurat deodată de nori negri de furtună iviți de nicăieri sau de râuri de puf de ciulini sau fulgi albi duși de de vânt

Până la Roma e cale lungă. Dacă vreau ca ei să mă audă din nou trebuie să ridic vocea și să mă las purtat de aceste torente de aer întunecat care traversează câmpiile mergând înspre apus. Am fost redus la tăcere. Dar nu pot fi domolit.

Cum să vă pot eu transmite noțiunea despre cât de pustiu era pământul la începuturile sale, vouă care cunoașteți doar peisaje ce au fost create de secole conform ideii pe care noi toți o purtăm în suflet despre tabloul ideal care trebuie să încadreze viața noastră? Înainte ca noi să adăugăm acestui peisaj ordinea adusă de hărnicia noastră: terasele, tarlalele, livezile, grădinile irigate din această lume, pe care le creăm după chipul și asemănarea noastră?

Credeți că Italia, sau oricare ar fi țara în care locuiți acum, v-a fost dată de zei de-a gata, cu frumusețea ei tihnită? Nu e așa.

Ea este creația oamenilor. Dacă zeii sunt acolo cu voi, manifestându-și prezența în trunchiul luminos al unui copac sau în lumina limpede a soarelui ce se revarsă asupra unui pâraiaș, a unui râu sau a unei fântâni, a unei pietre de hotar ce îți marchează dreptul legal asupra unei coaste de deal, ei sunt acolo pentru că i-ai descoperit acolo, înfiripați din nevoia sufletului tău care i-a visat și i-a făcut să dea strălucire peisajului. Desigur că ei sunt cu voi. Îmbrățișează un trunchi de copac sau pipăie o piatră caldă și vei simți spiritul lor pătrunzându-ți trupul, cufundă-te într-un pârau ca într-un lichid ce provine din cealaltă viață, pe care trupul tău o trăiește în vis.

Dar duhurile trebuie să fie recunoscute ca să devină reale. Ele nu sălășluiesc în afara noastră și nici măcar într-un tot înlăuntrul nostru, ci se deplasează mereu între noi și obiectele pe care le-am creat, se duc mai ales în peisajul pe care l-am construit. Am visat toate acestea în viața noastră cea mai profundă și ele fac parte din noi. Pe noi înșine ne creăm în acest peisaj din afara noastră și când el va fi complet, atunci și noi vom fi devenit pe parcurs zeii care sunt gândiți să îl populeze.

Este ca și cum fiecare ființă ar avea puterea să se viseze dincolo de existența sa într-una nouă, cu o treaptă mai sus pe scara firii. După ce am conceput în visele noastre profunde ideea unei ființe superioare, trupul nostru reușește să descopere încet și anevoie procesul fizic care îi va permite să își depășească limitele și să facă acest salt. Astfel piatra care doarme la soare a fost cândva foc topit și a devenit piatră când focul, în forma sa lichidă, a putut să-și spună: „Aș vrea să fiu solid, aș vrea să fiu piatră”; iar acum piatra visează că venele de minereu din interiorul ei ar putea deveni lichide din nou și ea să prindă să se miște, dar în forma sa prezentă de piatră, astfel încât după lungi secole când tânjește după această stare, după o moliciune care să aibă puls, piatra simte că această transformare a început, că argila își pierde duritatea, venele își dau drumul și curg și, după veacuri de când își imaginează o viață superioară, ea descoperă că are ochi, gură, picioare cu care să sară și a devenit broască. Iar broasca râioasă la rândul ei, acum că se poate mișca pe suprafața pământului, concepe posibilitatea că s-ar putea ridica în aer și încet, fără a înceta să fie broască, se visează zburând cu aripi. Trupurile noastre nu au forma finală. În umanitatea noastră comună noi mergem înainte spre forme care ne atrag unul spre celălalt atunci când facem dragoste și le presimțim când trupurile noastre tânjesc

unul spre întunericul celuilalt. Timp de secole, încet și anevoie, înaintăm cu câte un pas infinitezimal spre noua formă. Creăm trăsăturile unui om ce va să vină, pentru a cărui încântare am pregătit un peisaj, și acela nu poate fi decât un zeu.

În imaginația mea am văzut clar tot procesul, pământul transfigurat și zeii pășind pe suprafața lui în lumina trupurilor lor. Și am văzut pământul în această fază, ca și tine cititorule, care te-ai pregătit deja, deoarece mințile noastre pot concepe și mâinile noastre pot făuri, acel loc unde nu suntem încă gata să pătrundem: lanuri de grâu înalte de un stângen în lumina soarelui, sau unduindu-se sub razele lunii, crânguri de măslini verzi-argintii în bătaia vântului, cu frunzele parcă transformate în argint sub suflarea unui zeu care doar a rostit cuvântul *argint*. Știi și tu asta: este pământul așa cum l-am făcut. Cum l-am făcut defrișând, altoind, transplantând, ducând semințe dintr-un loc în altul, nu după un plan conștient, ci ghidați de instinct, de o foame interioară profundă, până când peisajul pe care l-am creat ne revelează ființele după care tânjim și în care trebuie să ne transformăm.

Eu știu cât de departe am ajuns pentru că m-am întors în timp la începuturi. Am văzut pământul neatins. E plat și fără nicio trăsătură, o mlaștină vara și un pustiu înghețat iarna, fără niciun copac, fără nicio floare, fără niciun câmp cultivat, doar tufșuri pipernicite răsărite din semințe sălbatice purtate la întâmplare de vânt. Este o pustietate dezolantă, a începuturilor. O cunosc așa cum îmi știu înlăuntrul minții. Nu ai idee despre cât de departe am ajuns noi, sau cât am mers eu înapoi ca să văd aceste începuturi; cât de rudimentară e viața noastră la începuturile sale.

Dar chiar și aici sunt semne de viață nouă. Există primele semințe care trebuie puse deoparte, îngrijite și conduse pe calea lor spre perfecțiune.

Pe când mă plimbam azi în sandalele mele vechi, împiedându-mă adesea, cu mantia și o pălărie de pai ca să mă ferească de soare și vorbind de unul singur în pustietatea mlăștinoasă dinspre râu, am zărit un mic fulg stacojiu în mijlocul grâului sălbatic, care m-a făcut să mă opresc brusc.

Stacojiu! E prima culoare pe care o văd după luni de zile. Sau așa mi se pare cel puțin. Stacojie. Un micuț mac sălbatic, al cărui roșu a apărut așa de brusc că mi-a stat inima. Repetam cuvântul mereu cu glas tare, ca și cum cuvântul, ca și floarea, îmi scăpaseră până acum și simpla repetare a cuvântului avea să țină floarea la vedere în bătaia vântului. Un mac. Vraja acestui cuvânt mi-a dat furnicături pe piele, rostirea lui fiind parcă un miracol și mai mare decât vederea lui. Eram beat de bucurie. Am dansat. Am strigat. Imaginați-vă uimirea prietenilor mei de la Roma dacă l-ar vedea dansând pe cinicul nostru poet din metropolă, care abia dacă cunoaște o floare sau un copac, dansând cu sandalele sale uzate pe suprafața unui pământ copt la soare și crăpat în multe locuri și în altele formând bălți pline de noroi urât mirositor, dansând și cântând de unul singur pentru a celebra această floare. Macule, macule stacojiu, floare a îndepărtatei mele copilării, a lanurilor de grâu de la ferma noastră de la Sulmo, te-am făcut să exiști din nou, te-am readus la viață din cele mai îndepărtate amintiri ale mele, din propriul meu sânge și te-am făcut să te unduești din nou în vânt. Stacojiu. Un cuvânt magic te-a rechemat în fața ochilor mei. Și cu el revin toate celelalte culori, se revarsă din nou asemeni unor silabe magice și pământul explodează în culori care strălucesc în jurul meu. Am readus primăvara Cu galbenul margaretelor sau ochiul-boului din crângurile noastre de măslini cotropite de buruieni, cu albastrul albăstrelelor, cu portocaliul crăițelor, cu purpuriul degetariței, cu garofițele și ciclamele din grădina mamei mele pe care le uitasem de ani de

zile. Toate revin... deși de fapt a fost doar un mac, câteva petale fine și strălucitoare zmulse de vânt din jurul sacului cu semințe. De unde venise? M-am uitat insistent împrejur dar nu am mai descoperit nici unul. Semințele trebuie să fuseseră aduse de vânt și prinseseră rădăcină. Dar de unde? De pe mare, purtate de un nor de praf luminos și lăsate să cadă în mijlocul nostru. Sau poate din găinațul lăsat să cadă din pânțele vreunei păsări care zbura spre nord.

Mă așez pe pământ și observ floarea. Îl iubesc pe acest mac. O să veghez asupra lui.

Deodată mintea mi se umple de flori de tot soiul. Încolțesc din pământ și formează câmpuri care se întind departe în mintea mea. Nu trebuie decât să le numesc, fără să știu cum arată, ce culoare sau ce formă, sau ce număr de petale au și ele îmbobocesc și se deschid cu zgomot în mintea mea, izbucnesc din silabele tainice pe care le plasez ca pe niște semințe pe limbă și le dau suflare. Voi crea multe grădini astfel. Sunt Flora. Sunt Persefona. Am învățat șmecheria acum. Nu îți trebuie decât credința.

Și după cum aș fi putut bănuî, așa se și întâmplă. Le dăm zeilor un nume și ei se înfiripează în lăuntrul nostru, prind viață cu putere și slavă din mințile noastre, ies și acționează în lumea exterioară schimbând-o, ca și pe noi. Așa se face că ființele care suntem în curs de a deveni, de fapt ies din noi. Trebuie doar să le găsim numele și să lăsăm această iluminare să ne pătrundă, începând, ca de obicei, cu ceea ce e simplu.

Macule, m-ai salvat., ai recuperat pământul pentru mine. Acum știu cum să făuresc primăvara.

Este pe punctul de a începe. Toată viața mea de până acum a fost irosită. A trebuit să intru pe tărâmul tăcerii ca să găsesc cuvântul consemn care o să mă elibereze de propria mea viață.

Și totuși, cuvintele erau deja scrise. Le-am scris cu ani în urmă, dar abia cum descopăr ce însemnau, care era mesajul lor pentru mine: „Vei fi despărțit de tine și totuși vei fi viu”.

Acum urmează să fiu transformat și eu.

II

E aproape seară. Stăm toți, bătrânul, copilul, mama lui și cu mine în curte, dincolo de palisada noastră de lemn, în ultimele raze calde ale soarelui. Nu sunt prea multe lucruri în curtea asta: niște bănci, un stelaj cu dovleci atârnați în cerc cu sfori ca să se usuce la soare, pietrele pe care de folosesc femeile pentru măcinat. Bătrâna, mama căpeteniei, nu stă niciodată cu noi aici. Stă și bombăne în camera din spatele nostru, scoțând din când în când capul printr-o mică deschizătură ca să ne spună, deduc, cu gura ei fără niciun dinte, cât e de frig și atrăgându-i atenția femeii mai tinere că băiatul ar trebui să fie înfășurat într-o pătură sau dus la culcare. Uneori se sprijină doar într-un cot și ne ascultă, făcându-ne să tresărim cu un râs neașteptat.

Asta este perioada liniștită a zilei, când treburile grele au fost duse la capăt: e ora dinaintea culcării. Deasupra noastră se mișcă cu repeziciune nori mari și vântul suflă din nord, dinspre stepe, aducând și frigul de la marginea apei. Deasupra stâlpilor gardului zboară spirale de frunze. Dar acolo unde nu bate vântul, e cald.

Am luat cina aici în curte: supă de urzici și brânză de capră aromată cu ierburi. Castroanele sunt puse lângă noi pe pământ. Femeia tânără și-a reluat lucrul, cosând fâșii de piele aspră ca să facă o manta. Stă cu picioarele întinse și cu pieile puse pe genunchi și transpiră nițel, la gât și pe buza superioară și din când în când se oprește ca să-și dea părul ud de pe frunte cu dosul palmei. Mă surprinde uitându-mă la ea și mă privește în ochi. A încetat să-i mai fie frică de mine, sau să fie nedumerită sau chiar amuzată. Acum sunt doar un alt membru al gospodăriei

socrului ei, unde, după ce soțul ei a murit, este o străină ca și mine. Ascultă vorbele bătrânului care îi spune băiatului o poveste în timp ce lucrează la o plasă. Și eu îl ascult. Eu sunt singurul dintre cei prezenți care nu face nimic. Las cuvintele străinii să îmi pătrundă în minte fără să înțeleg nimic, dar totuși fascinat să aud cum bătrânul își ia o altă voce, mai groasă și mai aspră și ochii băiatului se fac mari de uimire, sau o voce ascutită de femeie care îl face pe băiat să chicotească ridicându-și umerii și pe bătrâna din spatele nostru să scoată un croncănit ca de cioară.

Povestea bătrânului e plină de minuni. Oare o fi despre un lup, mă întreb? Sau despre un urs? Sau despre un sprit demonic? Tânăra, care a mai auzit povestea, urmărește băiatul anticipându-i reacțiile, râzând când râde el și uitându-se la mine, ca să râd și eu. Când vocea bătrânului evocă - ce oare? - un vrăjitor, un zeu? - degetele ei se opresc din lucru pentru o clipă și ochii i se întunecă.

Undeva în lumea mea lăuntrică știu această poveste, am auzit-o cândva. În copilărie. Poate de la unul din sclavii noștri. Deși în altă limbă. Dar recunosc melodia.

Vocea bătrânului țese povestea în aer. În jurul nostru se întunecă. Înaintăm spre iarnă, spre întuneric. Măinile lui, butucănoase și aspre, lucrează mereu la plasă. Cunoaște meșteșugul, văd bine. Recunoști imediat siguranța mișcărilor. Este prea absorbit de povestea și de lucrul lui ca să fie conștient de prezența noastră, în afară de momentele când băiatul râde sau îi atinge genunchii înspăimântat.

Îi spun bătrân, deși probabil că suntem cam de o vârstă și eu n-am împlinit încă cincizeci de ani. Greutățile vieții lui și asprimea acestui loc i-au ars fața și i-au brăzdat-o cu riduri, astfel încât pentru un ochi de roman el pare să aibă șaptezeci

de ani. Masiv și vânjos cum eu n-am fost niciodată, cu capul ras și cu mustăți, el are un aer de nobil și sever.

Încerc să îmi imaginez viața lui care a mers probabil în paralel cu a mea, dar nicio imagine nu îmi apare în fața ochilor. Nu pot să-mi imaginez copilăria sau tinerețea lui, sau chipul femeii care i-a fost soție și la al cărei mormânt de lângă sat l-am văzut oprindu-se o dată sau de două ori când venea acasă din port... An de an viața lui trebuie să fi fost exact ca cea pe care o văd acum, muncă, somn și iar muncă. Și totuși mi se pare plină de mister, căci nu înțeleg de unde îi vine demnitatea, care mă face să simt că sunt un prost năuc. Viața mea a fost atât de frivolă. Ce pot eu să știu despre forțele care l-au creat pe acest bărbat, acest îmblânzitor de cai, de la care a putut prelua natura lor animalică dar a îmblânzit-o, eu care am fost crescut să cred în propriile mele forțe și neliniști, în variație și schimbare, cu o educație strict livrescă, trăind mereu într-o stare de îndeșulată securitate și auto răsfăț, plutind într-un nor de sentimente sensibile și nutrind noțiuni reconfortante despre propria mea inteligență, sociabilitate, bunătate și bună creștere; eu care nu eram mișcat de nimic ce nu putea fi denumit, care nu credeam în nimic ce nu puteam vedea, care nu am fost niciodată confruntat cu nimic ce ar fi depășit capacitățile unui băiat deștept, eu care am învățat de timpuriu (poate prea de timpuriu) să învârt pe degete orice chestiune cu stil și eleganță. În ochii lui, în vorba lui, în felul lent în care se mișcă există ceva din stepele vaste din care vin acei cai și acei îmblânzitori de cai, care, atunci când mor nu sunt îngropați ca alți bărbați, ci sunt lăsați să călărească în continuare deasupra pământului, în leghe întinse de văzduh.

Mâine urmează să merg cu grupul de vânători al bătrânei căpetenii în pădurea de mesteceni, unde sunt căprioare.

Când ne adunăm în curtea cea mică e ger și stelele aspre și colțuroase lucesc pe cerul jos.

Mâncăm pe bancă împreună, castroane de lapte prins subțiat cu apă, încălzit într-o oală și îndulcit cu miere întunecată la gust. Albinele sunt sălbatice și se hrănesc cu ierburi din tufăriș și mierea lor are un gust amarui ca acele plante misterioase, ceea ce dă laptelui prins o aromă care întâi pătrunde în nări, înainte de a lăsa gust dulce în cerul gurii. Efectul nu e plăcut, dar te obișnuiești cu el. Acum sunt însă flămând și accept o a doua porție, ca toți ceilalți

Abia am terminat că sosesc și restul, purtând obiele legate cu fâșii de pânză, cămăși cu șnur peste piept lăsate deschise și înarmați cu arcuri. Sunt trei bărbați mai tineri cu aspect feroce, cu părul lor lung și mustăți negre și un bătrânel mărunț și cărunț, care e șamanul satului. După ei, o ceată zgomotoasă de vreo șase copii desculți.

Gazda mea îi salută dând mâna cu fiecare pe rând și îmbrățișându-l pe șaman, care mormăie vorbe de binecuvântare nu numai către bătrân, ci și către fiecare femeie, către băiat, către bănci, către stâlpii ușii și chiar către mine.

Formăm un cerc în tăcere. Băiatul se duce în curte unde se află oala caldă și mama lui îi toarnă în mâini cu polonicul puțin din laptele prins din care am mâncat. Băiatul vine cu el la noi în timp ce stăm nemișcați în cerc ca să se adune demonii gospodăriei, ieșind de sub tăciuni, din castroanele noastre goale de pe bănci, din colțuri și crăpături vechi din ziduri. Băiatul care e în centrul ceremoniei pare emoționat. Își rotește privirile prin curte, de la foc la bancă, căutând ființele al căror interes e în acest moment concentrat asupra lui, asupra mâinilor lui făcute căuș în jurul amestecului de cereale și ierburi din câmpiile locului, conștient că, pe scurta durată a ceremoniei, el nu mai este doar băiatul grăsuț de șapte ani, din

cale afară de răsfățat și de năzdrăvan, ci cel prin care trec forțe întunecate care întruchipează gospodăria însăși și că ține în mâini, tremurând și cu răsuflarea tăiată, roadele modeste ale pământului, ca să vină să le guste guri invizibile.

Șamanul începe să cânte și ceilalți i se alătură. Băiatul devine rigid și tremură atunci când un pic din terci i se varsă din mână și, după o scurtă ezitare, el se apleacă să-l lingă, iar bătrânul îl trage ușor de urechi fără să se întrerupă din cânt. Terciul se prelinge pe pământ și unul dintre tineri îl acoperă cu țărână cu cizma, făcându-i semn băiatului că nu are nicio vină. Băiatul se uită îngrijorat întâi la mama lui care dă din cap și apoi la bunicul, care îl bate ușor pe cap. Sub privirile noastre atente se întoarce țeapăn cu mâinile făcute căuș întinse înaintea lui, se îndreaptă spre foc și împrăstie restul terciului în foc. Focul sfârâie. Acum cercul se rupe. Rădem și toți începem să vorbim deodată. Curtea se umple de activitate în timp ce bărbații se întorc să-și ia arcurile, iar femeia îi șterge mâinile băiatului cu o cârpă, cei doi bătrâni fac glume și se bat pe spate. Se pare că toate auspiciile sunt favorabile. Putem pleca

La intrarea în palisadă sunt aduși caii, scunzi și îndesați, cu șei de lemn acoperite cu pânză. Ne suim pe cai. Bătrânul, căruia îi e cam rușine cu mine în fața vecinilor lui, îmi arată cum să călăresc fără pinteni, strângând flancurile calului bine între genunchi, iar tinerii își fac de lucru cu chingile șeilor din politețe. Unul dintre ei fluieră privind lung în zare peste mlaștini, unde soarele se zărește doar ca o pată de lumină slabă și difuză lucind prin pâclă la răsărit. După ce am ieșit din sat pământul e acoperit de chiciură sub copitele cailor. O luăm spre mlaștini și în urma noastră urmele copitelor se lătesc imediat, ca și cum am fi urmăriți de călăreți uriași invizibili, asemeni celor din visele mele, atenți să calce exact în urmele copitelor cailor noștri. Pâcla se ridică deasupra mlaștinii, involburându-

se la nivelul pieptului cailor și al genunchilor noștri. Parcă am înainta printre nori. Dar mai sus pe cer e lumină galbenă în jurul căreia se încolăcesc șuvițe de nori destrămați și se aud păsările cântând.

Jumătate de oră mai târziu soarele e un disc roșu deasupra desişului, dar aerul e încă plin de nori de pâclă, mai rară pe povârnișuri, dar deasă când o luăm prin văi.

Caii înaintează încet pleoscăind prin mlaștina acoperită cu smocuri de ierburi și respiră greu când o luăm la deal. Ținutul de dincolo de mlaștini e denivelat și trebuie să o ținem pe dealuri pentru că mlaștinile sunt încă inundate de ploile verii.

În cele din urmă pâcla începe să se risipească. Am ieșit într-un peisaj abia împădurit, cu tulpini și fire de iarbă ascuțite de culoare albă, pe care razele soarelui deja răsărit le aurește sau le pune în umbră. Iepuri se sperie și o zbughesc în tufiș din calea noastră., iar oamenii noștri râd și hăulesc în timp ce codițele albe se fac nevăzute. Acum urcăm spre un platou înalt împădurit care se întinde dincolo de un grup de stânci care în lumea mea ar fi putut fi luate drept o veche fortificație. Urcăm pieptiș între pereți de granit, dar aud cum caii din fruntea grupului o iau la galop, cred că într-un luminiș. După ce trec de ultima pantă acoperită cu iarbă, calul meu aproape se prăbușește de efort și iată ce se dezvăluie privirilor mele deodată:

E un imens cerc natural. Primul dintre călăreți s-a oprit la vreo zece metri și toți ceilalți vin în galop lângă el. Formează un șir care intră într-un pâlc de pini desfrunziți de vânt și care par că vor să-l oprească. Eu sunt puțin în urma lor și acum că îmi dau seama că am făcut un ocol ca să ajungem aici, înțeleg că de fapt se execută un ritual din care eu nu fac parte. Întrăm în pâlcul de pini pășind pe un covor de ace moi din care se ridică un parfum puternic când e răscolit de copitele cailor

Când pădurea de pini începe să se rărească începem să vedem priveștea pe care o ascundea. La început nu îmi pot da seama ce este. Dar apoi înțeleg, din poveștile pe care le-am auzit, că este un mare cerc de movile funerare, cam o sută poate, toate din sfărâmată de piatră, având încă deasupra lor scheletul unui călăreț pe cal înfipt într-un par, căci așa se cuvine să fie înmormântat un călăreț. Îi urmez pe călăreți în jurul marelui cerc. Niște păsări mari se ridică bătând din aripi și formează un cerc deasupra noastră. Vântul zgâlțâie parii cu zgomot și această armată spectrală îmi amintește de visul meu. Ocolim cercul călare o dată, de două ori, de trei ori și ne oprim. Cel din frunte ia de pe umăr o pungă plină de cereale și deodată ne conduce pe toți într-o cursă sălbatecă, încolo și înapoi printre morți, printre scheletele zgâlțâite cu zgomot de vânt în parii lor, aruncând pumni de grăunțe către gurile morților și scoțând strigăte ca să sperie și să alunge duhurile rele și păsările. Abia acum observ în lumina soarelui că în jurul meu sunt tulpini pipernicite de ovăz, orz sălbatec și chiar grâu. Suntem în mijlocul unui câmp imens.

Urletele bărbaților se sting și bătrânul își mână calul alături de mine și îmi întinde zâmbind o mână de grăunțe. Le iau sfios, dar la început nu înțeleg ce vrea. Cu un zâmbet care îi dezvelește toți dinții stricați, el își dă capul pe spate și scoate un strigăt de îți îngheață sângele în vine. Apoi dă din cap și se uită la mine.

Imit și eu strigătul cu timiditate. El zâmbește din nou și mă bate pe umăr zâmbind încă. Îmi mână calul spre cercul strălucitor în timp ce aduc ofranda parodiei mele de strigăt de moarte și împrăștiind grăunțele pe care le am în mână.

În mod ciudat pe când alerg înainte și înapoi printre movilele înalte simt un fel de exaltare și îmi amintesc de ceva, ceva ce mintea mea nu reușește să sesizeze, ca și cum trec prin ceva ce

s-a mai întâmplat. Scot un nou strigăt, mai puternic și dau roată câmpului pe rază mai mică, așa cum am văzut că fac ceilalți, lăsând aerul rece să-mi umple plămânii și expirându-l apoi într-un strigăt lung și mă simt eliberat. Ca și cum odată cu respirația mea a ieșit o spaimă și mi-a eliberat spiritul. Mergând să mă alătur celorlalți care îmi zâmbesc larg, îmi repet, sunt roman, sunt roman și sunt poet. Dar respirația mea scoate mereu din mine strigătul pe care îl poartă în lume și așa mă simt mai liber. Bătrânul mă întâmpină cu o strângere de mână. Îmi spune cuvinte pe care nu le înțeleg și când mergem mai departe, unul dintre călăreții tinerii își ține calul la o parte ca să pot trece în față și astfel cobor povârnișul abrupt imediat după căpetenie iar ceilalți vin în urma mea.

Călărind așa în soare deodată în vine în gând fratele meu, ceea ce nu s-a mai întâmplat poate de treizeci de ani, fratele care a murit când eram tânăr și căruia i-am luat locul ca moștenitor al tatălui meu.

Cu treizeci de ani în urmă. Călăream tot așa, după înmormântarea lui, alături de tatăl meu. Deodată am avut un impuls și am țâșnit câțiva metri înainte. El e supărat pe mine și pe mine mă doare și mă simt jignit pentru că știu ce gândește și anume că, dintre noi doi, fratele meu e cel care ar fi trebuit să supraviețuiască. Eu sunt cel frivol, care nu o să realizeze nimic pe lumea asta. Fratele meu ar fi salvat ultimele noastre proprietăți, ar fi dobândit importante funcții publice, ar fi îndeplinit toate ritualurile față de zeii familiei, conform așteptărilor. Știu că asta e adevărul și îmi simt viața și toată greutatea trupului meu în șaua, ca o povară. Aș face orice ca să fiu eu cel ce zace în mormântul de piatră iar el să călărească sub razele soarelui alături de tatăl meu. Dar mândria m-a făcut încăpățânat. Și sentimentul vinovăției. Tocmai i-am spus tatei, așa cum înaintăm unul în urma celuilalt, că plec de acasă și că

nu mă mai întorc. Practic am început deja să plec când am țâșnit-o înaintea lui pe poteca îngustă punând câțiva metri între noi. Am luat deja calea Romei. Am luat deja, deși nu am cum să știu, calea exilului, îndreptându-mă spre această zi, care mă așteaptă peste treizeci de ani în viitor, când voi fi un bătrân ce călărește alături de barbari la marginea lumii, acolo unde nu domnesc legile Romei în care tatăl meu credea cu atâta ardoare, dincolo de statul roman căruia tata îi dedicase viețile noastre, aici unde trebuie să mergi călare cale de cel puțin nouă zile ca să afli un suflet care să cunoască limba latină. Cine ar fi putut ghici în dimineața aceea că ne vom îndepărta așa de mult unul de celălalt, că blestemul lui nerostit, poate chiar negândit conștient, mă va duce așa de departe și că va fi, toți acești ani, ca un curent rece în spinarea mea, chiar și când e soare.

Deodată simt razele soarelui calde pe spinare. În timpul acelor strigăte barbare pe platoul cel înalt, îi adusesem cumva înapoi în viața mea, pe fratele mort de treizeci de ani și pe tatăl care murise doar cu un an înainte ca eu să cad în dizgrație. Pentru ei fuseseră strigătele mele. Ritualurile pe care doar le mimasem la funeraliile tatălui meu - sacrificând un animal stropit cu ce trebuie, cum face un fiu de roman - prinseseră deodată substanță în acele strigăte și îmi făcusem datoria față de morții mei. Eram acum liber să mă pregătesc pentru propria mea moarte.

Intrăm în pădurea de mesteceni spre miezul zilei. Copacii sunt deja dezgoliți iar trunchiurile lor argintii au dungi negre. Ultimele lor frunze aurii sunt prinse de rămurile ca într-un mănunchi de mătură iar sub copitele cailor noștri pământul pare că oftează sub frunzele răscolite. de pe jos. Soarele e lăptos, lumina palidă, nu adie nicio pală de vânt. Nemișcarea e aproape nefirească.

Unul dintre tineri descalecă și-și duce calul de căpăstru, aplecându-se să caute urme, acolo unde se vede pământul gol. Ne dăm toți jos de pe cai și îl urmăm, iar el ne duce la vizuina unui lup. Lupoica stă la intrare arătându-și colții, iar puii, surprinși afară, se opresc din hârjoneală, niște ghemotoace de blană și când ne apropiem noi fug înapoi și stau în patru labe în spatele ei, fixându-ne cu privirea. Trecem mai departe și mai târziu găsim urmele unui urs și apoi urme de căprioare. Și printre ele, spre uimirea mea, deși ceilalți nu par surprinși, sunt întipărite urmele unui picior uman, mic și gol, poate ale unui copil. Bătrânul dă cu gravitate din cap și îmi explică prin semne că e vorba de un copil, un băiat sălbatec de vreo zece ani, care trăiește cu căprioarele. I-au găsit urmele acum două toamne. Iar anul trecut unul dintre vânători l-a văzut pe băiat, dar nu s-a putut apropia.

Mă cuprinde agitația. Aș vrea să le pun o mie de întrebări, dar nu pot spune niciun cuvânt. De unde vine băiatul? Cine au fost părinții lui? Cum a ajuns aici? Cum a putut supraviețui, gol în toate anotimpurile, fără nimeni care să îl hrănească și să-l îngrijească? Sigur că am mai auzit de astfel de întâmplări. Se spun povești despre copii sălbatici peste tot, dar când îi încolțești pe povestitori, niciunul n-a văzut vreunul. Mai sunt și gemenii noștri, cei doi frați hrăniți de lupoică, întemeietorii statului nostru. Oare crede cineva faptele din legenda lor, în afară de câțiva țărani simpli? Dar urmele copilului sunt reale, la fel de reale ca urmele de căprioară de lângă ele. Poți spune după cât sunt de adânci și după distanța dintre aceste urme că băiatul aleargă cu căprioarele și că e probabil tot atât de iute ca ele.

Ating din nou o urmă. Par miraculoase. Și deodată, ca și cum imaginația mea l-ar fi chemat, îl văd în fața mea, un străin încă, dar îl recunosc. Îl văd primul dintre noi toți, cum de conturează

în lumina albastră dintre doi mesteceni la o distanță de circa 50 m, ghemuit ca un animal, fixându-ne cu privirea, un băiețel ca un băț de slab, căruia i se văd toate coastele pe sub pielea arsă de soare, cu coate și genunchi ascuțiți, cu un păr negru care-i ajunge până la umeri. Sare în sus la strigătul meu și făcând un salt, fuge în pădure.

Oare l-am văzut cu-adevărat? Sau văzusem deodată, după atâția ani, Copilul care era tovarășul meu de taină la Sulmo și pe care îl uitasem? Deodată îmi apăruse din nou în față. Fusesse real sau o viziune? Eu sunt un sceptic, dar bărbații care sunt cu mine au credință. Ei se aruncă pe cai și galopează în direcția în care arăt cu brațul, răscolind o ploaie de bulgări de noroi și de frunze. În același timp vreo cinci-șase căprioare care pășteau nevăzute în pădure, au ieșit alergând în luminiș spre mine și încearcă să se întoarcă cuprinse de panică la strigătul meu. Eu cad la pământ.

Când se întorc, călăreții vor să îmi spună ce s-a întâmplat, dar eu nu înțeleg ce povestesc. L-au văzut într-adevăr pe băiat? Sigur că nu a putut să alerge mai repede ca ei. Probabil că a intrat undeva în pământ, în vizuina unui lup, într-o albie acoperită cu frunze sau sub rădăcinile unui copac. Ne răsfirăm printre trunchiurile argintii înaintând încet, ca într-un vis, scoțând strigăte ca să ne marcăm poziția și cu ochii în patru și urechile ciulite pentru a detecta orice urmă de mișcare. Speriem turme de căprioare și unul dintre tineri doboară una și și-o pune pe umăr ca să avem ce mânca diseară. Toată după-masa dăm mereu roată ca într-un vis, acoperind câteva sute de metri de pădure, până ce se lasă ceața de seară și lumina pălește. Oare ce o să facem dacă vedem băiatul? Alergăm după el și îl capturăm? Și pe urmă? Cine e el? Se lasă o înserare albastră, umbrele se lungesc și bătrânul șef hotărăște să facem tabăra.

Legăm caii și primim fiecare o sarcină. Eu trebuie să strâng vreascuri pentru foc. Unul dintre tineri rămâne să jupoaie și să tranșeze căprioara. Lucrează repede și fără să facă mizerie. Atârnă pielea întreagă de o creangă și taie carnea în hălci și bucăți pentru a le frige. Măruntaiele le lasă deoparte, împreună cu un bostan plin cu sângele animalului care a curs la început.

Eu merg de colo colo ca să strâng vreascuri, mormăind de unul singur, iar când stiva e gata mă așez cu brațele în jurul genunchilor și mă gândesc la el, la Copil.

Unde e? Oare ne urmărește încă de undeva nevăzut? Îmi amintesc clar ochii lui fixați asupra mea de dincolo de luminiș. Privirea aceea nu putea fi imaginația mea. Nu am mai văzut așa ceva, în afară de privirea Copilului din copilăria mea, demult. Nu am inventat nimic asemeni lui în poeziile mele deși ele erau pline de ființe umane stranii, prinse într-o fază spre o formă superioară sau inferioară de viață, în momente dureroase de transformare. Această fețișoară alertă cu ochi negri și ficși depășește imaginația mea și mă gândesc cât de simple sunt poeziile mele cu acțiunea lor elegantă și frumoase miracole ușor de înțeles, în comparație cu realitatea accidentală a acestei creaturi care trebuie să existe (dacă există cu adevărat) nu ca să impresioneze, ci doar pentru că a nimerit cumva în existență, îmi țin genunchii strâns în brațe și vorbesc de unul singur în limba mea, astfel încât tânărul vânător plin de sânge dar cu o față deschisă și inocentă se alarmează și se ține la distanță. Când se întorc ceilalți, îl văd că se duce și vorbește cu șeful și bătrânul se uită timid peste braț la mine. Așa că trebuie să mă scutur și să reintru în societate, dacă pot s-o numesc astfel, când eu și acești oameni avem numai aspectul exterior în comun, fără să împărtășim nimic, nici experiență, nici obiceiuri, nici limba.

Mă uit la șaman, care își întinde obiectele simbolice pe iarba bătucită. Un ac din os de pește, o bucată de argilă de râu rotunjită oarecum ca o minge, o mână de grăunțe. Plasează aceste obiecte în jurul lui într-un cerc trasat cu osul. Ascult, iar el începe să se legeze înainte și înapoi pe vine, scheunând, şuierând sau scoțând mici strigăte ascuțite cu o voce subțire de femeie cum folosește și bătrânul când spune povești, dar parcă și mai nefiresc de ascuțită și se ridică legănându-se deasupra pământului. În cele din urmă, când cade nemișcat la pământ și pare adormit, întinde palmele și le deschide în fața lui, iar tânărul care a ucis și a tranșat căprioara vine la marginea cercului cu bostanul cu sânge. Întinde puțin sânge cu arătătorul pe fruntea șamanului, pe buzele lui zbârcite și apoi varsă câteva picături în mâinile bătrânului. Restul îl toarnă pe marginea cercului iar noi stăm în afara cercului, iar în jur se face tot mai întuneric. Șamanul începe deodată să vorbească, repetă într-una o jumătate de duzină de silabe, când cu vocea lui, când cu vocea care scheună Brusc, șamanul se trezește și episodul ia sfârșit. Sub privirile noastre el a fost într-o călătorie în vis în îndepărtate regiuni polare. Duhul lui a fost acolo, călătorind rapid peste stepele înghețate, peste râu, peste praful pustietăților și prin el noi am auzit vocile spiritelor polare. Acum brusc e din nou unul dintre noi, un bătrân perfect obișnuit, flămând, cu încheieturile puțin înțepenite, care se mișcă aplecat ca să ajute să se facă focul și să se ridice un adăpost conic înalt, din crengi de mesteacăn

Oare băiatul a privit ritualul?, mă întreb. Ce-o fi înțeles? Oare ce specie crede că suntem? Se recunoaște a fi din aceeași specie?

Îmi pun aceste întrebări în timp ce mestec cotletele groase de căprioară și îmi curăț degetele lingându-le mai apoi, când vânătorii cântă în cor, ceea ce sună ciudat în pădurea pustie.

Oare aude cântecul? Oare ce crede despre creaturile care scot aceste sunete? A descoperit că poate scoate și el sunete asemănătoare? A descoperit că poate scoate sunete cu ajutorul respirației? A descoperit rudimentele vorbirii? Oare vorbește de unul singur, neavând pe nimeni altul cu care să împartă limba lui, căruia să-i împărtășească gândurile proprii? Fiind așadar în aceeași situație cu mine.

Adorm cu aceste gânduri în minte și mă trezesc apoi singur, doar cu stelele lucind pe cer deasupra mea. Apoi cad într-un somn mai adânc și visez, sau poate mă trezesc din nou, nu știu care din cele două. Sunt conștient că un animal a ieșit din pădure și mă privește fix. Să fie un lup? Oare ceea ce simt e suflarea unui lup, botul unui lup? Sau e al unei căprioare? Sau e chiar Copilul? Ca și în visul de dinainte, sunt față în față cu o ființă care e altcineva, nu eu însumi și nici plăsmuirea mea, o ființă ce aparține unui alt ordin al firii și, ca să o întâlnesc la suprafața unei oglinzi, am ieșit din propria mea ființă. Este oare copilul din mine? De unde vine? Cine este?

Mă trezesc și nu văd pe nimeni. De partea cealaltă a focului unul dintre tineri, înfășurat într-o piele, se întoarce pe partea cealaltă în somn și mormăie împleticit câteva silabe stranie și neinteligibile, nu știu dacă în limba lui sau în limba necunoscută a celor adormiți. Cineva m-a acoperit și pe mine împotriva frigului. Stau întins și în clipa următoare îmi ridic privirea spre stele, care par foarte aproape; ele coboară în mine și dispar prin mine. Când mă trezesc din nou, se revarsă zorile.

Iarna a venit și a trecut. Deja am intrat în primăvară. Zilele sunt de un albastru spălăcit și vântul e blând., dar nu se vede încă nicio floare. Doar tufărișul și-a schimbat culoarea din negru într-un verde cenușiu, iar marea e agitată și fierbe. Dar nu există livezi care să dea în floare, nu sunt violete, nu sunt

copaci plantați pentru umbră care să înfrunzească, nu sunt pârâiașe care să susure și să-și împletească apele în soare.

.Iarna a fost incredibil de îngrozitoare. Timp de șapte luni a urlat vântul de la pol măturând peste o mie de mile de pășuni, culcând tufărișul la pământ, biciuind apele negre și înspumate ale mării, până când în cele din urmă tot oceanul a înghețat de puteai să umbli pe el de la țărm văzând peștii nemișcați sub gheață. Bălțile sălcii din care iau femeile apa de băut se solidifică și acum bărbații sunt cei care se duc și aduc sfărâmături și bucăți de gheață ca să o topească, când avem nevoie, la foc. E imposibil să te aventurezi afară într-un asemenea crivăț fără să ai o căciulă cu apărători de urechi, să fii înfășurat într-o blană și o manta, cu ghete și obiele. Chiar și atunci îți îngheață respirația iar în barbă se formează țurțuri care se sparg cu zgomot. Parcă și vorbele ți-ar îngheța la fel cu apa de băut urmând să se dezghețe la căldura din casă, dacă ai îndrăzni să deschizi gura ca să scoți un cuvânt chiar și în timpul zilei. Ne mișcăm în jurul casei ca în vis, ca și cum aș avea ace de gheață în cap, nu creier. Ca și cum, asemenea urșilor și altor creaturi, ne-am fi vârat adânc într-o peșteră lăuntrică și am fi adormit, mișcându-ne doar ca niște făpturi de vis țepene și fără de vedere în viețile noastre care se întrepătrund.

Gândurile rătăcesc mereu spre pădurea cu căprioare și spre Copil. Cum reușește să supraviețuiască el acolo? Gol. Fără adăpost. îl văd adesea în somn, un duh care merge pe zăpada dintre mesteceni, mestecând licheni sau săpând sub gheață în căutare de mușchi. Oare va putea supraviețui acestei ierni? Oare vânătorii îi vor mai găsi urmele anul viitor? Abia aștept să se îmblânzească vremea ca să îl îndemn pe bătrân să strângă o ceată și să îl caute. Deocamdată țin secret planul. O să i-l spun când vine vremea. Pentru asta trăiesc acum. între timp îl vânez pe băiat în somn în fiecare noapte. îl încălzesc cu suflarea mea.

Sau poate chiar și în visele mele îl încălzește suflarea unui animal, un lup sau o căprioară? Sau poate că hibernează ca unele din făpturile de aici încolăcit într-o scorbură ținându-se în viață printr-o respirație redusă? Și dacă e așa, cum se hrănește? La ce visează? Dacă visează.

Acum știu. El e băiatul sălbatec din copilăria mea. Care s-a întors la mine. El e Copilul.

Două evenimente dau o formă acestor luni albe. Primul a fost vestea strigată din stradă în stradă în satul nostru pe fundal de gonguri de lemn că năvăliseră dacii și cuceriseră și arseseră unul din orașele din nord și se revărsau asupra noastră peste râu. Iar cel de al doilea, imediat după ceea, e că ne-au atacat pe noi.

Cu mult înaintea sfârșitului anului râul începuse să înghețe. Acum e un pod solid de gheață lat de cinci mii de pași și sute de călăreți daci se revarsă tunând din nord traversându-l. A trebuit să punem oameni de pază pe zidurile satului. Mi s-a dat o lance și un coif și am fost și eu chemat să fac parte dintr-o companie - eu care am trăit cincizeci de ani într-un imperiu liniștit și nu am făcut nici măcar o zi de instrucție - și am fost trimis să stau de veghe în spatele palisadei în aerul rece al nopții, de nerecunoscut sub un morman de blănuri.

Mă izbește ironia situației. Ca cetățean roman din ordinul cavalerilor, descendent al unui șir de războinici care apăraseră legea și floarea civilizației romane împotriva barbarilor, eu strâmbasem din nas la asemenea noțiuni demodate ca datorie, patriotism și virtuți militare. Și iată-mă acum, la cincizeci de ani, stând de pază chiar la marginea lumii cunoscute. Ca să apăr ce? Circa o sută de colibe din glod și nuiete împletite și trei sute de străini sălbatici care nici măcar nu vorbesc limba mea. Și, desigur, propria mea piele.

S-a întâmplat ca în noaptea când au venit prădătorii să dorm în patul meu și a trebuit ca una dintre femei să mă scuture ca să mă trezească. Atunci am auzit tunetul copitelor lor pe gheață și cum băteau gongurile de lemn și vocile care strigau în întuneric. Veneau siluete spectrale din nord și din visele mele, galopând în lumina lunii peste o întindere care, cu numai câteva săptămâni în urmă, fusese doar apă. Am ieșit împleticindu-mă. Din cer ploua cu săgeți care cădeau pe acoperișurile de paie. Una s-a înfipt într-unui din amărâții care stăteau de pază la colțul întăriturii și el a căzut zvârcolindu-se. Vârfurile săgeților sunt muiate în otravă. Rana se infectează și miroase urât și timp de trei zile bărbatul care a fost străpuns zace în delir, înaintând încet spre locul de verdeață de dincolo de râu unde îl va primi țărâna. Toată noaptea s-au învărtit în jurul palisadei hăulind și urlând ca lupii și ploaia de săgeți nu a conținut. Dar dimineața nu mai erau și tot tufărișul dinspre sud est era în flăcări. Am fost înecați în nori de fum negru cu miros amar de spini.

S-au dus mai departe spre una dintre așezările din partea tracă. Iar acum e primăvară.

I-am spus bătrânului să organizeze o echipă de căutători (cunosc acum limba lor destul de bine ca să îmi fac înțelese nevoile mele cele mai urgente) dar el nu pare dispus să promită nimic. Oare îi e frică? O fi existând vreo superstiție despre Copil? Oare cântecul șamanului când era în transă, care eu am crezut că e un fel de binecuvântare a vânătorii de căprioare, o fi fost de fapt o ceremonie dedicată Copilului? De unde cred acești oameni că a venit Copilul? Că e trimis de zei? Cred ei că băiatul provine chiar dintre ei? Oare așa să fie? Sau provine din pășunile din nord și a fost pierdut aici în timpul unui atac?

Nu i-am spus bătrânului că îl cunosc pe Copil, că vorbeam cu el pe când eram și eu copil la Sulmo. Nici nu am recunoscut

față de el că aş vrea să capturăm băiatul și să-l aducem aici printre noi. I-am spus doar că vreau să mă asigur că băiatul a supraviețuit peste iarnă și bătrânul a crezut cu ușurință, pentru că ei cred că eu sunt oricum nebun, că fac mare tevatură pentru lucruri de care lor nu le pasă, că mă agit mereu pentru lucruri care nu există decât în capul meu. Bătrânul tot găsește scuză după scuză. Întâi că palisada are nevoie de reparații și trebuie să facă un drum lung la nord până la pădurile de pin ca să aducă lemnul. Apoi a murit un bătrân din sat și toți bărbații au trebuit să se alăture călătoriei funerare și să asiste la înmormântare. Apoi au venit peștii. O săptămână întreagă bărbații ies cu bărcile zi de zi și îi prind cu plasele. Apoi urmează o perioadă când ies noaptea cu felinare după calamari

Oare bătrânul încearcă doar să mă ducă cu vorba? Oare trebuie să așteptăm venirea toamnei, ca și până acum?

A venit toamna. Măine mergem din nou în pădurile de mesteceni după căprioare. Nu îndrăznesc să spun nimic despre Copil. Pornim călare ca și data trecută, facem același ocol pe la pâlcul de pini de pe platoul înalt unde călăreții continuă să călărească în aer pe caii lor descărnați. Doar că anul asta frigul a venit mai devreme. Platoul e acoperit cu nori și pâcla deasă se învolbură în fața noastră și parii se leagănă cu zgomot... Strigătele călăreților care dau ocol împrăștiind grăunțele se aud înfundat, parcă sunetele li se opresc în gât din cauza ceții.

Pe drumul spre pădure burnițează. Nu se poate vedea nicio urmă. Pământul e îmbibat cu apă și caii trebuie să o ia prin bălți de lumină strălucitoare printre frunze, sau prin nori de un cenușiu murdar. Vânăăm căprioare. Le jupuim, le tranșăm și le încărcăm în coșuri. Nici urmă de Copil. Ceilalți bărbați se uită cu îngrijorare în jurul lor și se bucură când putem pleca. Eu sunt profund dezamăgit și nebun de durere... Va trebui ă treacă

o altă iarnă... Cum o să poată el supraviețui?. Cum o să pot eu supraviețui fără să știu că el e încă în pădure?

Acum înțeleg tot ce acești oameni simpli, dar prietenoși îmi spun în această limbă primitivă. Am început să-l învăț limba latină pe nepotul bătrânului, să o scrie, să recite poezii - unele din creația mea. E un băiat isteț, dar ursuz și nu vede de ce să învețe aceste lucruri, la ce i-ar folosi. Când ascult poveștile bătrânului în curte, acum știu ce reprezintă vocile: vântul dinspre nord, lupii, uriași, spectre de războinici, fluierul unui picior, un cap retezat, fundul mării. Poveștile bătrânului sunt mult mai fantastice decât cele redată de mine din literatura grecilor, dar sunt primitive, un fel de extravagant joc sălbatic care nu explică nimic ci provine direct din peisajul de coșmar al acestor locuri și din călătoriile pe care eu le-am făcut în vis ca să le străbat. Născocirile noastre civilizate care explică atât de elegant ce vedem și cunoaștem par slăbuțe în comparație cu aceste glume complicate și absurde pe care le mormăie bătrânul. Ele seamănă cu iarna de aici. Umplu lumea. Te fac să-ți vâjâie capul și îți îngheață sângele. Par absolut adevărate și totuși nu explică nimic. Încep să văd intermitent imagini despre cum prietenul meu bătrânul s-ar putea să vadă lumea. E uimitor. E o viziune simplă, crudă, teribilă, comică. Și totuși cu fiecare zi el mi se pare mai nobil și mai binevoitor decât toți romanii pe care i-am cunoscut. Pe lângă el, eu sunt ca o bătrână isterică. Lipsit de orice demnitate.

Vine toamna din nou cu ceața ei fumurie. Mergem din nou în pădurea de mesteceni.

El apare aproape imediat în lumina aurie a unei frumoase zile de toamnă când cerul se reflectă în bălți lăsate de ploaie printre grămezile de frunze galbene. Stă nemișcat printre mestecenii desfrunziți și pare mai înalt după acești doi ani Sunt cuprins de bucurie. E mânjit cu noroi, cu genunchi și coate prin

care se văd oasele și cu burta suptă. E un băietan urât de vreo unsprezece - doisprezece ani, cu o claie de păr murdar încâlcit ca o un cuib de pasăre.

Suntem cinci la număr, bând în cerc din supa chioară pe care am adus-o cu noi, în timp ce caii rătăcesc printre mesteceni păscând cele câteva fire de iarbă crescute printre frunzele mucegăite. E târziu după amiază și aerul e nemișcat. Bem supa fără să vorbim, ținând cana în ambele mâini. Si deodată băiatul e acolo, cu privirea asupra noastră. Deasupra câinii cuprinse între degete murdare ochii bărbaților se văd întunecați. Toți suntem cu ochii ținți. Întâi la băiat, apoi ne uităm unul la altul; și înlemnim. Chiar și caii se opresc din păscut și-și ridică capetele în lumina de un albastru spălăcit și adulmecă, simțind o prezență străină. Ni se aud respirațiile. Parcă am fi cu toții vrăjiți. Timp de o clipă. De parcă timpul s-ar fi oprit. Și senzația mea e că dacă am putea sta așa suficient de mult cu picioarele încrucișate pe iarbă, am părea una cu pădurea; dacă am putea să ne scuturăm astfel ca duhurile noastre să iasă din trupuri și să devină una cu pădurea, cu frunzele mucegăite sau lichenii, atunci el ar veni la noi. Celorlalti, știu bine, le e frică. Nemișcarea exprimă un fel de groază. Acești bărbați care nu se tem de călăreții vijelioși ai nopții cu săgeți otrăvite și tăciuni aprinși, care nu se tem de colții mistreților sălbatici acoperiți de spume în goana lor, ei bine acestor bărbați le e frică de Copil. Mie nu îmi e. Eu am înlemnit de teamă că m-am putea pune pe fugă doar ridicând un deget sau respirând mai puternic.

Sedem astfel nemișcați uitându-ne unul la altul, cât timp oare? El nu se sperie. Dar unul dintre cai își lasă capul în jos ca să pască, înaintând în spațiul dintre noi și el și după ce a trecut de acest spațiu între mesteceni nu se mai vede nimeni, doar lumină.

Acum sunt mai calm. Ceea ce contează e că el se mai află acolo. Pentru restul mai e timp. Mai stăm încă două nopți în pădurea de mesteceni.

În prima noapte pun un castron cu terci chiar la marginea cercului din jurul focului, acolo unde începe întunericul. Terciul e din boabe de cereale fierte în apă sălcie și îndulcite cu miere. Timp de ore întregi stau înfășurat în manta încordându-mi auzul să prind un zgomot de pași prin frunze. Știu că o să vină, probabil, să se uite la noi. Știu că a început să ne caute așa cum și noi îl căutăm pe el. Simte o atracție față de noi, nevoia de a afla cine suntem, de ce avem o formă și un miros așa de diferite de celelalte ființe din pădure. A început oare să se întrebe cărei specii îi aparține el? A ghicit că noi, sau o parte din noi, aparținem aceleași specii? Așa cum noi știm că, cel puțin ca formă, suntem la fel.

Ascult, dar nu aud nimic. Adorm în capul oaselor, sprijinit de un trunchi de mesteacăn. Mă trezește prima lumină argintie a zorilor. Fac o săritură până la castron. E gol. Cineva a venit și a lăpăit terciul. O căprioară? Unul dintre demonii pădurii pe care îi adoră acești oameni? Sau Copilul? Ascund castronul sub manta și mă fac că am fost să mă ușurez, dar bătrânul m-a urmărit cu privirea și știe. El socotește că e o nebunie. Și încă o nebunie periculoasă. Îi e prea rușine de prostia mea de om bătrân ca să mă lase să văd că știe. Le dă ordine tinerilor cu voce mai tare și pe un ton mai ursuz ca de obicei, ca și cum ar încerca să îl sperie pe Copil și să-l facă să fugă.

E o zi limpede și fără vânt și e plin de căprioare. Vânătorii doboară și ucid cinci ori șase și tabăra noastră din luminiș arată ca o măcelărie, peste tot miroase a sânge, pieile lor atârnă șiroind de crengi și hălci de carne (pulpe superioare, pulpe inferioare, coaste) sunt stivuite gata de împachetat. Femeile or să le dea sare și or să le pună în cămară pentru

iarnă. Munca asta ne ia toată ziua Vom petrece a doua noapte aici și vom pleca în zori.

Las din nou un castron de terci, dar de data asta mă culc la distanță, de cealaltă parte a focului, sprijinit bine de un trunchi de copac și hotărât să nu ațipesc.

Dar adorm aproape imediat și încep să visez. Ceea ce mi-a venit în gând în pădure ieri în timp ce priveam Copilul, s-a îndeplinit. Am fost cu toții transformați și am devenit parte din pădure. Suntem ciuperci, suntem pietre - îmi recunosc tovarășii sub aceste înfățișări. Eu sunt o baltă cu apă. Mă simt cald în lumina soarelui, lichid, plin de albastrul cerului; dar eu sunt doar o frântură de cer și simt cum trec blând prin mine norii, oglindirile lor, și o dată am simțit și bătai repezi de aripi. Încet încet se întunecă. O adiere îmi vâlurește întinsul apei. Cum se lasă întunericul deasupra mea, începe să îmi fie frică. Duhul meu plutește undeva aproape și știu că mi se va întoarce în trup, că o să mă trezesc. Dar deodată mi-e teamă să fiu doar o balta de apă de ploaie în pădure, să mă simt pătruns de noapte, să simt cum mă răcesc și mă umplu de lumina stelelor, iar temperatura scade. Îmi închipui ce simți când îngheți. Dar numai la marginile ființei mele, când aud cum se încheagă în forme primele cristale de gheață. E înspăimântător. Ce o să se întâmple cu duhul meu atunci? Zac în întunericul pădurii așteptând să răsară luna. Apoi aud pași în apropiere. O căprioară. Fața animalului se apleacă deasupra mea. Mă cuprinde duiosia pentru ea. Limba ei îmi atinge suprafața apei, lipăind. Îmi ia o parte din mine, dar nu mă simt deloc diminuat. Senzația de la suprafața mea e extraordinară. Mă rup în cercuri vâlvurite. Parte din mine pătrunde în căprioara care își ridică încet capul și se îndepărtează peste frunze. Simt cum parte din mine se îndepărtează iar restul se liniștește și se limpezește din nou. Ce ar fi dacă ar veni un lup, mă întreb brusc? Ce ar fi să

mă atingă acum o limbă de lup, aspră și lacomă, care m-ar bea până la ultima picătură, lăsându-mă cu totul secătuit? Ar fi posibil, îmi închipui cum ar fi să fiu sorbit în burta lupului. Mă pregătesc.

Aud un nou pas, mai ușor decât primul. Știu imediat că e Copilul. îl văd cum se profilează mai înalt decât cerbul, cu stelele zărintu-se în spatele lui. îngenunchează. Se apleacă deasupra mea. Nu lipăie cum a făcut căprioara, ci se apleacă atât de aproape încât respirația lui îmi văturește suprafața, își face căuș mâinile din care cad în baltă fulgi de raze de lună și bea. Iar nu mai sunt întreg. Tulburarea mă sperie, în timp ce vătura se sparg de marginile ființei mele. Și când apele mele se liniștesc, el a dispărut. Rămân nemișcat, reflectând lumina lunii. Adorm. Mă trezesc.

E încă întuneric. Văd Copilul punând jos castronul. E încovoiat, ținându-l în amândouă mâinile, cu fața acoperită de suvițe de păr aspru.

Aude cum trag aer în piept. Nu ne despart mai mult de trei metri și ochii noștri se întâlnesc pentru o clipă, înainte ca el să dea drumul castronului. Acesta se rostogolește spre mine. Sare în picioare și stă acolo nedumerit, parcă nesigur pentru prima oară în care din cele două lumi să fugă înapoi în pădure sau în acea lume nouă legată de noi, pe care a mirosit-o, a atins-o și a perceput-o. El a mâncat dintr-un castron de ceramică făcut de oameni pe o roată. A mâncat grăunțe care au fost semănate, culese, sfărâmate și fierte și îndulcite cu o lingură de miere. Ceva s-a transmis între noi de la unul la altul. Am comunicat. Sunt sigur. într-o limbă mai presus de limbile obișnuite.

La anul nu va fi nevoie să-l vânăm. O să ne caute singur.

Doar că acum se retrage încet înapoi în întuneric, răscolind frunzele cu picioarele lui desculțe, iar eu trebuie să mai aștept să mai treacă încă o iarnă întreagă.

Totul se petrece așa cum mă așteptam. Anul a trecut repede. M-am făcut iar voinic și puternic și nu mai stau degeaba cufundat în jeluiri, plângându-mi soarta. Fac plimbări lungi prin hățișul care e plin de animale și insecte pe care merită să le observi. Cobor la țărmul mării și stau de vorbă cu pescarii, în timp ce valurile se sparg și sfărâmă pietrele de pe mal. În părțile astea marea e plină de pești stranii, frumoși în felul lor, toți creați perfect după nevoile lor, fiecare detaliu al anatomiei lor fiind util, necesar și din acest motiv admirabil, chiar și atunci când e produsul spaimei. Am încetat să mai găsesc nod în papură creației și am învățat să o accept așa cum este. Avem în noi o putere care își cunoaște propria țință. E puterea care ne mână către ceea ce trebuie să devenim în cele din urmă. Nu trebuie decât să concepem posibilitatea și spiritul lăuntric lucrează ca să o transforme cumva în realitate. Acesta e adevăratul înțeles al transformării. Aceasta e adevărata transformare. Șinele nostru ulterior e conținut în interiorul nostru, așa cum copacul conține frunzele și florile care vor apare. Trebuie numai să găsim primăvara și o eliberăm. Asemenea schimbări sunt neînchipuit de îndelungate. Durează generații. Dar procesul funcționează. Suntem deja ceea ce generații întregi au dorit să devenim. Și tu, cititorule, ești produsul dorinței *noastre*. Sunteți deja zei? V-au crescut aripi?

Ies cu bătrânul în fiecare zi. E cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată. Ce ciudat că a trebuit să plec dintre ai mei ca să-l găsesc. M-a învățat să împletesc o plasă și am început să fiu priceput. Există diferite tipuri de plase și de curse pentru diferitele tipuri de pești. Există și diferite tipuri de cârlige. Sunt încântat să învăț toate aceste lucruri. Frumusețea e cum fiecare lucru se potrivește perfect cu celălalt, dar și felul ingenios în care noi descoperim aceste corespondențe. Au o poezie a lor aceste plase și cârlige, toate aceste analogii.

În excursiile mele în tufăriș am început să strâng semințe, semințele unor flori așa de mici din mlaștină că abia le vezi și când mă întorc le pun în pământ cu arătătorul meu murdar și ele încolțesc. Deci pur și simplu am început să îmi fac o grădină. Și toată iarna am făcut instrucție împreună cu paznicii din compania mea și mi-am descoperit însușiri de războinic, care tatăl meu probabil că aștia că zac în mine, chiar dacă eu le-am negat din răspuseri. Cât de mult m-am schimbat! Cât de diferit e șinele care a început să se înfiripeze în mine!

Acum am ajuns să înțeleg limba acestor oameni aproape la fel de bine ca pe mea și mă impresionează ciudat de tare. Nu seamănă deloc cu limba noastră latină ale cărei terminații sunt concepute să exprime diferențe, cele mai mici nuanțe de gândire și simțire. Această limbă este la fel de expresivă, dar ea prezintă viața neprelucrată și unitatea lucrurilor. Cred că aș putea scrie poezii în această limbă. Când privesc lumea prin această limbă diferită, o văd diferit. Cumva pare să fie mai aproape de primul principiu al creației, mai aproape de forța care face lucrurile ceea ce sunt și le schimbă în ceea ce vor să devină. Am început chiar să fiu încântat de formele simple din acest loc, de numărul mai mic de culori, de liniile dure ale falezei și tufărișului, de lumina limpede dar spălăcită. Dacă aici nu pot recunoaște primăvara datorită copacilor înfrunziți și în floare, atunci trebuie să o caut înlăuntrul meu. Simt cum crapă gheața mea interioară, cum se topește și curge din nou, reflectând lumea exterioară. Asta înseamnă primăvara...

De asemenea, după discuții contradictorii cu Ryzak care au durat toată iarna, am câștigat bătaia. La toamnă, când mestecenii nu vor mai avea frunze, vom merge și vom găsi băiatul și de data asta o să-l aducem cu noi, dacă vom reuși fără să-i facem vreun rău. Ryzak are o singură îndoială. Trebuie să

se asigure de la șaman că pot aduce băiatul în sat fără să stârnească dușmănia vreunui duh al pădurii.

Cred că ei se tem că dacă îi permit Copilului să vină în sat devin vulnerabili față de acea ființă care l-a crescut și l-a protejat. Ar putea fi vorba de lupii care dau târcoale palisadei iarna, urlând mai puternic decât vântul, haite cenușii care sunt ei înșiși asemeni unor duhuri ale câmpiilor iarna, lăptoși, cu colți de fier și lihnți de foame. Ryzak se întreabă dacă băiatul nu are cumva puterea să se transforme în lup în lunile de iarnă. Nu cumva așa supraviețuiește? Și atunci cu noi ce ar fi? Nu ar putea să se strecoare noaptea să deschidă porțile fraților lui? Sau poate l-a ocrotit un duh mai sălbatic și mai teribil decât lupii. O entitate animală cum noi nu cunoaștem și nu am văzut vreodată. Dacă ar fi în legătură cu o astfel de creatură sau ar avea puterea să ia forma unei ființe a cărei formă groaznică ne-o putem cu greu închipui, fără a avea puterea magică de o îmbuna?

Eu argumentez că e vorba doar de un copil, un băiat, la fel de uman ca noi și Ryzak mă crede, sau se preface că mă crede, deoarece în prezența mea dorește foarte tare să pară că e superior oamenilor pe care îi conduce, să pară la fel de rațional cum crede că sunt eu.

Dar de fapt eu îl înșel. Știu că nu e vorba de un băiat obișnuit. Avem de a face cu Copilul.

Vine vara și grădina mea e înfloritoare. Am mai ales flori sălbaticе, pe care le-am găsit în mlaștini, sau între spicele de orz pe tarlăua noastră îngustă. Cine știe de unde or fi semințele aduse de vânt? Le-am îngrijit și asta le-a făcut voinice; sunt albastre, roșii și galbene, iar culorile lor sunt mai vii datorită îngrășământului de bălegar și frunze mucegăite. Femeile din casă găsesc că e prostesc să depui atâta efort pentru ceva care nu se mănâncă, dar le plac culorile și se bucură suficient de

mult ca să-mi dea puțină apă din mica noastră rezervă. Cred că mai degrabă îmi fac pe plac ca unui copil. Căci tot ce se află în jurul nostru are o utilitate practică. Femeile nu folosesc nicio podoabă. Cusăturile lor sunt rezistente, dar nicio împunsătură nu e fantezistă. Numai florile mele sunt frivole, parte din viața mea anterioară, pe care nu am abandonat-o total. Timpul pe care îl consum eu cu florile e singura formă de joc în acest loc.

Pentru acești oameni jocul e un concept nou. Cum să-i fac eu să înțeleagă că până am venit aici jocul era tot ce știam? Reprezenta tot ce era de valoare pentru mine pentru că era inutil, petru că timpul consumat așa nu era necesar, ci era oferit de bună voie, pentru că jocul te face liber. Ei nu au cuvântul liber în limbă. Deoarece aici nimic nu e liber de propria sa natură, de legea sa proprie.

Dar de fapt suntem liberi. Nu suntem constrânși de legile propriei noastre firi, ci de modul în care ne imaginăm că putem să încălcăm aceste legi fără să forțăm esența propriei noastre ființe. Suntem liberi să transcendem propria ființă. Și suntem înzestrați cu imaginația pentru a o face.

Micile mele ghivece cu flori sunt un element la fel de subversiv aici cum erau poeziile mele la Roma. Ele reprezintă un început, prima schimbare. Știu că într-o zi una dintre femei se va opri când traversează curtea cu o traistă de grăunțe ca să miroasă una din florile mele viu colorate. Fără să știe, va fi primul ei pas într-o nouă lume.

între timp nu mă gândesc decât la Copil. Restul e doar ca să îmi umplu timpul. Și îmi trec vara cu florile. Se strânge și se treieră recolta de cereale, se pune în magazii. E din nou toamnă.

Mergem în pădure să-l aducem.

Nu prea doresc să povestesc cum s-au petrecut lucrurile. Laș cum sunt, nu am luat parte la urmărire și așa fi preferat să

nu fi fost de față. Ghemuit lângă un trunchi de mestecăn și cu mâinile peste urechi, i-am lăsat pe ceilalți să facă treaba în locul meu. Călăreții țâșneau peste tot prin pădure urlând și răcnind în timp ce îl încercuiau și copitele de fier ale cailor făceau bucăți frunzele mucegăite. Încolțit de colo colo în hățișul des, Copilul trebuie să fi fost total zăpăcit de strigătele straniei scoase de siluete nebuloase care îl înconjurau răsărind din toate părțile cerului. Când deodată a ieșit în lumină și s-a oprit în fața mea, era practic înnebunit, într-o stare de totală panică, epuizat, cu umerii sângerând unde îl răniseră crengile și cu trupul murdar de noroi. Văzându-se complet înconjurat, scoase deodată un urlat îngrozitor, care nu semăna cu nimic ce auzisem vreodată ieșind dintr-un gâtlej omenesc.

Dar când primul tânăr descălecă în spatele lui, deodată își descoperi o energie reînnoită, ripostând cu pumnii, picioarele și dinții până când tânărul îi astupă gura și nările cu palmele, tăindu-i respirația cu cruzime și ceilalți au putut să-l țină și să-l lege cu curele. Doar ochii lui se mișcau în continuare într-o sălbatică dezlănțuire și spasmele care îi scuturau trupul m-au făcut să cred că era poate într-o criză. Când l-am atins cu mâna, a început să șuiere pe nări și spasmele au devenit mai puternice, în cele din urmă l-am lăsat singur sub un stejar, cu mâinile și picioarele legate ca la un porc, în timp ce șamanul a început un ritual. Vocea șamanului care cânta cu vocea sa subțire, cea polară, a părut să-l liniștească. Părea că șamanul îi alunga sălbăticia, ducând-o spre nord în călătoria lui în transă spre albul veșnic de la cercul polar și scoțând-o parcă printr-o gaură făcută cu un os de pește sub gheață. Când șamanul s-a trezit și a ieșit din cercul lui, Copilul dormea și a dormit tot drumul înapoi aruncat peste șeaua călărețului din frunte și apoi încă o zi întreagă după ce am ajuns.

Ce stranie trebuie să fi arătat procesiunea noastră cum ne întorceam pe povârnișul lung dinspre mlaștini, în lumina apusului de toamnă în care se profilau bălțile râului și faleza cu stânci negre dincolo de care strălucea întinsa mare cenușie. Au venit să ne facă alai copiii care se holbau cu ochii cât cepele și care săreau prin bălți în urma noastră. Au venit să ne privească și femeii care strângeau brațe întregi de rufe puse la uscat pe tufe de spini. Doar ochii li se vedeau, restul feței le era acoperită cu șaluri negre. Zvonul capturării băiatului ne precedase. Trupul lui slab de mărimea unei căprioare pus de-a curmezișul calului călărețului din frunte părea neînsuflețit, lipsit de sânge și de viață, ca vânatul care era adus acasă pe ceilalți cai.

Dar deja circulă vestea că creatura, fie ea băiat lup, pui de zeu sau satir, e în viață. Satul l-a acceptat între zidurile sale. Acesta e începutul.

III

Ce-am făcut?

Copilul zace cu mâinile și picioarele legate încă într-un colț al camerei față în față cu a mea. De la început femeile au refuzat să îl atingă. Când face pe el, eu trebuie să-l spăl. Ele îi fac de mâncare, un terci de făină îndulcit cu miere, dar refuză să treacă pragul camerei. Îi dezleg mâinile și îi las castronul și ascult la ușă să aud dacă se târăște peste rogojini să meargă să mănânce, fornăind ca un animal flămând. Scâncește dar nu plânge. Ochii îi rămân uscați și nu scoate nimic asemănător cu un suspin uman, nu se lasă pradă lacrimilor, cum ar face un copil. Scâncitul vine de undeva din mintea lui și l-a învățat de la vreun animal. Scâncește ore în șir... Ca să se consoleze, așa cum unii copii își sug degetul el se excită de nenumărate ori cu mâna fără rușine, provocându-și mici frisoane așa cum am văzut că fac maimuțele și apoi, când spasmele l-au epuizat și e

liniștit, se așează pe vine în colțul lui cu genunchii trași și cu gura încheștată; sau se face ghem pe rogojină cu bărbia sprijinită pe genunchi și cu coatele strânse tare între ei.

Petrecem ore întregi privind lung unul la altul. Și nu am nici cea mai mică idee ce sentimente îl frământă. Nu arată nicio urmă de interes față de vreun lucru pe care îl fac eu. Scriu uneori, mănânc. Îmi cârlesc o ruptură din manta. Privește fix, dar nu vede. La început, când l-am atins ca să-l spăl, a încercat să mă muște cu incisivii lui ascuțiți. Acum acceptă tot ce fac cu o pasivitate care mă tulbură. Mă tem că poate noi am ucis deja ceva în el. Am o teribilă spaimă că s-ar putea să moară - că ceea ce am adus cu noi este o parte materială din el, care poate fi hrănită și pusă la adăpost un timp și ținută cu noi cu forța, dar doar până își dă seama că duhul său s-a dus deja, că s-a strecurat afară din corpul lui când acel prim bărbat l-a prins și îl ținea în brațe; sau, și mai rău, că în timpul aceluia prim somn lung a visat cum îl părăsește.

Îl privesc cum doarme. Picioarele lui zvâcnesc ca ale unui câine, cu mici spasme involuntare de-a lungul coapselor.

Oare visează? Dacă aș putea ști că visează, aș fi sigur că mai există în el acea parte cu care trebuie să intru în contact în cele din urmă, la care trebuie să urc încet pe treptele ființei lui. Trebuie să aflu dacă visează. Trebuie să mă asigur că poate zâmbi, că poate plânge.

Dar încă nici nu i-am făcut descrierea.

Are cam unsprezece ani. E înalt, puternic, dar slăbănog, cu articulațiile genunchilor și coatelor mari și cu bătăături. Are răni pe brațe și picioare și cicatrici vechi care apar ca pete decolorate, închise față de pielea bronzată. Are puțin păr pe picioare, deloc pe piept.; dar de-a lungul șirei spinării are o dungă de păr roșcat ca al unei vulpi, care le-a umplut de groază pe femei și le-a făcut să refuze să-l atingă, deși e un fenomen

destul de obișnuit. Îl poți observa la copiii mici peste tot, când se joacă în pielea goală în prag sau se bălăcesc vara când cad averse. De obicei nu e remarcat. Numai la acest băiat a devenit un semn pentru aceste femei. E asta, dar și faptul că labelle piciorului sunt lățite și întărite din cauză că umblă neîncălțat în toate anotimpurile, au unghiile rupte și talpa acoperită de o coajă de grosimea unei străchini de ceramică, deși nu seamănă cu altceva decât cu un picior normal. E absurd zvonul că e acoperit cu păr și că are copite, dar asta e ce ne spune Lullo că se zice în sat.

L-am împins pe băiatul Lullo în cameră și l-am pus să se uite la Copil și să îmi spună ce vede. Dar era prea îngrozit ca să se uite cum trebuie și, deși a văzut ce era de văzut, nu s-a convins. Ceea ce e în imaginația lui are mult mai multă forță decât faptele.

Știu ce crede. Crede că am aruncat o vrajă asupra copitelor Copilului ca să pară picioare deformate sau că l-am vrăjit pe el.

Crezusem că băiatul, fiind cam de vârsta Copilului, ar putea nutri un interes pentru el, un fel de simpatie. Dar nu are deloc. Se uită la Copil cu repulsie, ca și cum ar fi pe cale să fie înlocuit aici de un copil adus de zâne; sau că, mai probabil, Copilul s-ar putea să îi fure duhul în timp ce doarme. Oamenii de aici cred cu putere în somnambuli și în hoți de suflete. Oare au început să bănuiască, la fel ca mine, că ființa captivă își pierduse duhul și că el era poate capabil ca, în timp ce noi îl vedeam adormit făcut colac în colțul lui, la fel ca șamanul, să iasă din trupul său, să treacă prin pereții camerei alăturate și să intre în corpul băiatului Lullo, în timp ce acesta e dus în vis, cum fac băieții într-o călătorie în pădurile de vânătoare sau departe peste râu? Sunt sigur că bătrâna și mama băiatului îl încurajează în această direcție, din cauză că îl poate influența pe bătrân. Dar Ryzak, nu știu exact de ce, rămâne de partea

mea în această chestiune. Contra femeilor. Și contra șamanului care a venit doar odată să-l examineze pe Copil și cu aceea ocazie a refuzat să cânte și femeile bombănesc și se țin supărate pe mine. Desigur că șamanul și femeile sunt de aceeași parte.

Noi doi stam așa toată ziua în semiîntuneric.

Am ajuns să ghicesc câte ceva despre ce gândește Copilul scrutându-i cu atenție trăsăturile, dar nu am mai comunicat nicio clipă așa cum am facut-o în pădure. E ca și cum duhul lui, cu care am vorbit atunci, nu ar mai fi prezent. Îi examinez gura cu dinți mici. Are un fel de a-și retrage buzele dezvelindu-i când trage aer în piept brusc, parcă cuprins de o durere, deși face același gest și când se autoexcită, gest care îi pune în evidență forma ciudată a oaselor feții, bărbia ascuțită, linia fălcilor. Îi urmăresc și ochii. Sunt foarte negri, adânc înfundați în fundul capului. Sprâncenele o iau în sus. Părul, pe care i l-am spălat și l-am retezat un pic, e negru ca cerneala, drept și aspru; nu e deloc fin sau mătăsos, poate și pentru că e subnutrit sau că e deprimat, sau chiar total lipsit de spirit... Am observat de mult că părul preia strălucirea sau moleșala spiritului, mai ales în situații rele. Deși l-am frecat bine, el nu pare curat. De parcă pământul i-a intrat până într-atât în piele încât i-a preluat și culoarea. Poate țărâna din rănile vechi explică cicatricile maronii de pe mâini și picioare. Nu e frumos deloc, cum îmi imaginasem eu că trebuie să fie Copilul. Dar simt pentru el tandrețe, o imensă milă, nevoia să-l eliberez, să-i dau un trup mai curat, ceea ce îmi induce o durere interioară.

Mă tot gândesc, ce pași trebuie să fac?, cum să încep? Cu bunăvoință, știu că asta e calea; și fără grabă. Să îi arăt ce înseamnă bunăvoința noastră, în ce fel suntem noi oameni și apoi că aparținem aceleiași specii. Așa trebuie să-și descopere esența.

Dar am început așa de prost. Cum să poată crede altceva despre noi decât că suntem cruzi? Ce animal sălbatic s-ar fi purtat așa cu el? Care animal sălbatic l-ar fi vânat călare, l-ar fi legat și l-ar fi dus departe de lumea pe care o cunoștea? Și mai e și înciudarea băiatului, care eu am hotărât că trebuie ținut la distanță. Și ostilitatea femeilor.

Și eu trebuie să fac totul... La început eu trebuie să fiu singurul cu care intră în contact.

În mod straniu îmi amintesc de lupul din visul meu care amenința să consume întreaga apă a ființei mele și începe să-mi fie frică.

Săptămânile trec. Acum nu mai ies din cameră când femeile îi aduc mâncarea. La început era precaut, temându-se că i-am întins o cursă, cum mai făcusem. Se strecura către castron, îl adulmeca, îl examina, îl lua în mâini și mânca mai încet ca până acum, urmărindu-mă tot timpul peste marginea castronului cu ochii lui negri, în care atunci păreau să apară puncte roșii. Apoi, după ce lua ultima picătură cu degetul, rostogolea castronul pe podea și se târa în colțul lui, unde se ghemuia cu genunchii strânși, așteptând poate ca să fac eu vreo mișcare... Acum mănâncă fără să fie conștient de prezența mea. De parcă n-aș fi acolo. Scoțând un fel de grohăit.

De asemenea, mi-am adus salteaua de paie în cameră și dorm în colțul opus. S-a obișnuit și cu asta. Și încep să simt din nou că am stabilit un contact cu el, deși mi-e imposibil să spun când. Poate că atunci când îl spălăm. Se supune acțiunii fără protest., dar fără să aibă senzația că e atins în vreo parte a trupului său real. Sau poate atunci când ni s-au întâlnit ochii întâmplător, când intrăm în raza vizuală a celuilalt. Sau poate în somn, când ne mișcăm prin cameră în aceeași formă lichidă, de parcă plutim împreună într-o baltă, sau când visul unuia s-a întâlnit și contopit cu al celuilalt, o intersecție despre care

mintea trează nu știe nimic. Sau poate a simțit o parte din curentul de aer pe care îl fac când scriu, când moi pana în cerneală și mâna mea se mișcă pe pergament, sau când mă rad cu briciul pe bărbie. Ce să spun? Dar acum sunt sigur că acest contact a avut loc. Nu mai scheaună și nu se mai leagănă înainte și înapoi în genunchi, mârâind cumva din fundul gâtului. Se uită în jur. Și cred că ceva ce va trebui să numesc mintea lui a fost antrenată și a început să fie prezentă în cameră. O simt acolo. E acolo. Procesul de a ieși în lumea exterioară a început de la sine.

Astăzi când îl spălam și-a pus vârful degetelor pe dosul palmei mele, cu un fel de curiozitate timidă, ca să simtă textura pielii, și apoi și le-a retras repede de teamă că aş putea avea obiecții și să-l pedepsesc. Efectul a fost ciudat și m-a speriat puțin. Ca și cum ar fi venit un animal pe întuneric și m-ar fi atins cu limba. Oare începe să caute să aibe o idee despre propria lui ființă? Oare pentru el a fost ca și cum și-ar fi atins imaginea reflectată într-o oglindă? Mă întreb dacă are vreo idee de cum arată propriu lui trup, ce dimensiune are, ce mic loc ocupă în univers? Oare trebuie să-și imagineze mai întâi propriul lui trup și numai după aceea să ajungă să știe ce este el?

Are inteligență și o simt. Tot mai des, când mă apuc de lucru, să scriu de exemplu, devin conștient de un alt centru de energie care îmi tulbură gândurile, care stârnește vântejuri care se îndreaptă ca niște valuri de lumină către mine și se sparg de țărnul conștiinței mele. Camera conține emoții și gânduri care nu sunt numai ale mele, care deodată țâșnesc în aerul unei dimineți umede când eu stau și scriu și băiatul, încordat ca un arc, mă urmărește din colțul lui. E desigur începutul unei neliniști a minții și a trupului, care înseamnă primele semne ale unei vieți reînnoite.

Până la urmă e și el un copil... Are nevoie de activitate. Trupul lui are nevoie să se exprime prin mișcare, iar mintea lui să iasă în lume, la lucruri, să le atingă și să le încerce.

.E aici de aproape două săptămâni. Între primele trei zile când a dormit, când sufletul lui a încercat să se ascundă îngropându-se în pământ și ultimele zile, când a trăit pe jumătate adormit, el a început să se trezească, să devină din nou vioi, conștient de tinerețea lui. Ieri, când am ieșit puțin din cameră, probabil că a pipăit materialele mele de scris. Am găsit cerneala vărsată. Am șters-o fără să dau vreun semn că știam că a umblat cu lucrurile mele. Am umplut călimara și am căutat locul unde rămăsesem și abia m-am abținut să nu izbucnesc în râs când am văzut că avea limba albastră.

Azi am ieșit din nou din cameră și am stat după ușă să-l urmăresc.

Se târăște pe podea către sulul de pergament, se holbează la el, îl împunge cu arătătorul, apoi își lasă capul în jos și îl adulmecă. Cât trebuie să-l nedumerească faptul că sulul încă miroase a piele de animal. E încă fascinat de cerneală. Adulmecă și călimara, dar are grijă să nu o verse. Ia stilul în mână și e clar că a avut suficient spirit de observație ca să îl apuce corect, chiar dacă fără îndemânare, între degetul mare și arătător. Arată încântat de sine. îl moaie în cerneală reușind cu mare dificultate să vâre tocul în gaură, așa cum îl ține între degete. Se apleacă peste călimară și fața lui are acea expresie de mare concentrare umană pe care o vezi pe fața copiilor mici când încearcă să facă ceva pentru prima dată, să deseneze, să facă liniuțe când învață să scrie, să pună ață în ac: ochii sunt ficși, iar limba se mișcă din colțul gurii cu fiecare gest al mâinii, ca și cum ar fi și ea un membru pe care, ca oameni, îl folosim ca pe un mijloc ca să intervenim în lume, să mișcăm sau să schimbăm obiectele. Oare aici se înfiripează vorbirea? În acea

nevoie a limbii să fie activă în lume, ca o mână printre obiecte, să apuce, să împingă, să dea o formă, să refacă?

Urmărind de după ușa aceste prime încercări ale Copilului să mânuiască obiectele din noua lui lume, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Există ceva înduioșător în umanitatea noastră, în inițierea lentă a ființelor din specia noastră în tot ce am descoperit și am făcut, - în interiorul nostru și în lumea exterioară -; te înduioșează primele eforturi ale unui copil să se ridice în picioare, să facă acel salt în sus care trebuie să fi luat strămoșilor noștri secole să-l imagineze, să-l viseze și să-l realizeze cu membrele lor; sau în plasarea primului bloc de piatră peste altul pentru a construi un turn, prima cetate. Toate acele epoci îndelungate de descoperiri lente. Retrăite de copil în numai câteva luni, căci el se folosește de o experiență pe care el însuși nu ar fi putut-o avea niciodată și care zace probabil latentă în el, în șirul de mii de morți din urma lui, a căror conștiință o poartă în sine în lumea prezentă. Și mai înduioșător era să văd Copilul meu făcând descoperirile care aveau să îl ducă, după atâția ani de exil, în societatea ființelor din ordinul lui.

De câteva zile i-am lăsat mâinile libere. Iar în cele din urmă îi tai toate legăturile în această dimineață. Nu mai sunt necesare. Tot ceea ce îl leagă de fapt de noi, de o viață nouă, este invizibil prezent aici și el trebuie să simtă acest lucru; este împletitura de sentimente care se poate percepe în această cameră: curiozitatea, nevoia de a descoperi utilitatea tuturor obiectelor care îl înconjoară și felul în care îl definesc și îl lămoresc cum își poate folosi trupul. Toate acestea sunt firele care îl țin acum legat de noi și mintea lui trebuie să înțeleagă cum ele îl leagă de noi, de castronul de mâncare, de găleata și căușul de apă, de buretele cu care îl spăl și pe care a început să-l folosească și singur, călimara, stilul și pergamentul, mingea

colorată pe care am plasat-o întâmplător într-un loc unde nu îi poate scăpa de sub ochi și care, deoarece eu nu o ating niciodată, probabil că și-a dat deja seama că trebuie să fie pentru el. Simt cum mintea lui lucrează. Simt, chiar și în întuneric, cum se mișcă toate aceste fire invizibile.

Nu știu din ce motiv, dar în aceste ceasuri lungi, când stau cu Copilul privindu-l cum începe să iasă spre lumea exterioară și încercând să mă pun în pielea lui ca să îmi dau seama să cum trebuie să-l ghidez spre copilăria lui pierdută, m-am descoperit tot mai des reîntorcându-mă în copilăria mea, pierdută și ea până acum, sau poate doar respinsă, dar cu siguranță uitată. Mă cufund într-un loc lăuntric atemporal, unde trecutul se întâmplă din nou într-un tot, sau e în curs de a se întâmpla. Sunt din nou acolo. Și vin în contact cu un sine care aproape că nu pot să cred că sunt eu. Vin în contact cu experiențe care recunosc că îmi aparțin pentru că doar experiențe re trăite pot avea o asemenea intensitate. Imaginația nu ar putea crea în minte sau în simțuri ceva atât de pregnant de real.

Sigur că toți bărbații își lasă copilăria în urmă. Face parte din intrarea la vârsta bărbăției. Dar cred că în cazul meu procesul a fost mai intens. Simplitatea acelor ani de la Sulmo nu se potrivea de loc cu noul meu rol de om de lume, de poet sofisticat din metropolă; cred că nu aș fi putut simți decât anxietate și dezgust dacă aș fi încercat să împac cele două roluri. Din același motiv îmi era penibil să mă văd cu tatăl meu, care a rămas tot decepționat, chiar și atunci când faima mea literară ai fi putut să îi ofere o oarecare compensație pentru faptul că nu devenisem om de afaceri. El s-a recăsătorit și și-a făcut o nouă familie. Ceea ce mi-a înlesnit menținerea distanței. După ce am divorțat a doua oară, am trăit de parcă aș fi răsărit pe lume cum eram, cu tot cu primul meu volum de poezii, o creatură de un tip într-un tot nou, creată de propriile mele

vederi, fără a avea nici familie în urmă, nici trib, nici țară, niciun fel de trecut.

Și acum tot trecutul îmi revine.

Și cu un sentiment de extraordinară tandrețe cum n-am mai simțit nu mai știu de când, mai ales anumite seri din cea mai mică copilărie, când fratele meu și cu mine eram încredințați femeilor din gospodărie, servitoarelor de la fermă, ca să fim spălați și îmbrăcați de culcare împreună cu copii lor, băieți și fete de aceeași vârstă cu noi și care, deoarece nu învățasem încă să deosebim că sunt sclavi, ne sunt tovarăși de joacă în curtea fermei, în crângurile de măslini și în livezi.

Sub bârnele din bucătăria mare cu dale de piatră, sunt copăi cu apă caldă și clăbuci, și noi, cel puțin o jumătate de duzină de copii, ne jucăm stropindu-ne unul pe altul sau vâslind în bălțile de pe podea și fugim țipând ori de câte ori una dintre femei, ținând în brațe prosoape mari, albe și pufoase, încearcă să ne prindă. Pentru mine e o scenă de o frumusețe aurie și mare curățenie. Când mă gândesc la ea - la trupurile noastre goale spălate, prosoapele albe, femeile care râd întinzând brațele goale și ude spre noi - îmi simt spiritul purificat:.

În zilele de recoltă ni se permite să dormim la fermă cu doica noastră. Mama, care e bolnăvicioasă și are dureri de cap de la guturaiul fânului, s-a retras în camera ei și nu apare niciodată. Tatăl meu pleacă în fiecare dimineață cu cei care strâng recolta și dacă au de muncit departe, de cealaltă parte a văii, rămâne acolo cu lucrătorii peste noapte. Noi suntem duși la culcare cu ceilalți, pe imense saltele de paie în spatele bucătăriei și stăm treji în timp ce femeile ne spun povești despre duhurile pădurii și demoni mai vechi decât zeii noștri romani, care trăiesc în cotloane ale casei și ale hambarelor și trebuie să fie împăcați cu bucăți de aluat (după care vin sub

forma unui șoricel) sau cu ierburi pe care doar cele mai bătrâne femei știu să le culeagă de sus pe deal.

E o lume a femeilor, așa cum nu o să mai cunosc niciodată. Miroase a clăbuci de săpun și aluat, a lapte prins, a lână aspră dărăcită de femeile bătrâne pe terasă la soare, în timp ce pe câmpia strălucitoare din spatele lor zboară multe păsări. Dis-de-dimineată, când abia s-a luminat de ziuă, mergem toți în luncă, o ceată de femei și copii, să culegem niște ciuperci mari de culoare portocalie. Mă uit cum femeile, care sunt desculțe, își ridică fustele când se lasă pe vine ca să se ușureze în rouă, ținându-și capul drept sub coșuri de paie și cum la întoarcerea acasă își iau un aer scandalizat când se opresc în miriște ca să facă o plecăciune în bătaie de joc către statuete vopsite cu stacojiu ale lui Priapus puse în holdele de grâu ca să sperie pasările. Ajunse înapoi în curte, au de hrănit porcii. Au de vânturat grâu, scuturându-l într-un coș cu o sită. După-amiaza târziu, când în bucătărie e răcoare, trebuie să facă prăjituri de mei, pe care le înțeapă apoi cu un pai ca să se îmbibe cu miere. Și pe urmă, când s-a lăsat întunericul, vine scăldatul copiilor.

Văd acum cum odată, una dintre fetele cu fustele ridicate peste picioarele goale și cu brațele lucind de apă, îl apucă pe fratele meu de puță și îl trage în jurul copăii ca pe o găscă, în timp ce celelalte femei râd cu capul pe spate, iar copiii se stropesc și bat din palme aruncând clăbuci în aer... Și deodată îmi dau seama, acum, la aproape cincizeci de ani după eveniment, că este probabil fata cu care se culca tatăl meu. O văd cum îl conduce pe fratele meu, micul moștenitor al acestui univers, în jurul bucătăriei pe podeaua udă, în timp ce femeile râd cu poftă arătându-și gingiile cu dinți lipsă. E o imagine de mare veselie; și eu ma aflu în centrul ei, înțelegând, poate pentru ultima dată, ceva din misterul ei.

E o altă lume. E tare straniu că mă aflu din nou acolo din când în când, acum când știu că nu am făcut nimic din ceea ce mi se arăta acolo atunci, că am luat-o în altă direcție, către o altă lume, în oraș, în centrul statului, iar fratele meu a mers și el în altă direcție, pe tărâmul morții.

Dar și mai straniu e că această lume există, că a rămas acolo, neatinsă, fără să mi-o amintesc până acum, dar încă luminoasă și atât de reală încât îi simt mirosul de curățenie.

În aceste ore de liniște mă gândesc și la moartea fratelui meu în timpul sărbătorii Parilia, care venea chiar după ziua noastră de naștere, care cădea în aceeași zi.

Am fost întotdeauna foarte apropiați, deși avem temperamente complet diferite. el e foarte serios, cu un profund sentiment de loialitate față de tatăl meu, față de fermă pe care o cunoaște până la ultima piatră de hotar, față de familie, care e atât de strâns legată de pământ aici, de vechile pământuri ale celor din neamul Peligni. Este profund pios, într-un fel pe care îl respect și îl invidiez, dar cum mi-am asumat de mult rolul meu frivol, îl tachinez pe tema asta, așa cum se și așteaptă.

Zace bolnav de zile întregi și nu poate vorbi. Abia a împlinit optsprezece ani. Stau cu el într-o cameră care dă în curte, unde zace asudând pe un pat de zi, că îl ia când cu frig, când cu fierbințeală. Îi citesc puțin, dar nu poate urmări. Îi duc un pahar cu apă la buze și simt că îmi tremură mâna. Îmi curg lacrimi și mi-e rușine că plâng. Când vine ziua sărbătorii mă duc cu inima grea când ziua se îngână cu noaptea să prestez datoria care îi revine lui, să o fac în locul lui, așa cum ar face-o el. Și când trec prin curte simt ochii femeilor ațintiți asupra mea, iar când traversez cu pași mari tarlăua unde deja ard focuri mici în întuneric știu că, dacă îmi voi permite măcar o clipă să cred în ceremonia pe care sunt pe cale să o îndeplinesc, ar însemna că

l-am înlocuit, că el e în plus, pentru că în acest fel îi voi asigura pe zei (care nu există) că eu sunt acolo ca să îi iau locul.

Înainte prin iarba galbenă împietrindu-mi inima, deși de fapt e o sărbătoare pe care am iubit-o întotdeauna, de când tata mă ducea pe umăr ca să văd cum ard focurile și cum se mișcă umbrele bărbaților printre grâne.

Și eu știu toate pietrele de hotar al moșiei noastre, dar pentru mine ele înseamnă altceva. Ele sunt hotarul unde începe o altă lume. Dincolo de ele se află Roma și toată lumea cunoscută peste care stăpânesc romanii. Dincolo de aceste pietre de hotar începe misterul. Mintea mea se aventurează dincolo, atinge bolovanii străvechi ca să îi poarte noroc și apoi pornește mai departe în întuneric, populând necunoscutul nu cu ce vede, ci cu ce își imaginează. Știu că pentru fratele meu ferma și mintea lui sunt una. Acele pietre marchează marginea ființei lui, aceste câmpuri care au fost curățate de pietre și terasate, acești măslini bătrâni cu trunchiurile lor noduroase atât de groase că te poți ascunde în ele, așa cum fac duhurile pădurii, aceste vii, acești stupi de albine, aceste holde care lucesc în lumina lunii. Trec dincolo de toate acestea, simțind firele de iarbă mângâindu-mi pulpele goale și ajung pe câmpul unde mă așteaptă tata.

El a îndeplinit deja partea lui de ritual și se șterge pe corp cu o pânză. Îl sărut. Un sclav îmi desface mantia. Sorb din găleata cu lapte. Iau în mână vrejul de fasole și cenușa vițelului. Tata moaie o ramură de laur în apă și mă stropește cu ea. Pe piept, pe frunte. Plânge. Eu clipesc des sub ploaia de stropi.

Grămezile de paie au fost deja aprinse pe tot câmpul pentru ca eu să sar peste ele și îmi iau avânt și sar peste primele, simt aerul năvălindu-mi în plămâni, mă cuprinde o bucurie că sar și că mă simt purificat și integrat în urzeala lucrurilor - fumul

paielelor, ziua care se îngână cu noaptea, caprimulgi care se reped după insecte printre pini, tulpinile plantelor care își revin după ce am călcat pe ele - și deodată știu că s-a întâmplat, că am lăsat ca un grăunte de credință să încolțească în mintea mea și că l-am omorât. Știu că fratele meu a murit. Simt această certitudine în mădulare, când ajung obosit de unde am plecat, în respirația mea tăiată când mă aplec înainte cu mâinile pe șolduri și încerc să mi-o recapăt.

O simt cu vinovăție în aura de care mă simt învăluit după alergare. Alergarea mea a atras moartea fratelui. După ce mă stropesc a doua oară cu laurul și o apuc pe drumul de întoarcere acasă prin câmpurile întunecate și simt cum se usucă sudoarea pe mine, știu că evenimentul s-a întâmplat deja. Mă opresc la intrarea în curte și mă opresc ca să prind primele bocete care se aud din casă, și aud deja vocile femeilor. Mă așez la marginea câmpului în întuneric, îmi scot sandalele și îmi presar țărână pe umeri, pe picioare și pe păr. Am senzația nedefinită că încerc să întinez purificarea care de fapt i se cuvenea lui, că ispășesc păcatul clipei mele de credință.

Asemenea lucruri se întâmplă în adâncul vieții noastre, dar nu vorbim despre ele. Le ascundem chiar și de noi înșine, dar ele nu ne părăsesc. Chiar dacă ne batem joc de țărâna din care am venit, ea ne acoperă, ne târâm înapoi în ea, o simțim în amorteala mădurelor noastre, în nisipul din gură. În acea noapte am ucis o parte din propria mea ființă și am încercat s-o acopăr cu țărână. Acum îi aud din nou vocea în mine. Îmi dau seama că aș vrea să pot sta de vorbă cu tatăl meu încă odată, după toți acești ani de înstrăinare și să îi spun că am regăsit drumul înapoi spre țara pe care nu o s-o mai văd niciodată și că sunt acasă. Am recunoscut până la urmă că are niște drepturi asupra mea. Acum știu din nou unde m-am născut.

Si aceste idei îmi îndreaptă din nou, ca de obicei, gândurile spre Copil. Din ce țară vine el? Care îi sunt părinții? În ce clipă a venit pe lume, sub semnul cărei stele și cu ce planetă în ascendent, în ce efemeridă a lunii? Și dacă nu cunoaște aceste lucruri, oare va putea vreodată ști cine este sau ce soartă urmează să aibă?

Sau poate că tocmai pentru că nu știe e liber?

Acum Copilul și cu mine ieșim din casă în fiecare dimineață să facem lecțiile în aer liber, unde femeile și băiatul din casă nu pot asculta.

Copilul merge mereu cu mingea colorată, care a devenit talismanul lui, prima lui proprietate în rândul nostru... Nu îi mai dă drumul niciodată. Noaptea se culcă încolăcit în jurul ei. Când mănâncă, o ține sub genunchi stând cu picioarele încrucișate și cu castronul în poală, mânuind în cele din urmă cu stângăcie lingura pe care l-am învățat s-o folosească. Când mergem afară duce mingea în mână stângă.

Evit locurile unde e probabil să ne întâlnim cu oameni din sat, fie femei care bat rufele pe pietre sau le întind pe tufișurile de spini, fie bărbați care își mână plugurile cu boi spre tarlalele înguste de la marginea palisadei, unde cresc slabele noastre recolte de ovăz. Evit și micul crâng de la apus care e sacru pentru femei și unde, la anumite faze ale lunii, ele îi aduc lui Hecate sacrificii de măruntaie de câini.

Deci nouă nu ne rămâne decât ținutul mlăștinos dinspre râu.

Îmi scot sandalele (băiatul merge desculț și își acoperă goliciunea doar cu o robă largă, pe care și-o scoate repede imediat ce nu se mai vede satul) și mergem printre trestii până la o insulă cu turbă acoperită cu tufăriș și câteva tulpini de ovăz sălbatic și acolo începem în fiecare dimineață, cu broaștele pleoscând în jurul nostru și cu păsările din mlaștină

cârâind sau chemându-se invizibile sau ridicându-se greoaie în cerul spălăcit

îl învăț pe Copil să vorbească.

E un proces dificil. Am descoperit demult în expedițiile noastre că poate imita orice pasăre sau animal pe lângă care trecem și e încântat să facă paradă că poate să șuiere ca șoimii mari pe care îi vedem uneori plutind în înaltul cerului sub nori, sau pare că își lovește vocea de trunchiul unui copac, cioc, cioc, asemeni ciocănitoarelor din copilăria mea, de la Sulmo, unde ele erau socotite duhuri sacre ale locului. Stă cu picioarele îndepărtate, cu mâinile în șolduri, cu capul dat pe spate spre lumină și buzele lui se strâmbă și trăsăturile lui se contorsionează ca să devină cele ale păsării pe care o imită, încordându-se ca să devină cioc, creastă, mărgelă, în timp ce pe gură scoate întocmai glasul acelei creaturi și desigur că, pătrunzând în existența misterioasă a limbii sale, devine pentru o clipă însăși ființa aceea și în ochii mei pare miraculos transformat.

Uneori își folosește mâinile asemeni unui instrument, să scoată triluri ca din fluier, suflând în pumn și fluturându-și degetele. Alteori sunetul țâșnește din el, ascuțit și limpede, sau trilurile ies din fundul gâtului ca un murmur gutural, sau trupul lui scoate un cârâit metalic atât de aproape că mă face să tresar. E ca și cum fiecare dintre aceste specii de păsări - porumbei, ciori, păsări de baltă, păsări migratoare care apar la orizont și zboară sus venind cine știe de unde - ar trăi înlăuntrul lui și ar putea ieși cu suflarea de pe buzele lui; ca și cum ar avea acces la mișcările lor misterioase printre ierburi, sau ar fi putut merge cu păsările de baltă în fundul râului când acestea se scufundă după pradă, sau în înaltul cerului unde imaginația nu reușește să le urmărească, sau să prindă cu urechea strigătele lor scoase unde încep stelele.

Observând cum scoate aceste sunete și sunetele broaștelor, greierilor, iepurilor, mârâitul surd și înspăimântătoarele urlete ale lupilor, prind o idee despre cum ar putea fi învățat să vorbească.

Fața lui se contorsionează diferit când își asumă glasul fiecărei creaturi. Dacă ar fi ca el să glăsuiască mereu ca o broască sau un șoim sau un lup, mușchii gâtului și fălcilor lui ar putea să se dezvolte în așa fel încât să se potrivească cu sunetul, într-atât sunt de strâns legate creaturile de sunetele pe care le scot, într-atât se contopesc. Deci va trebui să învețe să comunice cunoscând structura propriilor lui organe de vorbire. Dacă voi reuși să îi fac cunoscută forma lor fizică, va descoperi cum să le folosească.

Din acest motiv, atunci când produc sunetele pe care vreau ca el să le imite și pe care el le găsește atât de greu de format cu buzele lui, îi plasez degetele pe gâtul meu ca să audă cum vocea mea vibrează acolo, îi pun vârful degetelor pe buzele mele ca să simtă cum iese aerul. Și treptat, descoperim că în el există vorbire umană. E încântat de acest joc. E dornic ca un copil să îmi arate că poate să mă imite și pe mine, nu numai pe celelalte creaturi. Cu vârful degetelor pe buzele mele, încruntându-se, ascultând atent, descoperă forma propriilor lui buze și sunetul pe care îl scoate e aproape perfect. Își ia mâinile de pe gâtul meu și le plasează pe al lui și râde imediat ce simte aceeași vibrație acolo și aude același sunet, uimit la început, de parcă n-ar ști de unde vine și apoi încântat, repetând sunetul de mai multe ori triumfător, cu strigăte de bucurie.

Am început să-l înțeleg. Atunci când imită păsările, el nu copiază, așa cum fac imitatorii din rândurile noastre, ceva ce există în exteriorul lui, revelându-și astfel acuitatea urechii sau virtuozitatea organelor de vorbire. El devine pasărea

respectivă. Și îi permite să vorbească prin el. Astfel încât învățând să producă sunetele scoase de oameni, el devine om. Vorbirea este esențială. Am dedus chiar de la început acel lucru care îi va revela cărei specie aparține. Scoțând acele sunete care vibrează, el își descoperă gâtul. Intonând sunetele pe nas, el își dă seama că are nări și cavități nazale unde sunetul rezonază. Și tot așa cu buzele, limba, dinții. Și astfel, scoțând tot spectrul de sunete pe care noi le producem, își creează în minte imaginea capului său; controlând mereu cu vârfurile degetelor conturul gâtului meu, al fălcilor, al buzelor mele, el verifică că e făcut întocmai ca mine, că e om.

Dar oare ce imagine a capului creează imaginația sa? Ce imagine îl pot eu ghida să-și formeze, ca apoi să devină așa?

Și după ce am realizat tot repertoriul de sunete, oare ce limbă să îl învăț? îl învăț să arunce și să prindă mingea. E iute în aceste mișcări și la toate deprinderile fizice și curând, când își dă seama că nu sunt la fel rapid în observații sau la fel de iute de mână și de picior ca el, începe să îmi joace feste. îl învăț să arunce cu sulița, să folosească acul și pună ață în ac. Încearcă singur să țină un stil și să producă semne cu el. Cel mai straniu e că a învățat să zâmbească. Nu doar să râdă când alerg neîndemânatic după minge, ci, asemenea nouă, să zâmbească motivat de o stare sufletească, nu de o cauză exterioară. Și în plimbările noastre își asumă acum rolul de profesor, arătându-mi urme în iarbă și explicându-mi cu gesturi sau imitându-le glasul, ce pasăre sau animal le-a lăsat. Sau când găsește o larvă sau o crisalidă în mușchiul de sub un buștean, îmi explică cu mâinile cum va deveni fluture, mimând transformarea într-un fel de dans.

Pentru el tot universul e însuflețit. Reprezintă sfera cunoștințelor sale, un fel de bibliotecă de forme pe care le-a observat și le-a memorat, o limbă ale cărei hieroglife el le poate

citi și interpreta... în aceste plimbări pătrund de fapt în conștiința lui. Ea pâlpâie peste tot în jurul nostru, se află în mlaștini, în grămezi de iarbă, bușteni, crengi; e înțesată cu mii de forme schimbătoare care țipă, cântă, clănțănesc sau zumzăie și probabil că pentru mintea lui sunt ca poeziile pe care le-am memorat eu de mult, împreună cu numele a mii de zei și legendele lor, regulile retoricii, teoremele, datele științifice, faptele istorice, teoriile filozofilor. Doar că pentru el e o lume vizibilă, în care poate pași, care are anotimpuri cu vreme diferită și vieți limitate. El mă conduce în conștiința lui, care e sub pașii mei și peste tot în jurul meu. Cum l-aș putea eu oare introduce în conștiința mea?

Am luat o decizie. Limba pe care o să-l învăț va fi limba acestor oameni printre care am ajuns și nu limba mea. Și luând această decizie știu că am mai luat una Nu o să mă mai întorc niciodată la Roma.

Desigur că o să continui să-i scriu soției mele și avocatului O să continui să mă adresez și lui Augustus, implorându-l să îmi ierte fărâdelegile și mă cheme înapoi. Pentru că asta e ce se așteaptă lumea din prima jumătate a vieții mele să fac, în drama în care trebuie să-mi joc rolul până la capăt. Dar în prezenta jumătate a vieții mele știu că dacă scrisoarea de iertare ar veni, nu m-aș întoarce. În ultimele săptămâni am descoperit tot mai clar că acest loc este destinația pe care am căutat-o și că viața mea de aici, oricât de dureroasă ar fi, e adevărata mea soartă, soarta de care am încercat tot restul vieții să scap. Nu reușim să înțelegem buna vestire care ne spune: *Iată viața pe care ai încercat să o irosești. Aici e a doua ta șansă. Iată destinul pe care ai încercat să-l eviți inventându-ți o sută de roluri false, o sută de identități false. De fapt e un noroc, chiar dacă la început o să pară un dezastru, pentru că și soarta știe să ia sute de forme ca urmare a felurilor în care*

încerci să o eviți. Acum vei cunoaște în cele din urmă ce ai fost menit să fii.

Deci admit în sinea mea ceea ce în sufletul meu știu de fapt de mult. Acum aparțin acestui loc. Mi l-am apropiat. Acum pătrund în dimensiunile eului meu.

Cum a început acest proces e un mister pentru mine. Poate că începe în visele noastre. Se mișcă înlăuntrul nostru o altă ființă pe care ne-am îndepărtat-o mereu din minte, ale cărei gânduri le-am ținut departe de rostire și începe să acționeze. Viața pe care am încercat s-o refulăm revine în conștiința noastră. Și așa s-a făcut că a început să îmi revină în amintire copilăria. Nu așa cum mi-o aminteam înainte, ci într-o formă mai clară, așa cum a fost într-adevăr. Și de asta trecutul meu așa cum mi-l amintesc acum, mă uimește în mod continuu. E ca și cum s-ar fi întâmplat altcuiva și acum mi se dă un trecut nou care mă duce, când îl parcurg, la un prezent în care apar întrupat din nou, cu un nou sine.

Așa se întâmplă și la lecțiile mele cu Copilul. Când încerc să exprim ce știu, deodată mă poticnesc de ceea ce până atunci nu știam. Sunt momente când am convingerea că *el* e profesorul și că ceea ce iese la iveală nou cu ocazia respectivă iese în mod încet și trudnic din lăuntrul *meu*.

Înaintăm în direcții opuse, Copilul și cu mine, deși pe aceeași cale. El nu și-a capturat încă sufletul individual din universul din jurul lui. Eul său e în afara lui, energia sa fiind împărțită între animalele și păsările a căror viață o împărtășește, printre frunze, apă, ierburi, nori și tunete, în a căror existență se simte la el acasă, pentru că fiecare din aceste elemente dețin o parte din spiritul său. Nu are noțiunea alterității lucrurilor.

Încerc să intru brusc în conștiința lui, să mă văd prin ochii lui, dar nu reușesc. Mintea mea nu poate să-l cuprindă. Încerc să îmi imaginez cerul cu toate constelațiile sale, Câinele, Ursa,

Dragonul și celelalte, ca pe o prelungire a mea, ca o parte a ființei mele extinse. Dar faptul că eu știu că mă refer la cer, că stelele au nume și o istorie, mă împiedică să fiu una cu cerul. Plouă și eu spun, *plouă*. Tună și eu spun, *tună*. Cu Copilul e altfel. Încerc să gândesc cum trebuie să gândește el: *eu fac ploaie, eu fac tunete*, și imediat sunt cuprins de panică, de parcă pierzându-mi sufletul meu individual și separat, care îmi iese prin vârful degetelor, s-ar putea să mă pierd afară, în multitudinea lucrurilor și să nu mă mai întorc niciodată.

Dar acum știu că asta e calea. Încep încet metamorfoza mea finală. Trebuie să alung vechiul meu eu și să las universul înlăuntrul meu. Animalele creației se vor strecura înapoi, - nu preschimbate în zei, ci ca propria lor persoană. Ființe cu cioc, cu blană, cu colți, cu colți de fildeș, cu gheare, cu copite, cu râturi, se vor restabili în noi, reluându-și viața de odinioară din lăuntrul nostru. Și apoi plantele, tot ca ele însele. Lacurile, râurile, oceanele pământului, câmpiile sale, stâncile împădurite acoperite de zăpadă, toate vor reîntra în conștiința noastră. Și apoi treptat, și firmamentul. Spiritul lucrurilor va reîntra în noi. Și vom fi întregi.

Și astfel, pe când îl învăț pe Copil zi de zi să scoată împreună grupuri de sunete și să formeze cuvinte cum fac oamenii, el mă învață să produc sunetele pe care le scot păsările și animalele.

La început a fost ca un joc ca să îi fac pe plac. Stângăcia încercărilor mele, de care mă jenam, îl făceau să râdă și această izbucnire copilărească mă încânta; și ideea că că amândoi jucam același joc îmi ușura sarcina de a-i menține atenția asupra sarcinii grele și îndelungate pe care i-o dădusem.

Dar, de fapt, el e profesorul cu mai multă răbdare. îmi arată pasărea ale cărei sunete încerc să le imit. Mi-o pune tremurând în mână. Știu că vrea ca eu să mă imaginez pasăre.

Și cum când simt căldura trupului micii creaturi care se zbate în mâna mea, îmi baricadez mintea mea umană și încerc să ies din carnea și oasele mele, din trupul meu greoi, să simt că am un cioc, să îmi imaginez că țâșnesc din iarba udă înspre nori., atunci note stranii ies din gâtul meu, mici țipete de pasăre și Copilul își împreunează mâinile și produce sunetele respective, încurajându-mă și reușind să-mi îmbunătățească asemănarea cu acele note simple care reprezintă individualitatea acelei ființe.

Și e adevărat. Cu fiecare zi sunt mai aproape. Cândva, în primele zile ale disperării mele, mă gândeam că poate o să învăț să scriu în limba păiajenilor. Acum, sub îndrumarea Copilului, sunt pe această cale. Acum știu că adevărata limbă este graiul tăcut în care noi doi am comunicat în pădure, când eu dormeam. Este limba pe care o foloseam în copilăria mea ca să vorbesc cu el și o amintire a minunatelor noastre conversații e prezentă acolo, fără să o pot auzi prea bine și îmi revine când sunt pe cale să adorm, un limbaj pe care limba mea e aproape să-l redescopere și care cred că mi-ar revela secretele universului. Când mă gândesc la exilul meu acum, o fac din perspectiva universului. Când mă gândesc la limba care mi s-a luat, e vorba de o limbă mai veche și mai universală decât latina noastră, chiar dacă cea din urmă e neîndoielnic atât de subtilă. Latina e limba diferențelor, unde fiecare terminație definește și separă. Limba la care mă refer acum, limba pe care aproape că o vorbesc, este o limbă unde fiecare silabă e un gest de reconciliere. Noi cunoșteam această limbă cândva. Eu o vorbeam în copilărie. Trebuie să o redescoperim.

Anotimpul a început să se schimbe. Când mergem la insula noastră din mlaștină trebuie să mă înfășor bine împotriva vântului, care de o lună deja suflă cu nădejde dinspre nord, deși Copilul încă merge gol, fără să pară afectat de vânt sau frig. Umbrele se lungesc din tufăriș tot mai devreme. Lumina e cenușie. Păsările care ne-au ținut acolo tovărășie au început să plece în cârduri. Cu fiecare zi sunt mai puține și când ne întoarcem acasă în amurg peste câmpia mlăștinoasă, auzim cârdurile de gâște îndreptându-se spre sud în valuri, dând din aripi în înaltul cerului și umplând văzduhul de gâgăit lor. Animalele s-au vârat sub pământ să doarmă. Mi se pare că detectez o încetinire și în mișcările Copilului și cred că probabil o să aflu secretul modului lui de supraviețuire peste iarnă. Într-o dimineață o să descopăr că s-a cufundat undeva în somn, ca atunci în primele trei zile după ce l-am găsit.

Între timp satul se preschimbă într-un fort. Grupuri de bărbați repară întăritura. Ultimele recolte au fost strânse și aduse. Staulele, care sunt deschise și goale toată vara, acum sunt umplute cu hrană și în câteva săptămâni or să fie aduse și animalele, boii, vacile, măgarii, caprele, ca să fie băgate în grajdurile deasupra cărora se află camerele noastre și când o să cobor dimineața o să simt respirația lor caldă în întuneric, mirosul statut și o să aud cum rumegă în curte sunt depozitate grămezi înalte de turba tăiată în pătrate, aduse în căruțe care huruie pe ulițele dintre colibe, în timp ce bărbații, sau mai ales copiii pe jumătate goi, chiuie și mânuiesc bice ca să îndemne boii la deal prin noroi. Ne pregătim să ne închidem în case. Spre a ne apăra de călăreții de la nord care or să apară iar când îngheață râul, și de lupi. Fiecare avem sentimentul că ne retragem înlăuntrul nostru în fața frigului de afară, în lumina și căldura trupului nostru. Ne refugiem mai adânc în șinele nostru profund ca să nu ne atingă proximitatea în care vom fi forțați să

trăim în lunile de iarnă, când întâi se închide satul și apoi casele noastre și, în afara orelor de pază pe ziduri, vom petrece zilele și nopțile toți la fel, ghemuiți deasupra unei sobe cu turbă în camera mare centrală de deasupra staulului. Iarna aici e un anotimp cu resentimente mocnite, bănuieli și închipuiri care se înmulțesc pe măsură ce zilele devin mai întunecate și frigul ne forțează să ne strângem mai tare unul în altul și în același timp să ne depărtăm mai tare.

Sunt îngrijorat mai ales pentru Copil. Până acum am trăit în aripa de vară a casei, nu complet separați de familie, deoarece ea e lipită de dormitoarele principale ale colibeii, dar cel puțin având posibilitatea să ieșim și să venim când vrem și să îi vedem pe ceilalți cât de puțin ne permit dimensiunile reduse ale incintei noastre. Îmi dau seama acum cât de mult m-am izolat, cât de mult mi-am limitat viața la compania Copilului. Acum această situație s-a sfârșit. Mica mea locuință de vară va fi luată în primire de păianjeni. După primii fulgi va fi aproape îngropată sub zăpadă Cum o să suporte Copilul să fim înghesuiți într-o singură cameră? Oare femeile și băiatul or să-l accepte?

Îi spun îngrijorările mele bătrânului Ryzak, când stăm în curte în lumina apusului jucând un joc pe care localnicii îl joacă pe o tablă de lemn cu piese cilindrice.

El câștigă ca de obicei și încearcă să nu-și arate încântarea, înclăștându-și fălcile și netezindu-și mustățile cu arătătorul său scurt, deși sunt un jucător prea slab ca să fiu o provocare. Pretinde să nu știe ce să facă, mă amenință cu degetul și apoi face mișcarea.

„Nu, prietene, crede-mă, nu o să-l sâcâie pe băiat”

Dar eu nu sunt convins. Înclin să cred că, deși deține poziția de căpetenie și își asumă discret această autoritate, Ryzak are mai puțină influență în sat decât ar vrea el să mă facă să cred și

chiar mai puțină influență în gospodărie. Dincolo de prerogativul său masculin stabilit prin lege, există puterea obscură a femeilor. Mai ales mama sa bătrână are o ascendență stranie asupra lui. Țipă la ea și chiar o dată sau de două ori l-am văzut lovind-o. Dar simt că spiritul lui dă înapoi în fața ei. Ryzak știe în sinea lui că puterea adevărată în această lume o dețin vechile spirite demonice cărora ea li se roagă când mormăie și cărora le oferă sacrificii sub lumina lunii îi e frică de vrăjile ei, așa cum îi e frică și de șaman. El nu are de partea lui decât puterea fizică și autoritatea legii, câtă e.

Bătrâna rămâne ostilă și bănuitoare. Când ne împarte terciul cu polonicul văd că buzele ei se mișcă și mă întreb dacă vorbește singură sau mormăie vrăji. În sat are reputația că poate face farmece și nu trece o zi fără ca sâtencele să nu o consulte în chestiunea unui semn din naștere, sau a unei buze de iepure sau a unei nașteri dificile. O dată sau de două am văzut și un tânăr din târcoale și mutându-se de pe un picior pe altul la poartă, stânjenit că are să se supună lumii periculoase a vrăjilor femeiești. A venit fără îndoială după un elixir de dragoste sau o vrajă împotriva mucegaiului sau nașterea prematură a mieilor lui. O zăream uneori în drumul spre insula noastră culegând ierburi printre tufișurile de pelin sau deslușind mesaje în locuri din câmpie unde cercurile de iarbă nu au fost trasate nici de oameni nici de animale. Știu că mă observă. Cred că are convingerea că sunt un vraci rival - oare asta o fi însemnând poet în mintea ei? - care se folosește de Copil ca să lege farmece mai puternice ca ale ei. Mormăielile ei când ne dă terciul, au menirea să alunge cu descântec bunătatea grăunțelor, ca duhurile noastre să nu se hrănească. Dar e prea temătoare de fiul ei ca să arunce vrăji direct asupra noastră.

Aliatul ei e băiatul Lullo. El e gelos că l-am înlocuit ca elev, deși m-am oferit de mai multe ori să reluăm lecțiile. Refuză să se mai apropie de mine și susține sus și tare că nu are ce face cu limba latina sau cu cunoștințele elementare de matematică pe care am încercat să i le predau.

Bătrânul pare supărat. I-ar plăcea ca nepotul său să capete aceste cunoștințe, dar din mândrie nu poate permite să se vadă că și-ar da seama de propriile sale lipsuri

în tăcere, cu schimonoseli ale chipului său grosolan cioplit care vorbesc cu maimuțări de măscărici despre păreri de rău și neputința în fața jignirilor la demnitatea sa, mă imploră să nu mă simt insultat de obrăznicia băiatului, să am înțelegere, dacă se poate, față de greutățile prin care trece el. Îi spune lui Lullo că e un bădăran. și îl trage de urechi, dar cu blândețe, sugerând astfel că rămânând bădăran acesta rămâne loial față de ai săi și mai ales față de bunicul lui, care e necivilizat fără să fie bădăran. Băiatul acceptă pedeapsa exact cum o intenționează bătrânul și o întinde de lângă noi cu un zâmbet de superioritate în direcția mea.

Ryzak scutură din cap, se strâmbă și ridică mâinile a neputință. Pe deplin îndreptățită, bătrâna scoate un strigăt ascuțit de triumf în cinstea înfrângerii mele și pleacă repede să pregătească o infuzie de ierburi în apă fiartă, pe care o servește cu o mimică de politețe atât de exagerată încât Ryzak se simte obligat să declare că ceaiul e de nebăut și aruncă castroanele în curte cu conținut cu tot.

Doar mama băiatului e prea bună din fire ca să se întoarcă întru totul împotriva mea. Întotdeauna m-a considerat un fel de prostălău care trebuie tratat cu indulgență pentru că e bărbat. Afecțiunea ei amuzată datează din primele mele zile de aici, când a încercat să mă învețe numele grăunțelor pe le care alegea; și, deoarece îi e frică de bătrână, e bucuroasă de

prezența mea pentru că îi stau ca un spin în coastă babei. Ea cară apa pentru plantele mele. Îmi dau seama că e actul subversiv al unei persoane care e doar oarecum tolerată în această casă și că se recunoaște în mine.

Ea vine dintr-un sat îndepărtat și e dintr-un alt neam... Acum că soțul ei a murit, singurul ei drept în această casă vine prin fiul ei. Sau așa ar fi dacă Ryzak nu ar îndrăgi-o atât de neobișnuit de mult... Desigur că bătrâna consideră că e o slăbiciune pe care i-o reproșează pentru că slăbește regulile stabilite.

E poate o slăbiciune similară care o face pe tânără ca, în ciuda avertismentelor bătrânei, să întindă mâna și să îl atingă pe Copil când acesta e aplecat asupra vreunei sarcini. Pentru o clipă doar, atrasă de curiozitate sau tandrețe sau din impulsul de a veni în contact cu acea forță care e concentrată în el, îl mângâie pe păr, retrăgându-se imediat ce el îi simte mâna. Dar în acel scurt moment expresia de pe fețele lor e extraordinară.

Ceea ce vreau să spun e că viețile noastre aici, deși separate, sunt încărcate de tensiune. Și iarna abia a început.

Azi toată ziua a existat în aer acea nemișcare, acea bolnăvicioasă lumină verzuie care promite zăpadă. Deasupra mării e o pătură groasă de nori. Animalele, care au fost deja aduse în staule, se mișcă neliniștite, scoțând aburi și bătând din picioare. Nici Copilul nu s-a putut aduna. Ca orice băiat de vârsta lui poate fi dificil, căutând tot soiul de scuze ca să îmi distragă atenția - o aripă de pescăruș în mlaștină, o larvă care se târăște pe un buștean. Dar azi e altfel. Toți mușchii lui rămân încordați, în alertă, de parcă ar auzi pași în iarba din spatele nostru... Nu se poate concentra, are una sau două izbucniri de nervi, împingându-mi mâna la o parte iritat, ca și cum limba pe care încerc să-l învăț ar bloca o altă limbă, pe care trebuie să-și ascută urechile să o prindă.

Adesea pare să vibreze astfel la schimbările de vreme. Adulmecă o schimbare de vânt cu multe ore înainte ca prima adiere să înfioare marea sau să scuture ierburile din mlaștină, îl văd că se ridică în capul oaselor în curte și își întinde capul, de parcă ar simți deodată o prezență și știu că afară firele de iarbă se mișcă deja cu prima suflare a unui vânt nou, sau că primele luciri ale fulgerelor se desenează pe linia îndepărtată a orizontului de la nord.

Dar azi e vorba de zăpadă, pe care o așteptăm de aproape trei săptămâni. În fort se fac ultimele pregătiri. Peste toată întinderea cenușie nemișcarea vibrează ca la atingerea unei coarde. Și fiecare lucru emite un freamăt de simpatie.

Uneori între miezul nopții și zori mă trezește din somn o lumină stranie în cameră, de un albastru nefiresc, care nu seamănă deloc cu lumina lunii. Ușa colibei e deschisă și locul Copilului din colț e gol. Mă ridic repede, cuprins de frică.

Dar nu a fugit. În lumina orbitoare produsă de zăpada care, după grosimea ei, probabil că sunt ore bune de când cade, el stă gol în curte (doarme gol și acum, când noi ceilalți ne înfășurăm în blănuri) și mi se pare că încă doarme - are acel aer detașat, de transă, al somnambulilor, care chiar atunci când trec pe lângă tine pe un coridor sau pe scări, par de neatins, de neajuns, ca și cum s-ar mișca într-o altă lume, la fel de prezentă, care e însă separată de a noastră, dar nu cu ziduri. Stă perfect nemișcat, cu fața ridicată spre cerul care e de un albastru incandescent, ce nu pare să aparțină nici zilei, nici nopții, un albastru atât de unic și de pur încât pare să cânte.

Stă așa nemișcat în frig, în lumina răsfântă de zăpadă, cam un ceas. Sunt prea înspăimântat ca să-l trezesc. Apoi, când primii fulgi ai zilei încep să cadă din nou, deschide gura să îi prindă, se freacă pe față, pe piept, pe umeri, și întinde mâinile și își ridică fața astfel încât lumina să cadă direct pe ele

Probabil că scot un sunet târșăit, că am stat atât nemișcat în frig, de teamă să nu îl trezesc.

Se întoarce și deodată se trezește. Scoate un strigăt de bucurie. Și începe să sară prin zăpadă, aruncând-o în sus. Nu pare să simtă frigul. Trupul lui nu își pierde culoarea, și nu are picioarele amorțite. Când vine spre mine cu un pumn de zăpadă, simt căldura pe care o răspândește, trupul lui e ca un furnal. îmi arată zăpada ca și cum ar fi ce ține de lumea lui și eu nu aș fi văzut niciodată așa ceva

Dar întâmpin rezistență când încerc să îl bag în casă. Nu l-am mai văzut niciodată brusc atât de recalcitrant. Fac greșeala să insist și se repede la mine scuipând și sfâșiindu-mi pelerina și aleargă la peretele palisadei zgâriind lemnul în încercarea de a-l escalada. Când încerc să-l calmez, mă aruncă cât colo și începe să urla. Cum urla când era în pădure. Urlă și zgârie peretele ca un animal, scuipând ori de câte ori mă apropii, arătându-mi dinții și mâinile cu degetele încordate și întinse ca niște gheare. În spatele meu au apărut femeile și Ryzak, care pare alarmat. Și băiatul adormit are ochii larg deschiși, de parcă una din poveștile bătrânului prinsese viață în curte.

Sunt gata să izbucnesc în lacrimi. Nu e nimic de făcut. Aștept împreună cu Ryzak ca energia băiatului să se epuizeze, în cele din urmă se prăbușește lângă perete, cu unghiile însângerate. Mi-e tare milă de el și mă simt vinovat, dar nu pot să-l ating. În toate aceste ultime săptămâni mi-am urmărit propriul plan în legătură cu Copilul, fără să cred nicio clipă că e altceva decât un creatură dominată de voința mea, o figură din visul meu. Acum când stă în genunchi în zăpadă urlând și sfâșiindu-și fața cu unghiile, îmi dau seama că e o ființă separată, ceea ce mă înspăimântă. Nu am nici cea mai mică idee cât de mare e suferința lui, nu știu ce profund sentiment de pierdere și deposdare exprimă țipetele lui. Când în cele din

urmă urletele au slăbit și ajuns niște suspine copilărești, îl ducem la patul lui și eu mă ghemuiesc alături de el în întuneric, cu ușa închisă, până când adoarme încă suspinând.

Dimineața nu pare să-și amintească de evenimentele nopții. Ma urmărește din colțul lui cum îmi împăturesc așternutul, îmi împachetez materialele de scris, briciul și castronul, făcând pregătiri ca să părăsesc pentru un întreg anotimp acest spațiu care e al meu, al nostru, în favoarea camerei comune de deasupra staulului. Îl asigur prin gesturi că nu plec fără el și îl încurajez să-și strângă și el lucrurile, câte sunt: roba albă aspră pe care refuză s-o poarte, mingea colorată. Pare incapabil să se trezească complet. Se uită la mine cum mătur camera și după ce le spun la revedere păianjenilor, trag zăvorul la ușă. Până la sfârșitul săptămânii coliba noastră va fi îngropată sub zăpadă și apoi, după ce dă înghețul, nu vom mai putea intra înăuntru decât prin acoperiș.

Încet, ducând tot ce ne aparține, suim scara din interiorul staulului către camera comună.

IV

Începe visul nostru de iarnă.

Este al cincilea an pe care îl petrec în acest loc și încă nu m-am obișnuit cu el. Zi de zi peste mlaștini plutește aceeași lumină cenușie, ninge, dă îngheț, ninge din nou, vântul suflă constant dinspre stepe. În camera noastră aerul e plin de fumul gros scos de turba care arde mocnit sub noi. Ferestrele stau mai tot timpul zăvorâte împotriva vântului și pot fi deschise doar în acele zile de o nemișcare stranie când înghețul domnește absolut și cerul devine de un albastru de gheață și întreaga lume își ține respirația și are străluciri albastre, aurii și albe, de parcă am fi pășit brusc într-o nouă țară. În rest ne ghemuim aici în semiîntuneric, ascultând cum vântul şuieră în jurul streșinilor, ia pe sus grămezi de zăpadă și le aruncă cu un

zgomot înfundat la pământ; ascultând zdrăngănitul obloanelor de lemn și clinchetul țurțurilor și încercând să ne apărăm de curenții care pătrund în cameră și formează mici vârtejuri în aerul plin de fum. Eu scriu la lumina unei lumânări și roind de ceară pe care deseori trebuie să o apăr cu palma ca să nu fie stinsă de o pală bruscă de aer. O mare parte a timpului dorm. Poate că din cauza aerului greu, sau pentru că sângele curge mai încet la temperaturile extrem de scăzute, sau pur și simplu de plictiseală, dar mă trezesc moțâind la ore ciudate ale zilei și sunt mereu somnoros și cu capul greu. Oare câte ore pe zi petrec pe jumătate dormind și pe jumătate visând? Douăsprezece, cincisprezece?

Zilele trec repede în uitare absolută, căci se disting prea puțin între ele; la fel și nopțile. Trece o săptămână, trei săptămâni, cinci. Nici nu observi că au venit și au trecut, în afară de cazul că le crestezi pe un băț sau le însemnezi pe un pergament.

Eu măsoz zilele după de câte ori mi-a venit rândul să fac de pază. Odată la cinci nopți timp de patru ore ies să fac de pază pe zid împreună cu încă douăzeci de bărbați, pășind în sus și în jos pe un parapet de lemn ce se află imediat sub culmea cu țepușe a palisadei. În nopțile senine poate fi frumos, cu luna sus pe cer printre nori, cu mlaștinile albastrii umbrite de părți întunecate întinzându-se în câmp deschis cât cuprinde privirea până la râu.

În astfel de nopți poți vedea haite de lupi alergând în zăpadă și, dacă e destul de liniște, îi poți și auzi urlând. Uneori un lup singuratec vine chiar până la zid și o dată sau de două ori apare o haită întreagă, arătându-și colții albi în lumina lunii și umplând aerul cu urletele lor groaznice atunci când adulmecă animalele în staule, iar boii și măgarii rag și ei neliniștiți la rândul lor când îi aud. Dar în majoritatea nopților pur și simplu

pășim în sus și în jos pe trecerea îngustă, prin marea de ceață care ne înconjoară, ca niște orbeți, cu mâinile întinse înaintea noastră. Așa că cele patru ore sunt atunci ca un altfel de somn. Nu ai nimic pe care să îți poți fixa privirea și toate sunetele sunt cu surdină. E un fel de somn cenușiu și fără vise, care îți dă dureri de genunchi și senzația că te strânge capul și îmi vine foarte greu să nu mă cufund într-un somn adevărat și să mă prăbușesc doisprezece metri în noroi.

În acest timp Copilul s-a cufundat într-o stare de apatie, stând ore întregi în întuneric cu privirea în gol, cu brațele în jurul genunchilor și bărbia înfiptă în pumnii strânși. Încă se mai înviorază uneori, ridicându-și capul să audă cum se iscă vântul după o perioadă de calm sau adulmecând aerul când nori cu zăpadă se apropie de noi, iar în perioadele de lumină și calm, când pot fi deschise ferestrele, aproape înnebunește de bucurie, legănându-se pe călcâie la marginea pervazului și scoțând scâncete ca un cățeluș lăsat liber din lesă. Dar în lungile perioade când suntem închiși din cauza ceții sau a zăpezii sau a severității gerului, se retrage în sine morocănos și nimic nu-l scoate din această stare. Mănâncă dacă i se pune mâncare în față... Nu mai manifestă niciun interes pentru jocurile noastre de vorbire și mă tem că va uita mai tot ce-am învățat; și odată, când am încercat să-l atrag scoțând unul dintre strigătele de pasăre pe care mă învățase el, a făcut un atac de isterie, încercarea mea zadarnică de a imita pasărea nu făcuse decât să-i amintească de locul din mlaștină unde n-am mai fost de cel puțin trei luni și îmi dau seama cu durere că el nu înțelege, că nu poate înțelege, de ce nu mai mergem acolo, sau de ce jocurile noastre s-au terminat. Oare crede că îl pedepsesc?

Într-o noapte senină, când am deschis ferestrele, a încercat să se arunce afară și a trebuit să mă lupt cu el și să-l țin la

pervaz, în timp ce el dădea din picioare și scotea strigătele acelea răgușite de animal, care au convins-o din nou pe bătrână că el nu e un copil, ci un animal deghizat, care ne-a amăgit să-l primim între noi.

E cu ochii pe el tot timpul. Cred că e îngrozită că ar putea atinge ceva, vreo ustensilă și astfel să dobândească putere asupra celor care o folosesc. Și e adevărat că în lungile ore când pur și simplu șade cu ochii în gol, el nu pare de loc să fie un copil normal; și când mârâie din gâtlee, sau scâncește, sau scoate ca niște lătrături de durere, chiar și eu mă întreb dacă nu cumva uneori reintră în el spiritul vreunui animal - vreun spirit care l-a ajutat acolo, iarna, în pădure. Îl văd cum se retrage în fiecare zi mai departe, mai la distanță, într-o vizuină secretă, unde spiritul său dormitează și nu poate adus înapoi.

Privindu-l, îmi dau seama clar ce face de fapt. Se visează departe afară, în peisajul de iarnă. Îmi imaginez secvențe în care circulă prin zăpada moale dintre mesteceni, mestecând bucăți de coajă de copac, sau îngenunchind în căutare de licheni. Îl ating pe umăr și nu simte nimic. Ochii lui negri, înfundați în orbite, privesc prin mine la câmpii îndepărtate măturate de vânt și acoperite cu gheață ce strălucește orbitor. Atunci când se înviorează la o schimbare de vreme, îmi dau seama că e o schimbare în peisajul unde se mișca el în mintea lui. L-aș lăsa să plece, dacă aș putea crede că l-am găsi iar la primăvară. Dar asta e imposibil. Acum, după ce l-am adus printre noi, nu mai e cale întoarsă. Deja, datorită căldurii din cameră, își pierde capacitatea de a rezista la frig. Sunt deja câteva săptămâni de când se înfășoară și el, ca și noi, în păături din piei de animale. Afară în pădure ar îngheța acum. Oricare ar fi fost secretul lui, acum l-a pierdut din cauza mea. Acum e la fel de vulnerabil ca noi și asta îl face uman în cele din urmă, chiar dacă bătrâna nu vede acest lucru.

Ca să demonstreze parcă ceea ce tocmai am spus despre el, Copilul a făcut febră acum. Pe când şedea cu genunchii strânşi, cu ochii în gol, deodată se prăbuşeşte înainte într-un leşin, dar când mă duc să-l învelesc se trezeşte şi aproape imediat începe să tremure. Îi apar pe frunte imense broboane de sudoare, asudă din tot corpul, părul îi e leoarcă. Iar după fierbinţeală îl ia cu frig. Tot trupul i se încleştează când are acum în propriul corp această senzaţie nouă şi anume ce înseamnă iarna, ce înseamnă să simţi zăpada şi gheaţa, să simţi că intri pe tărâmul frigului absolut, universul polar care se află la limitele trupului. Îşi strânge genunchii la piept, făcându-se ghem. I se contractează fiecare muşchi din membre, din umeri, din ceafă, i se încleştează pumnii, i se încleştează fălcile. Arată îngrozit şi când încep convulsiile trebuie să-l țin şi să-i vâr un cuţit între dinţi, în timp ce el se zbate, înţepeneşte, e cuprins de o serie de spasme şi apoi se cufundă epuizat într-un somn moleşit. Apoi asudă din nou. Pe când îl ridic în braţe şi încerc să-i strecur câteva picături de apă între buze, îmi aduc aminte de fratele meu şi înţeleg ce înseamnă pentru mine acest Copil, ce ar însemna să-l pierd.

Bătrâna ne urmăreşte din cealaltă parte a camerei. Ştiu ce crede. Că nu e vorba de o febră obişnuită. El de fapt se luptă cu demonul lui, duhul animalului care l-a protejat acolo în pădure şi acum încearcă să revină. Când apelez la ea după un leac, o licoare din ierburile pe care le strânge în acest scop, scutură din cap şi face un semn în jos cu degetul mare şi scuiţă. Trebuie să veghez asupra Copilului zi şi noapte. Căci ştiu sigur că, dacă ar crede măcar pentru o clipă că duhul ar putea triumfa şi reintra în corpul Copilului, i-ar tăia gâtul cu mâna ei.

Dar tânăra, care are şi ea copil şi are inimă bună, nu poate suporta să vadă băiatul zvârcolindu-se, asudând tremurând şi

zbătându-se sub cuverturi. îmi aduce hrană și un castron cu apă proaspătă pentru el pe furiș.

O aud pe bătrână certând-o și știu ce îi spune. Dacă băiatul nu s-ar mai lupta și noi ne-am trezi deodată închiși în cameră cu lupul alb uriaș care e duhul său protector și care ar putea în orice clipă să reușească să reintre în trupul lui și apoi să iasă din nou? Ea crede că febra e o etapă a acestei dureroase transformări. Sângele Copilului fierbe și apoi îngheață, pe măsură ce el se transformă. Iar stomacul Copilului cere carnea crudă cu care se hrănește lupul. Iar membrele lor se străduiesc să capete gheare. Fălcile i se încleștează simțind că îi cresc colți. Și dacă nu a vorba de un lup, ci de o altă fiară? Mai mare, mai îngrozitoare decât își poate imagina ea?

Tânăra dă înapoi. E cuprinsă de o îndoială. Dacă fiara, descoperind ca e prea greu de învins Copilul, ar intra în trupul fiului sau? I-ar fi așa de ușor! Când dormim și trupurile noastre sunt goale în întuneric, duhul Copilului se furișează afară, traversează camera, intră în corpul fiului ei și gata, s-a terminat!

Timp de două zile întregi tânăra refuză să se apropie de noi. Ea supraveghează Copilul, își supraveghează fiul și îl ține cât de departe poate de colțul camerei unde ne aflăm noi, în timp ce bătrâna se mișcă șușotind printre noi.

Dar în toiul nopții când febra Copilului atinge momentul crizei și sunt silit să strig după ajutor, femeia cea tânără se mișcă în întuneric, se înfășoară în pelerină și ne aduce apă. Sunt într-o stare de oboseală și epuizare disperată și, după aproape cinci zile de veghe, sunt mereu gata să izbucnesc în lacrimi. îmi tremură mâna atât de tare încât nu pot duce castronul la buzele Copilului.

Ea îl ia din mâna mea. îngenunchează. Ridicându-i capul, i-l duce la buze să soarbă apa răcoritoare și, după ce i-a lăsat

capul la loc pe grămada de zdrențe pe care am folosit-o ca pernă, stă și-i face vânt în timp ce mă sprijin câteva clipe de perete și dorm. Când mă trezesc tresărind, ea e încă acolo, cu fața abia vizibilă din faldurile pelerinei. Stă perfect dreaptă, mișcându-și mâna ca să-i facă vânt. Dă din cap că pot să mă mai culc și eu adorm profund.

Când mă trezesc dis de dimineată în lumina care se strecoară prin crăpăturile ferestrelor, o găsesc ținându-l pe Copil, care are un atac. E înspăimântată și știu că e vorba de adevăratul moment de criză. Și știu și de ce se teme.

Trupul Copilului se zbate cu mișcări dezordonate și apoi se moaie, fălcile i se încleștează și se descleștează, scoate sunete stranii de animal. Îi aud pe ceilalți începând să se miște și o văd pe bătrână apărând din întuneric să se uite la noi, cu băiatul somnoros în spatele ei. Copilul geme, din gât îi ies niște mârâieli. Limba îi atârna afară din gură și îi curge salivă din colțurile gurii. Își mișcă buzele. Și deodată, atât de clar că auzim toți - eu și tânăra căreia i se taie respirația și îl dă la o parte, bătrâna care scoate un urlet, de pe buzele Copilului, printre toate mârâielile și scâncetele de durere, iese un cuvânt, unul din cuvintele pe care am încercat să-l învăț în aceste săptămâni. L-a descoperit în cele din urmă în delirul său. Și-a făcut drum și a ieșit la suprafața minții și limba lui a descoperit cum să-l producă.

E un cuvânt obișnuit, și nu are nicio însemnătate. Doar unul dintre cuvintele obișnuite din viața zilnică a acestor oameni. Dar are un efect imediat asupra lor. Și din cauza bucuriei care mă cuprinde că el și-a descoperit umanitatea în cele din urmă, nu înregistrez ce-i alarmează pe ei. Tânăra se ridică clătînându-se îngrozită în picioare și începe să se dea înapoi. Bătrâna îi întinde o mână și pe cealaltă o duce la spate să prindă băiatul. Se bagă una în alta cu ochii larg deschiși strângând băiatul

între ele, în timp ce eu mă uit la ele de pe jos, de lângă Copil, incapabil să înțeleg ceva pentru un moment.

Apoi înțeleg. S-a întâmplat ce a prezis bătrâna că se va întâmpla... în momentul de criză cea mai profundă, Copilul a înșfăcat alt suflet. Faptul că a rostit deodată un cuvânt în limba lor asta dovedește.

Ele se întorc acum spre băiatul Lullo, deoarece băiatul e cel ce a vorbit fără să știe prin gura Copilului. Bătrâna începe imediat să bocească., blestemând-o pe cea tânără că și-a abandonat propriul copil pentru un intrus și, îngrijindu-l până când a făcut criza, i-a înlesnit demonului să fure, chiar și pentru un moment, duhul fiului ei. Tânăra a amuțit de spaimă. Se împleticește printre rogojini, ținându-se de burtă și scoțând sunete nearticulate din gât ca și cum ar fi gata să verse. Băiatul începe să scâncească și bătrâna îi rupe hainele de pe el căutând pe trupul lui semne, vreun loc pe unde ar fi pătruns demonul. Un ceas mai târziu, când vine Ryzak de la pază, toată camera e în mare agitație. Amândouă femeile sunt cuprinse de isterie, iar băiatul atacat de febră e întins pe patul lui, în timp ce Copilul doarme respirând liniștit, căci criza lui a trecut în cele din urmă.

Mi s-a învălmășit mintea de la toate acestea.

În orice alt moment aș fi fost probabil nebun de bucurie după cele ce s-au întâmplat. Copilul a vorbit în cele din urmă. În delirul său a descoperit graiul omenesc. A făcut primul pas care o să-l conducă inevitabil acum în lumea oamenilor. Dacă asta s-ar fi întâmplat acum șase sau șapte săptămâni, în mlaștină, n-aș mai putea de bucurie. Dar acum nu sunt conștient decât de pericolul în care s-a pus. Acest prim cuvânt omenesc, extras din adâncul ființei sale în somn, în timp ce mintea lui era poate departe în zăpada din pădure, s-ar putea să îl distrugă.

El nu își dă seama de niciun pericol, acum ca doarme respirând liniștit, dar pericolul e real și eu nu îndrăznesc să îl părăsesc sau să îmi permit să satisfac dorința copleșitoare de odihnă a trupului meu. În colțul opus, prea ocupate ca să ne dea vreo atenție, cele două femei bocesc lângă trupul băiatului, ale cărui gemete ușoare se pot auzi printre urletele lor. Trece prin prima fază a bolii pe care a avut-o Copilul, recunosc simptomele.

Cum a luat-o?

Îmi vine în minte expresia alarmată de pe fața băiatului, de groază, în fața unei prezențe necunoscute, pe când bătrâna îi sfâșia hainele, căutând semne de invazie pe trupul lui. Oare atunci a luat boala? Molipsindu-se de frica ei și însușindu-și-o? Cine poate ști mijloacele misterioase prin care trupul acționează ca să-și îndeplinească scopurile? Cu mulți ani în urmă, când călătoream prin Asia Mică, am vizitat un uriaș care era atacat de ciumă... Ceea ce m-a izbit atunci a fost caracterul total întâmplător cu care avansa boala, cum, apărând într-o casă, doboră toți membrii cu excepția unui singur copil, care rămânea neatins, apoi sărea două case mai încolo pentru a doborî victima următoare. Am ajuns să cred atunci că, pe lângă ciuma însăși, care se mișca asemeni unui nor peste cetate, exista probabil un fel de umbră a bolii care se afla în trup sau în minte și că boala nu poate izbucni decât atunci când cele două se întâlnesc și se recunosc reciproc. Cum să-ți explici altfel că un om ia boala și altul nu, deși stă lângă el sau doarme în același pat? Și ce poate fi acea umbră care doarme latent în trup decât frica? Groaza e elementul de legătură. Trupul începe să asude de frică, ciuma începe să acționeze, fiecare picătură de sudoare se încarcă de febră. Ce a început în mintea omului acționează acum asupra trupului său. Așa am văzut boala transmisă odată la teatru. În Antioh, un actor celebru care reda

ultima suferință a unui erou care fusese lovit de o febră mortală după ce insultase zeii, a impresionat atât de puternic publicul, el a reprezentat atât de perfect fierbințeala, sufocarea, paroxismul bolii, încât o jumătate de duzină dintre spectatori s-au îmbolnăvit pe loc din cauza propriei groaze și vinovății, au căzut asudând de pe scaune și au trebuit duși afară. Minte lor fusese atât de impresionată de ceea ce văzuseră și simpla simulare a bolii de către trupul ar tisuului se comunicase trupului lor și boala devenise reală. Spiritul actorului care își imagina boala afectase atât de profund spiritul lor încât ei lăsaseră boala să pătrundă și imediat otrăvurile începuseră să circule prin venele lor.

Oare așa se răspândesc asemenea febre? Oare așa se îmbolnăvise băiatul? Nu datorită dorinței Copilului de a se elibera dând boala mai departe, ci prin frica din mintea mamei sale, imprimată în mintea băiatului de panica bruscă a bătrânei, care s-a tradus imediat în sudoare, în arșiță, în convulsiile prin care trece acum. Momentul infecției fusese atunci când bătrâna întinsese mâna ca s-o atingă pe tânără când aceasta s-a dat înapoi îngrozită de vorba rostită de Copil și s-a întors cu un strigăt la băiatul somnoros din spatele ei. Datorită acestui prim șoc al strigătului ei el luat boala, trupul lui s-a deschis ca s-o primească din mâinile ei și, prin mâinile mamei lui, de la Copil. Deși bătrâna crede, și i-a transmis convingerea și tinerei, că duhul Copilului e cel ce a făcut asta din pură răutate și că mama băiatului e cea care a transmis boala, datorită slăbiciunii și milei sale. Venind să-l îngrijească pe Copil ea trădase viața fiului ei, permisesse duhului morții să treacă printre ei.

Astfel cu fiecare ceas, băiatul Lullo se afundă mai adânc în delir, strigând, mormăind, scoțând aceleași scâncete și urlete de animal în suferință cu care Copilul umpluse camera în ultima săptămână și luptându-se, așa cum cred femeile, cu

același duh de animal care îl va folosi pentru a putea pătrunde pînă la noi. Între timp Copilul, care nu își dă seama de ce se petrece, se întreamează. Astăzi se ridică în capul oaselor, fără a avea puterea de a se susține, dar putînd totuși să mănînce din nou. Și zâmbește.

Chiar și Ryzak privește însănătoșirea Copilului strîngînd din ochi. Și vîd la el că îi e teamă de ce rău le-a făcut poate Copilul, deși, ca și femeile, e prea frămîntat, prea necăjit de suferința nepotului lui, ca să facă altceva decît să privească în gol și să-și pună întrebări. Sentimentele sale sunt acaparate de mica făptură palidă întinsă pe rogojini care îi ține mîna cînd îl atacă febra, cînd îl ia cu frig după fierbințeală. Abia cînd o să-i treacă boala în cele din urmă, șocul bătrînului o să se preschimbe în resentiment sau chiar furie la adresa noastră. Timp de cinci zile și cinci nopți stă chircit pe podea lîngă copil, cu umerii încovoiați, cu fața încordată și uneori cu lacrimi pe obraz cînd băiatul scîncește. Știu ce simte, dar nu mă pot manifesta. Încerc să mă fac invizibil, împreună cu Copilul. Mama băiatului e prea înlemnită de durere și vinovăție ca să facă altceva decît să șadă cu capul acoperit, privind fix la băiat ca să îl readucă la viață prin voința ei. Bătrîna e cea care îl îngrijește. Dacă va muri cumva, știu sigur că toată această emoție feroce care e în jurul nostru se va transforma în violență. Și n-o să pot face nimic atunci să-l apăr pe Copil sau să mă apăr pe mine. Moțîind pe jumătate, aștept acest moment cînd, după strigătul răgușit de furie care îl va sfîșia pe bătrîn, se va abate asupra noastră violența care acum scutură trupul băiatului, izbucnind din trupul bătrînului furibund, lovindu-l pe Copil mai întîi și apoi pe mine, dacă voi încerca să-l apăr.

Dar iată că în mod miraculos trece și a cincea noapte și băiatul e încă în viață. Cînd vine dimineața o aud pe bătrîna scoțînd un fel de cloncănit, vorbindu-i băiatului ca și cum

acesta o putea în cele din urmă auzi. îl scutură pe Ryzak care e pe jumătate adormit cu capul căzut înainte și totuși cu spinarea perfect dreaptă, deși ghemuit. Mama băiatului se ridică încet în picioare pe locul de lângă perete unde a stat izolată, în stare de abjecție. Ryzak își împreunează mâinile și scoate strigăte de ușurare zgomotoasă și cred că îl tachinează pe băiat că le-a dat atâta grijă; apoi vine imediat în mijlocul camerei zâmbind larg și îmi face cu mâna. Toate resentimentele lui și frica au dispărut. Traversează camera spre fereastră și trage zăvorul. O lumină puternică inundă camera. E una din acele zile albe, senine, când se vede toată câmpia până la orizont strălucind sub un cer albastru fără nor, iar aerul rece care dă năvală în cameră e extraordinar. Ryzak se întinde, mai scoate un alt strigăt puternic cu brațele întinse către cer și apoi vine înapoi în cameră clătinându-se și se rostogolește pe grămada de rogojini care e patul lui și se cufundă imediat în primul somn adevărat de o săptămână încoace. Și mama băiatului doarme acum întinsă pe podea lângă el. Doar bătrâna, care e neobosită, continuă să chirăie pe lângă băiat, dându-i să îmbuce dintr-o farfurie, râzând uneori de una singură și chiar adresându-mi, o dată sau de două ori, un cuvânt două din partea cealaltă a camerei, care, pentru mine, știrbă cum e, sunt de neînțeles.

Pericolul a trecut și suntem teferi. Deodată simt cât sunt de obosit. Sunt cuprins de un val enorm de oboseală și, fără măcar să mă mai târăsc un metru până la patul meu de rogojini, mă cufund în lumina care ne inundă prin fereastră și dorm.

Am trecut deja de ce a fost mai greu. Solstițiul de iarnă a venit și a trecut demult., limita perioadei cele mai întunecoase din acele locuri a fost atinsă și pământul se îndreaptă spre lumină iar, iar eu simt cum mi se luminează sufletul când încep să se lungească zilele. Tot mai des acum avem perioade de vreme liniștită și luminoasă, când peisajul întreg se dezvăluie

privirii noastre, marea strălucește, se întorc primele păsări și în nopțile liniștite se pot auzi sloiurile de gheața lovindu-se pe râu în întuneric.

Putem începe în cele din urmă să ne mișcăm prin gospodărie. Cobor cu Copilul în staul și stăm acolo cu animalele, auzindu-le cum fornăie și sforăie în semiîntuneric, mișcându-se și rumegând și dând drumul la grămezile de balegă, care răspândesc un miros mușcător, care pare aproape plăcut după aerul stătut din camera de sus, și le simțim căldura, când se bagă unul în altul în staulele lor. încep să devină agitate, simțind primăvara. Peste două sau trei săptămâni, când nu va mai fi gheață, or să fie scoase pe câmp din nou Bărbații iese la muncă în fiecare zi, croind coridoare prin gheață, spărgând zăpada înghețată care blochează ulițele înguste dintre colibe, curățind curțile pentru a putea ajunge din nou la latrine. Chiar și căsuța mea reapare de sub zăpadă. Curând Copilul și cu mine ne vom putea muta la loc acolo și o să ne reluăm vechiul fel de viață. Apoi, cam peste o lună, o să ne întoarcem în insula din mlaștină, la păsări, la fluturii și la noile omizi de primăvară, la vocalele și consoanele pe care Copilul le-a uitat aproape, că nu le-am repetat de mult timp; deși acum că a rostit în cele din urmă un cuvânt, știu că ele se află încă în adâncul minții lui, că undeva într-o parte secretă a ființei lui a început să-și adreseze cuvinte și că deci, până la urmă, o să vorbească și cu mine.

Mergem în staul în fiecare zi, deoarece camera a devenit insuportabilă. Ne pune răbdarea la mare încercare. Dar știu că sunt responsabilitatea lui Ryzak.

Puterea lui asupra gospodăriei a fost profund zdruncinată datorită evenimentelor din ultimele săptămâni. Acum domnește bătrâna. îi spune că ea l-a salvat pe băiat, iar încrederea lui prostească și mila tinerei mame i-a pus pe toți în pericolul de a fi distruși. Până la urmă, băiatul e singurul lui nepot. Și acum îl

privește și-și dă mai bine seama de cât de vulnerabil e copilul, de cât de vulnerabil este *el însuși* înaintea primejdiei de a pieri, de cât de neputincioasă e forța brațelor sale, de cum a fost de slabă în ceasul acelei crize. Parcă bătrâna a găsit în cele din urmă calea să-i otrăvească spiritul, să-i fure înapoi puterea bărbătească pe care i-a dat-o la început și care în toți acești ani a fost sursa ascendentului lui asupra ei. Sunt momente în care el pare un copil în prezența ei. Poți recunoaște pe fața bătrânei o adevărată dușmănie față de acest bărbat de șaizeci de ani, care a fost stăpânul ei atâta vreme și care a fost odată sugar în puterea ei. Și, amestecat cu dușmănia, vezi și un sentiment nou de triumf Casa e plină de prezența vrăjilor ei, de mirosul ierburilor ei, de licorile ei și de bombănelile permanente al rugăciunilor ei.

La prima lună plină va face sacrificii în crângul femeilor de lângă sat, ca mulțumire pentru viața băiatului. Ryzak se duce singur să aducă victima, un cățelandru sălbatic, ale cărui măruntaie vor fi arse pe altarul de iarbă și oferite triplei Hecate. Băiatul îl imploră să-l ia cu el, dar el refuză. Puiul va fi luat dintre câinii sălbatici, parte câine, parte lup, care cutreieră în haite prin tufărișul de dincolo de sat și cărora, deoarece și ei sunt sacri, li se aruncă uneori mâncare de pe parapete. Aceste creaturi slabe de li se văd toate coastele, de un negru cenușiu, se îngrămădesc și bat între ele pentru fâșiile de carne și de slănină râncedă și apoi dispar în tufăriș.

Ryzak se întoarce cu cățelul într-un coș de răchită împletită și timp de zece zile până la luna nouă, animalul scâncește într-un colț al camerei și e o sursă de suferință cumplită pentru Copil. Plânsul lui m-a trezit din somn și am crezut că e al Copilului, căci l-am găsit aplecat deasupra coșului în întuneric, răspunzând plânsului animalului cu ușoare scâncete ascuțite; și l-am tras înapoi în patul lui cu mare greutate. Și tot timpul am

fost conștient de prezența bătrânei care ședea foarte dreaptă în colțul ei, urmărindu-ne și mi-am imaginat zâmbetul ei invizibil în întuneric.

Oare Copilul știe ce urmează să aibă loc? Oare ea a pus ca mica făptură să fie adusă aici special și cu atât timp înainte ca să stabilească această comunicare între ei, între Copil și animalul care va fi victima ei? Oare ceremonia pe care o pregătește e mai puțin o ofrandă de mulțumire pentru viața băiatului, cât un exorcism al Copilului?

Pe măsură ce timpul se apropie Copilul devine tot mai agitat și mă tem că îl va cuprinde din nou febra... Cel mai mic sunet scos de cățeluș îl face să tremure și, dacă îl împiedic să se ducă la coș, el îi răspunde de la distanță, reproducând absolut toată gama și tonul scâncetelor acestuia, ceea ce o face pe bătrână să izbucnească într-un râs care seamănă a croncănit. Oare animalul simte ce urmează să se întâmple? Sau îl tulbură simpla prezență în cameră a unui spirit înrudit, o altă prezență decât a oamenilor? Sau acum suferința i-a adus o nouă înțelegere a lipsei sale de libertate? Sau e din cauza strălucirii luminii lunii, tot mai puternică cu fiecare noapte? De aproape o săptămână vremea a fost senină și dormim cu obloanele trase și lumina lunii pătrunde în cameră învăluind obiectele familiare într-un albastru spectral, cum se întâmplă când lumina lunii se răsfrânge în zăpadă, formând și niște umbre groase, aproape palpabile.

În cele din urmă sosește noaptea respectivă. Cele două femei ies afară imediat ce a răsărit luna, luându-l și pe băiat, iar Ryzak duce coșul până la poarta curții, apoi revine în cameră pe scară și sugerează să jucăm jocul cu tabla și piese de lemn.

De la fereastră urmăresc grupul bătrânei care înaintează pe ulița îngustă câștigând aderențe pe parcurs. În cele din urmă

toate femeile din sat se vor aduna în crâng. Niciunui bărbat nu îi este permis să vadă ritualurile lor. Acestea sunt riturile lunii și aparțin universului credinței și puterii femeilor, mai veche și mai misterioasă decât cea a bărbaților. În timpul jocului Ryzak pare în mod ciudat să nu fie în largul său și eu chiar câștig un joc. Când revin, femeile sunt încă învăluite în puterea pe care luna o are asupra lor, determinând lunar fluidele din trupul lor, care se intensifică și descresc, meditănd asupra întunericului și transformând lucrurile pe care noi le cunoaștem în lumina mai blândă și mai vagă a zilei. Aproape imediat Ryzak se retrage în patul lui, fără să vorbească. Tăcerea lor îl apasă. Copilul, care nu a făcut nicio mișcare de când cățelul a fost scos din cameră, stă ghemuit în colțul lui, cu trupul cufundat în transă și refuză să doarmă. Toată noaptea sunt conștient că suntem înconjurați de o atmosferă stranie, conștient de o schimbare, care poate fi doar lumina lunii pline, dar pare mai degrabă să emane de la starea de veghe visătoare a Copilului, sau de la bătrână, care stă toată noaptea cu ochii larg deschiși dar fără să vadă, în plină lumină a lunii, absorbindu-i profund puterea, de parcă o făptură mai puternică ar respira prin trupul ei.

Dimineața însă în cameră se aude o respirație mai stranie și mai aspră.

În timpul nopții Ryzak a fost lovit de o boală, care nu e boala de care au suferit copiii. Trupul lui se chircește și se destinde cuprins de zgâlțâieli paroxistice, stors, secat și copleșit, iar când bătrâna îl examinează, găsește exact semnul la care se aștepta, un mic semicerc de dinți mici pe încheietura sa, acum aproape vindecat - rana prin care a intrat animalul sălbatic. Ea scoate un țipăt pătrunzător, își ridică brațele în aer și începe imediat bocetul pentru morți.

Ritualurile ei din noaptea trecută avuseseră ca scop să evite această situație. Nu reușiseră. De fapt, nu băiatul fusese în

pericol, ci bătrânul. Boala băiatului fusese o diversiune. Copilul, descoperă acum, a reușit să îi supună răului. Duhul animalului l-a părăsit în cele din urmă și a intrat în trupul bătrânului, de pe buzele căruia se desprind fulgi albi asemeni spumei de pe un cal pe care călărețul l-a călărit cu necruțare. Mârâie și rage ca un animal sălbatic, de ți se face părul măciucă, în timp ce ceas de ceas se zvârcolește, iar în gât îi bolborosesc niște mârâieli cum n-am mai auzit până acum și pe care le despart veacuri întregi de vorbirea umană. Între aceste perioade de furie devine țeapăn, membrele sale încordându-se împotriva animalului sălbatic care se naște în el, formându-și cele patru labe păroase, botul cu colți, fălcile pe care să le încleșteze în carne crudă. Sfârșitul e inevitabil, evident imediat de când acest spirit rău și-a făcut apariția. Chiar și eu văd asta. E ca un coșmar, ca și cum am fi fost cufundați toți în drama acestui trup, în teribilul proces al transfuziei energiei sale umane în formă animală. Coșmarul se accelerează și ne ia cu el pe toți, de parcă am participa cu toții în același vis, deșteptându-ne împreună în somnul nostru ca să descoperim că acum camera noastră a devenit o cușcă în care chiar aerul a devenit o forță animală, a cărei respirație o împărtășim, a cărei duhoare e a noastră, ale cărei urlete sunt propriile noastre încercări de a striga, ca să ne trezim din vis, și care ni se opresc în gât.

E chemat șamanul. Dar și el admite că e învins. Aruncă o singură privire chipului cenușiu, ca de lup, al bătrânului și se dă îngrozit înapoi, clatină din cap și fuge repede cu vrăjile lui ca să nu fie contaminat.

Totul se petrece atât de brusc, atât de complet, încât rămânem uluiți, incapabili să revenim la realitate. Timp de cinci zile urletele nu încetează. Duhul bătrânului se luptă și se zvârcolește, forța lui pare inepuizabilă. Când tânăra încearcă să îi umezească buzele cu apă, el pare să se sufoce, ca și cum

buzele lui ar încerca să rostească o nouă formă de vorbire. Toți mușchii gâtului lui se contractă ca să producă noul sunet, dar nu iese nimic. Bătrâna strigă că e animalul care încearcă să-și rostească numele - monstrul necunoscut care i-a dat să sugă Copilului toți anii aceștia și acum l-a abandonat și se luptă să se nască din nou în trupul bătrânului.

În cele din urmă, în cea de a cincea zi, se liniștește brusc și nemișcarea lui după toate aceste ore e furie este terifiantă. Ne ținem respirația.

Nu a murit, vedem cum i se ridică coastele. Dar monstrul face un alt joc acum. Ochii bătrânei se uită peste tot, căutând o pală de aer în mișcare în jurul nostru, care ar trăda prezența lui, pe când se furișează în patru labe prin cameră, încât ni se face pielea găină și aproape simțim că ne atinge cu blana când trece pe lângă noi. Dar nu e niciun zgomot, nicio mișcare. Doar pieptul nostru care se ridică și coboară când respirăm. Copilul se agață de mine și pare că e pe punctul de a face și el o criză. Ochii bătrânei se rotesc în continuare prin cameră și stă cu palmele întinse și degetele desfăcute. Trec minute. Apoi ore. Suntem toți stană de piatră. Prea îngroziți ca să facem vreo mișcare.

Restul s-a petrecut tot ca într-un vis: îndepărtarea noastră din cameră, venirea bărbatilor care vor conduce duhul lui Ryzak afară din casă, fuga mea cu Copilul pe acoperiș și apoi în întunericul casei mele de vară înzăpezite, de unde ascult atent ce se petrece în curte.

Femeile din sat, sau cât de multe dintre ele se pot îngrămădi în spațiul îngrădit, s-au strâns acolo ca să alunge duhurile stranii care pândesc dincolo de casă, ca să înșface duhul bătrânului când va trece prin aer. Îmbrăcate gros și acoperite de văluri de li se văd doar ochii și mâinile în întuneric, ele stau pe vine în zăpadă legănându-se înainte și înapoi și lovind una

de alta la unison de te asurzesc, pietre sacre care au fost alese special din albia râului pentru că sunt foarte albe și netede și care sunt folosite cu scopul de a asurzi spiritele rele și să le facă să nu audă strigătele bătrânului, astfel încât ultimul său strigăt de moarte să nu fie auzit și duhul său să se strecoare pe lângă ele în noapte.

La început ciocnesc pietrele scurt, ca niște explozii, scoțând bocete în spațiile dintre ele și trei țipete ascuțite ca de șoim. Treptat ritmul se întetește și devine neregulat. Și oricât de neașteptată ar fi structura lui pentru o ureche străină, fiecare piatră coboară simultan și, pe când ritmurile formează o secvență tot mai lungă, vocile intonează un fel de psalmodie *om, om om*, această silabă originală fiind mereu repetată, de parcă pământul însuși ar vorbi dintr-o prăpastie cu multe guri.

De jur împrejurul curții sunt castronele de ceramică în care fumează o iarbă al cărei miros nu l-am mai simțit până acum. Și acest fum îți dă amețeață când îți pătrunde în nări. Pereții albi, siluetele negre care nu mai lasă niciun spațiu liber, sutele de mâini care se mișcă în același timp, psalmodia, pietrele care se ciocnesc, toate îți fac capul să vibreze și domolesc și apoi amortesc simțurile. Mă simt parte din lumina care se contractă și se expandează, parte din sunetele care îmi izbesc urechile, ca și cum, reglându-mi respirația și bătăile inimii după aceste ritmuri, aș fi dat deoparte și împrăștiat, separat de mine însumi și de voința mea individuală.

Sus în casă se desfășoară o ceremonie finală pe care nu ni se permite s-o vedem și pe care larma mulțimii de voci trebuie s-o facă neinteligibilă... Dar știu ce se întâmplă. Bătrânii satului îi iau viața lui Ryzak cu forța, scuturându-l și smulgându-i cu sila ultima suflare din trupul lui bătrân, astfel încât el să moară luptându-se. Căci dacă s-ar topi și ar ajunge într-o stare de slăbiciune ca un copil, ar deveni vulnerabil până la urmă față

de demonii care îi dau târcoale în întuneric ca să-i smulgă duhul. E forțat în mod sălbatic să moară. Numai în acest fel duhul său muribund poate fi silit să devină atât de violent încât demonii se vor da înapoi în fața lui și el va putea trece nestingherit în aer.

În felul acesta trece cam o oră. Apoi în cele din urmă unul dintre bătrâni apare la fereastră și își ridică brațele. Se face imediat tăcere. Mâinile se opresc la jumătatea gestului, bâzâitul se oprește brusc. Numai bătrâna, mama lui Ryzak, scoate un strigăt lung, o singură notă pe care o ține până i se termină respirația, când e preluată de femeia mai tânără și ele continuă așa, scoțând nota, ținând-o și schimbându-se între ele, în timp ce înăuntru bărbații încep să joace, bătând pământul cu călcâiele cizmelor. Acesta e priveghiul. Bătrânii satului vor continua să joace și să bea o băutură fermentată până când ultimul dintre ei se va scufunda într-o stupoare ca a mortului. Râzând și glumind ca și cum nu avusese loc un deces, ies afară împleticindu-se să se pișe la un perete, unii dintre fiind așa de beți încât abia se mai țin pe picioare și trebuie să se sprijine cu o mână în timp ce încearcă să-și dea drumul la pantaloni. Aceste acțiuni sunt îndreptate și ele împotriva demonilor văzduhului. Bătrânii le distrag atenția în timp ce unul dintre ei se duce la cimitir, pe platoul cel înalt. Poate că duhul lui a ajuns deja și călărește în jurul cercului cel mare în întuneric. Peste două zile vor duce și trupul acolo, ca să se alăture duhului. Între timp femeile se ghemuiesc în zăpadă și așteaptă. După ce ultimul dintre dansatori se va prăbuși, ele se vor strecura înăuntru și îl vor lua pe bătrân ca să îl spele și să îl pregătească pentru a fi tras în țeapă deasupra movilei funerare.

În mijlocul acestor activități îmi apare clar ce trebuie să fac. Acum că Ryzak a murit și, mai ales, în acest fel, nu ne mai apăsă nimeni aici, pe mine și pe Copil. Pentru moment, au uitat

de noi. Ritualurile funerare, preocuparea cu demonii care stau la pândă, ne-au permis să ne îndepărtăm pe furiș în tăcere. Doar mai târziu, după ce ultimul ritual va fi dus la capăt, cineva - bătrâna poate - se va gândi la răzbunare și-și va aminti că cel care a înfăptuit toate acestea a fost Copilul, cu mine ca spirit tutelar, în mod conștient sau inconștient.

Chiar înainte de zorii zilei îl trezesc pe Copil. Acum majoritatea femeilor moțăie, înghesuite una în alta în pelerinele lor negre, cu capetele acoperite și e ușor să le ocolim pe furiș și să ieșim în uliță.

Copilul e încă pe jumătate adormit, dar când ajungem la marginea mlaștinii și la podul spre insula noastră dintre trestii, îmi înșfacă mâna deodată, râde, face o mică săritură și încearcă să mă tragă înspre ea. După aproape patru luni, crede că suntem pe cale să ne întoarcem la vechea noastră viață, la lecțiile noastre zilnice din mlaștină, la strigătele păsărilor, la încercările lui emoționate să scoată afară din organele gâtului vocalele și consoanele care stau ascunse de atâta timp acolo și pe care l-am ajutat să le găsească. E dezamăgit când îl fac să înțeleagă că trebuie să mergem mai departe.

Pare bosumflat, cu buza inferioară lăsată în jos și mă lovește cu pumnul în piept, nu tare, ci ca să-și arate nemulțumirea. Îmi întoarce spatele și începe să geamă. Peste toată mlaștina cu bălți de apă tulbure e o lumină palidă și sunt bucăți de gheață sub razele lunii. Trestiile şuieră. Luna intră și iese din nori. Copilul e atras de lumina lunii pe pământul solid și sigur din spatele nostru și trebuie să îl trag de pelerină și până la urmă să îl iau de mână ca să îl duc mai departe. Poate totuși ceva din starea mea de spirit îl avertizează că asta nu e o joacă și că refuzul meu să mă reîntorc la vechiul stil de viață nu e doar o îndărătnicie din partea mea. Mă urmează, rămânând puțin în urmă și o luăm pește mlaștini către râu, care știu că se află

undeva la nord, probabil cale de două-trei zile, căci va trebui să mergem pe jos și pe un teren care se parcurge cu greu, dar unde trecerea noastră nu va lăsa urme.

Planul meu este să traversăm râul cât e încă înghețat și să ne găsim scăparea în stepă. E un plan disperat, dar altul nu îmi vine în minte. Ceva din adâncul meu îmi spune că asta trebuie făcut și asta ne-a fost sorit dintotdeauna.

Mă gândesc la visele mele. La acele nopți când m-am dus acolo în somn ca să zgârii pământul în căutarea propriului meu mormânt. Și la visul cu cavalerii asemeni zeilor. Merg acum în necunoscut, adevăratul necunoscut, cu care Tomis, prin comparație, a fost doar un avanpost degenerat al Romei și cred că urmez calea clară a sorții mele. Să mergi mereu dincolo de ceea ce știi că nu poate fi limita, nu asta trebuie să fie viața unui om? Mai ales a unui om care, printr-o limpede întorsătură a sorții, fusese cu forța eliberat de confortul dător de siguranța care îi face pe bătrâni fericiți să accepte să nu mai vadă, să nu mai audă, ca orice dorință, sentiment și voință să le fie paralizată. Căci ce altceva ar trebui să fie viața noastră? Decât o serie continuă de începuturi, cufundări dureroase în necunoscut, când pătrundem dincolo de limitele conștiinței în misterul a ceea ce nu am devenit încă decât în vise purtate de acolo, de departe, aducând miresmele unor insule pe care încă nu le-am zărit în orele noastre de trezie, așa cum atunci când voiajăm pe apă, primele ramuri înflorite de la popasul nostru următor pe uscat vin să se lovească de chila vasului chiar în întuneric, cu multe zile înainte să apară pământul în zare.

Am devenit mai curajos la bătrânețe, sunt gata în cele din urmă pentru transformările pe care trebuie să le suferim atunci când acceptăm că mădulele noastre să dobândească o formă nouă, ca pielea noastră să crape și să permită copacului să se nască sau fluturelui sau pasării să ne părăsească pentru a

merge în văzduh. Căci ce altceva e moartea decât refuzul de a mai crește și a mai suferi schimbări?

Așa nevolnic și neghiob cum sunt, am supraviețuit. Sunt ultimul poet la vremurilor noastre, încă în viață, lucrând încă chiar și aici, dincolo de limitele limbii noastre, chiar în tăcere. Și dacă alți bătrâni sunt în stare, la sfârșit, să se ridice de pe patul de moarte și să se avânte în necunoscut, nu e cu atât mai mult în stare de asta acel om a cărui viață, pe de-a întregul, a fost o încercare a aventurii, zi după zi, chiar și în nemișcarea propriei sale grădini? E vorba de poet, vreau să spun.

Astfel înaintam cu greu, Copilul și cu mine, spre acel misterios arc de apă al cărui nume am știut toată viața că marchează granițele universului nostru roman și ale cărui silabe *Is-ter** mi-au dat întotdeauna, chiar și în zilele când reprezentau doar un răsfăț romantic, o emoție în șinele meu cel mai profund, care acum va deveni reală. *Is-ter, Is-ter*. A fost întotdeauna acolo, așteptând cumva, atunci când ochii mei îi observau numele pe hărți, ca o graniță finală a vieții mele, așteptând să fie traversat, așteptând cu răbdare venirea mea. Oricâți pași am făcut ca să mă îndepărtez de el, atât în realitate cât și în mintea mea, el a rămas aici, involburându-și apele, înghețând în fiecare anotimp, apoi dezghețându-se și curgând din nou, șoptindu-mi mereu: *Eu sunt granița pe care trebuie să o treci dacă vrei să-ți găsești adevărata viață, adevărata moarte în cele din urmă*.

Dormind confortabil în micul meu pat de rezervă de la Sulmo, ca cel de al doilea fiu răsfățat al unui moșier bogat, cum aș fi putut ghici acest lucru? Ce legătură aveam eu cu acest râu de la capătul lumii cunoscute? Pe când mâzgăleam romanțuri exotice într-o grădină din metropolă, îmbuibat din cale-afară,

^Denumirea latină a Dunării amețit de vin și de conversație, proiectând povești extravagante în lumea necunoscută, ce nevoie aveam eu să ascult cum curge acest râu undeva în

subconștientul minții mele, cu bucățile lui de gheață care pâraie, se ciocnesc și se sfărâma în chinuri, împingându-și apele învolburate sute de mile până la mare? Acum, în cele din urmă, în lumina orbitoare din zorile unei dimineți de iarnă târzie, chiar înainte de venirea primăverii, mă îndrept spre el prin mlaștină, târând cu mine un Copil pe care nici nu m-aș fi putut aștepta să-l regăsesc în acest moment al vieții mele și mă opresc în mijlocul întinselor ape ale mlaștinii, ca să aud vuietul apelor sale, care vine de dincolo de orizont, unde zboară păsările de mare.

În cele din urmă a sosit momentul. Departe la nord, undeva departe, în pășunile care se întind spre pol, se află locul pe care l-am visat în toți anii aceștia ai exilului meu, plimbându-mă sub norii luminați de lună în timpul somnului. Tărâmul în care sunt pe punctul de a intra nu îmi este cu totul necunoscut...

Și acolo, după toate anotimpurile care s-au scurs, se află râul. *Is-ter*. Aceste două silabe magice rostite de respirația mea înghețată sunt un râu solid care așteaptă să fie trecut în aceste ultime zile înainte de a se sparge în bucăți și de a începe din nou să curgă. Când începem traversarea, Copilul și cu mine, sub lumina strălucitoare a lunii, zgomotul e asurzitor, gemetele, plezniturile, scrâșnirea întinderii albe de sub picioarele noastre. Când am ajuns la mijlocul apei, în întinderea ei pustie nu mai vedem nimic, nici malul de pe care am plecat, nici celălalt care e undeva în fața noastră... Până când, în cele din urmă, închizând ochii pe jumătate sub lumina orbitoare, reușesc să zăresc la orizont linia fină întunecată care anunță pământul solid.

Cândva în timpul traversării am înghețat de spaima că poate celălalt mal nu mai există, că Istrul s-ar putea să nu mai aibă țărm de partea cealaltă, că e un râu înghețat uneori, care curge la granița dintre pământ și cer, iar acele povești despre pășuni cu călăreți uriași nu erau decât închipuirea imaginației noastre, chiar și atunci când ei veneau duduind peste podul de gheață și noi le opuneam rezistență în fortul nostru înzăpezit.

Dar există pământ și mai departe. Chiar dincolo de Istru. Acolo departe se află o altă lume.

Am ajuns la mal și ne pregătim să intrăm în această lume.

V

Nu mai suntem în vise. Am trecut dincolo de ele în realitatea ultimă.

La prima atingere a primăverii pășunile se leagănă și se văluresc asemenea mării, așa că să le străbați, înotând prin ierburile înalte până la piept, e parcă ai pluti, nu ai pași, fără nimic care să marcheze orizontul cât cuprinde privirea. Deasupra noastră imensitatea cerului are numai un tavan de mici norișori îndepărtați.

În tufărișurile de unde veneam, de dincolo de râu, această lipsă de obiecte pe care să se oprească ochiul părea o sărăcire a spiritului și îmi petreceam tot timpul aspirând la ceva care să întrerupă linia orizontului, la silueta sveltă a unui chiparos din țara mea natală sau a unui castan cu frunze verzi, transparente în lumina soarelui. Aici imensitatea goală hrănește spiritul și nu îi creează decât o sete pentru și mai mult spațiu, și mai multă lumină, ca și cum ai fi întrezărit deodată spațiul mare și gol al propriului suflet și l-ai fi acceptat, bucurându-te cu mândrie de libera sa deschidere.

Așa că aici te miști ca într-o altă atmosferă. De parcă aerul ar fi diferit, mai subțiat, cum poate fi uneori pe vârf de munte. Chiar și oasele mele par mai ușoare. Și deși sunt obosit dincolo de orice măsură a oboselii de aceste zile lungi de călătorie anevoioasă înspre cer, trupul meu nu simte aproape nicio durere, numai un fel de îndepărtare de sine: mă simt uneori de parcă m-aș mișca pe două planuri diferite. Mă văd cu băiatul ca de pe o mare înălțime, două mici siluete care despică pășunea cu o dâră întunecată, ca niște înotători și de la acea înălțime oboseala corpului nu are importanță. Durerea fizică există, dar

de la o distanță așa de mare nu se simte, așa cum nu s-ar auzi niciun strigăt la fel de îndepărtat. Spiritul percepe experiența trupului, dar într-o formă diferită. Nu se mișcă pe aceeași linie cu trupul înspre nord, despicând lumina ierburilor. Ci el se extinde, cuprinzând întreg peisajul, de parcă ar dobândi dimensiunile spațiului însuși, umplând întreaga câmpie din zare în zare, întregul arc al cerului, aerul devenind acum nespus de curat, compus din nenumărate particule de lumină, fiecare fiind un centru din care se poate percepe întregul dintr-o singură privire și, de la un punct de observație situat deasupra noastră, văd târându-se aceste două minuscule siluete care sunt Copilul și cu mine... De la un punct situat mult înainte văd cum ne apropiem de acest punct. De la un punct situat la o distanță de o zi înapoi, văd cum ne îndepărtăm.

Seara apar umbre mari care se mișcă peste dealuri, cufundându-se în văile lor și adâncindu-le pantele, care sunt însă destul de line când ajungem la ele. În zilele liniștite se aude doar sunet de aripi și zbârnâit de insecte peste tot în jurul nostru, când ele se îngheșuie la rădăcinile ierburilor sau zboară în aer. Când suflă vântul din nord ne îngheață și atunci întregul peisaj e agitat. Atunci și noi ne târâm pe sub rădăcini, ca insectele și lăsăm ca marea să se rostogolească deasupra noastră. Dar, când suflă vântul de la sud, el aduce prima adiere caldă a primăverii. Și deja peste tot în jurul nostru sunt semne de primăvară: mici flori de primăvară ascunse adânc în iarbă, larve pe care Copilul le culege și pe care le mâncăm, primele păsări care vin în stoluri înapoi la vârfurile tulpinilor ierburilor care se coc, formează baloane de nor pe cer, care cad ca un nor jos peste coline, revărsându-se în formă de pâlnie atunci când noi pătrundem în universul lor și le deranjăm când mănâncă.

Acum suntem în lumea Copilului în cele din urmă. Se aruncă bucuroși în mijlocul ei, târându-mă după el, găsind peste tot

mici surprize asupra cărora se năpustește ca asupra unor obiecte rătăcite pe care nu se aștepta să le mai găsească vreodată. Îmi aduce ouă de păsări pe care le ține delicat în mâinile făcute căuș, arătându-mi ce punctișoare au și imitându-le strigătele ca să îmi spună ce păsări sunt. Și uneori, dintr-o captură de șase sau șapte ouă, îmi dă unul ca să-l sug printr-un fir de iarbă pe care îl introduce printr-un capăt și arătându-mi cum să trag miezul bun. Îmi dă să mănânc semințe și paie pe care să le mestec. Găsește rădăcini care sunt dulci, scoate tuberculi cu unghiile din pământ și îi curăță cu arătătorul ca să-i pregătească pentru mine să-i mestec și să-i înghit când pot, arătându-mi cu dinții lui puternici cum să-i curăț și să-i zdrobesc și să înlătur firele fibroase din pasta respectivă. Găsește un fel de nalbă cu un strop de miere pe pistil și își dă capul pe spate ca să poată lua picătura lipicioasă și râde când încerc și eu să fac același lucru. Ochii lui caută mereu din mers ceva de mâncare, ceva ce ne-ar ajuta să supraviețuim.

Trec zilele și eu încetez să le mai țin numărul. Râul a rămas mult în urma noastră.

Din când în când vedem călăreți departe pe vârfurile de deal și observăm cum călăresc la vale, lăsând în urma lor dâre întunecate prin ierburi. Oare spre ce loc se îndreaptă? Nu știm. Și nici nu vedem pe nimeni mai aproape.

O dată sau de două ori mă trezesc noaptea și îl văd pe Copil stând drept în capul oaselor lângă mine, ascultând atent. Eu nu aud nimic, dar știu despre ce e vorba. În apropierea noastră se află lupi.

Când unul dintre ei se apropie, el se ridică ușor în picioare, stă drept în fața lor și scoate mici mârâieli din gât și văd ochii ochii lupului strălucind verzui în întuneric pe când se îndepărtează în salturi.

Nu mă mai întreb încotro ne îndreptăm. Căci ideea unei destinații nu mi se mai pare necesară. A fost înghițită de imensitatea acestui peisaj, așa cum zilele au fost înghițite de sentimentul pe care îl am, al unei vieți care se întinde dincolo de limitele timpului măsurabil. Oare asta este și senzația șamanului atunci când pornește în călătorie din cercul pe care l-a trasat cu mâna lui și în interiorul căruia se chircește trupul său? - această aventurare într-un spațiu care nu are dimensiuni fizice și într-un timp care poate reprezenta în termeni umani doar câteva minute, dar și eternitatea. Oare acesta e ținutul peste care duhul lui trece în drumul său spre pol? Și oare ce loc se află la marginea îndepărtată a acestei câmpii acoperite cu iarbă? Polul? Oare înspre pol ne îndreptăm, Copilul și cu mine? Oare cât timp durează să ajungem acolo? În a cui transă mă aflu și fac această călătorie? Și în a cui tovărășie?

Îmi pun întrebarea acum, privindu-l cum se mișcă în lumină la câteva picioare de mine, gol, așa cum a fost în ultimele zile, în perfect echilibru în liniștea ce ne înconjoară, ridicându-se pe jumătate într-un picior, cu întregul său trup alert la tot ce există în iarba din jur: Oare cine e el, acest Copil care mă conduce mai adânc în pământ, tot mai departe de locul îndepărtat și sigur unde mi-am început viața, moșiile înverzite ale tatălui meu, mai departe de ultimul avanpost locuit al lumii cunoscute, mai departe de graiul omenesc, în pășunile care suspină și care reprezintă tăcerea? De unde a venit? Din ce viață? Din ce timp? Oare eu l-am descoperit într-adevăr în pădurile de pin, sau el e cel care m-a descoperit pe mine, sau redescoperit, ieșit din propria mea înstrăinare de lumea oamenilor? Este el oare Copilul din primele mele zile de sub măslinii de la Sulmo? Oare e același Copil? Oare există de fapt unul singur? Unde mă duce el? Deoarece știu în cele din urmă că el mă conduce acum, mă introduce în misterele unei lumi pe care nu am înțeles-o

niciodată, nici măcar pentru o clipă. Mersul nostru împreună, înaintând cu greu printre ierburile înalte unul lângă altul, este un fel de conversație care nu are nevoie de nicio limbă, un schimb perfect de percepții, stări de spirit, întrebări, răspunsuri, o conversație la fel de simplă ca vremea, care e de fapt ca mișcarea umbrelor norilor deasupra unui peisaj sau a unei bălți, așa cum gândurile se topesc dintr-o minte în alta, asemeni unui nor cu umbra sa, fără nicio structură a vorbirii formale. E ca și cum ai vorbi cu tine însuși. E ca atunci când o parte a minții trimite un gând celeilalte și știe cumva dinainte ca gândul să sosească care va fi acesta, căci l-a putut anticipa pentru că a primit deja umbra iluminării sale.

Trupul meu se destramă. Mă preschimb în peisaj. Simt cum mă unduiesc în valuri. Simt cum mă extind către cerul rotund și albastru. Oare spre cer ne îndreptăm?

Pământul, acum că sunt pe punctul de a-l părăsi, pare să fie atât de aproape în cele din urmă. Mă trezesc și văd, atât de aproape de globul ochilor mei încât par să privesc printre trunchiurile copacilor dintr-o pădure necunoscută, rădăcinile ierbii și printre rădăcini, ținându-le laolaltă, miile de grăunți de pământ, extrem de mici, dar vizibili, încât dintr-odată percep procesul prin care energia lor se urcă în tulpinile aurii. Aceste tulpini lungi și fine sunt aproape transparente. Poți să privești prin ele și să vezi cum urcă bulele de sevă. Ele sunt coloane de lumină, canale verticale prin care pământul hrănește cerul. Și vârfurile tulpinilor ca niște pene, care par de neatins de îndepărtate, dau din cap în vânt și în semințele lor dulci se urcă toată hrana pământului.

La baza acestor rădăcini, refugiindu-se în jurul lor ca într-o pădure și căutându-și hrana, se află creaturile mai mici - păduchi de lemn, furnici, urechelnițe, râme, gândaci, o altă lume și un alt ordin al existenței, o mulțime ocupată cu

procesul nesfârșit al creației, supraviețuirii și morții. Am venit să ne alăturăm lor. Când mă întind seara căldura pământului de sub mine e uimitoare. Este asemeni căldurii unui alt trup care a absorbit soarele toată ziua și acum emană rezerva sa de căldură. E mai blândă și mai întunecată decât aș fi crezut vreodată și, când iau un pumn de pământ și îi simt mirosul extraordinar, știu deodată din ce sunt făcut, ca și cum energia care există în acest pumn de țărână neagră ar fi deschis deodată între ea și trupul meu, ca și între ea și tulpinile de iarbă, un coridor lung, prin care curge ființa noastră comună. Nu mai îmi e teamă de ea. Mă întind să mă culc și mă întreb dacă în destinderea somnului nu s-ar putea să încep să scot din mine rădăcini pe toată suprafața trupului și, când pătrund în primul vis, aproape că încep să simt ca asta încep să fac, simt cum mi se deschid porii înspre grăunții proprii ai pământului și cum încep să se schimbe între ei. Când mă trezesc sunt pe deplin împăcat cu acest proces. Mă voi așeza adânc în pământ, mai adânc de cum mă așez în somn și nu mă voi pierde. Toate particulele ființei noastre fizice sunt una cu pământul, așa cum respirația noastră este una cu cerul. Între trupurile noastre și lume există unitate și schimburi.

Poate că de aceea izbucnirea pământului în jurul nostru în formele noi ale primăverii îmi pare de data asta că are loc la capătul nervilor mei. Mâțișorii păroși pe care îi descoperim pe unele tufișuri, frunzele lipicioase noi care încep prin a părea niște ornamente de acoperiș, lucioase, și deodată se desfac în forme de inimioare zimțate, toate acestea, văzute de atât de aproape, par niște miracole, la fel ca și explozia atâtor aripi în văzduh. O membrană se încordează iar și iar, devenind transparentă, până când toate elementele care alcătuiesc făptura care se trezește și se mișcă în interiorul ei, devin vizibile și forțează învelișul până la punctul ruperii lui, când

aripile ei strânse care sunt deja sigure de posibilitatea zborului și de mișcarea aerului, se eliberează fâlfâind. Întregul pământ trosnește și se încordează în întuneric. Sunetele sunt slabe, le aude bine o ureche care s-a lipit de pământ. Uneori cred că, dacă aș asculta destul de atent, mi-aș auzi propriul trup izbucnind în același fel, împingând învelișul transparent care încă îl ține închis, care îl împiedică să izbucnească asumându-și forma nouă de ființare pe care a conceput-o, care e tot atât de diferită de cea prezentă ca și fluturele de crisalidă.

Copilul pare să fie o făptură nouă aici și nu mă mai întreb acum ce rău i-am făcut poate. Și el a supraviețuit timp de un anotimp trăit printre oameni. E plin de o energie nouă. E mai ușor. Se mișcă mai iute pe câmpie. Este alert la fiecare schimbare a vântului, și toană a cerului, care aduce spre noi vremea de mâine și de poimâine, la fiecare miros a sutelor de plante, de ierburi și muguri grași care își întind particulele invizibile în jurul nostru. Aceste ierburi și paraziții lor, - viermii, larvele, micii greierași înaripați - reprezintă hrana noastră. Copilul le culege de pe unde se afla, alcătuind lanțul ființelor care se înfruptă din bunătatea pământului și o transmit apoi în gura altei creaturi. Noi reprezentăm capătul lanțului. În fiecare zi dis de dimineață Copilul vânează în lumea lui hrănindu-mă acum, așa cum și eu l-am hrănit în lumea noastră.

În amurg îl privesc cum stă în picioare la marginea locului pe care l-am găsit pentru a ne odihni noaptea, privind pierdut spre nord în imensitatea câmpiei acoperite cu iarbă.

Oare știe ce se află acolo? Se întoarce la un loc pe care îl cunoaște și mă duce și pe mine acolo? Cu fiecare zi am mai puțină energie să străbat prin mile de iarbă spre această țintă spre care ne îndreptăm, oricare ar fi ea, dar neanunțată încă. Știe oare unde ne duce? Simt că e mereu nerăbdător să fie în mișcare, chiar și atunci când stă nemișcat în picioare în amurg,

profilându-se pe cerul ruginiu, privind în zări, înspre un vârf îndepărtat, unde vom fi mâine seară pe vremea asta. Îl privesc și mă întreb ce scop al călătoriei noastre e în mintea lui. Tot trupul lui se încordează către un țel îndepărtat pe care nu îl pot percepe de unde stau întins la umbră. E plin de acest țel, de o pasiune înăbușită pentru cele mai îndepărtate întinderi pe care le poate cuprinde cu privirea. Și simt aceasta lumina în el, când apleacă să îmi aducă ce a găsit de mâncare, alegând pentru mine diverse semințe, sau când îmi arată cum mă descurc cu melcii de apă, sau când stoarce picături de apă dintr-o cârpă ca să-mi umezească buzele. Îmi e mai acum decât am crezut vreodată că

e posibil. În primele zile mi se păruse de neconceput să descopere în el această tandră înrudire cu oamenii care e acum se vede în fiecare clipă în grija pe care mi-o poartă.

Și totuși, în ciuda acestei apropieri, pare tot mai mult să aparțină unei lumi care se află cu totul dincolo de mine și de imaginația mea omenească.

E ca și cum s-ar mișca simultan în două lumi separate. Îl văd îngenunchind ca să facă una dintre treburile lui umile, să-mi dea de mâncare sau să curețe mizeria pe care o fac bătrânii. Și în același timp, când îmi ridic privirile, stă în picioare ca atunci când l-am văzut gol în pădurea de pini, a siluetă plăpândă, incandescentă în lumina amurgului, deja plecând de lângă mine în mintea lui, deja cu atenția încordată spre viața care îl așteaptă acolo, dincolo de momentele petrecute cu mine, o viață pe care nu am luat-o în considerare și pe care va fi liber să o înceapă doar atunci când viața noastră împreună se va sfârși. Eu am încercat să trezesc, în animalul din el, oarecare înțelegere a ce înseamnă să fii om. Mă întreb acum dacă nu cumva a început să descopere în sine o altă ființă. Oare e el, așa cum credeau sătenii (viziunea lor a fost întotdeauna mai

simplă decât a mea, - și deci mai aproape de adevăr) vreun copil de zei abandonat? Oare trupul lui tinde spre natura lui zeiască, la această graniță a vieții lui când orice copil obișnuit ar fi pe punctul de a înflori în vârsta bărbăției, în limitele sale omenești? Plutește nedeslușit și strălucitor dincolo de raza unde ochiul meu mai poate distinge exact ce vede. Și în același timp se încovoiaie pe vine ca să prepare hrana pentru mine cu mâinile lui murdare și crăpate și cu unghiile rupte, o hrană pe care abia o mai pot înghiți acum. Își dă infinită osteneală, mestecă pe jumătate tuberculii fibroși ca să-i facă gustoși și îmi dă în gură pasta, așa cum a văzut probabil că fac animalele cu puii lor.

Și așa am ajuns acolo, la locul sortit. Eu am făcut ultimii mei pași, deși el nu știe acest lucru încă, pe când se îndepărtează ca să caute ceva de mâncare pentru seară. De aici voi urca, sau voi coborî, puțin câte puțin, în mâinile zeilor. Acesta e locul pe care l-am visat atât de des la Tomis, dar nu l-am putut găsi în rătăcirile mele în timpul somnului - punctul de pe suprafața pământului unde voi dispărea.

Nu e deloc așa cum mi l-am imaginat. Nu sunt lupi aici. E lumină limpede de soare, așa cum e la sfârșitul fiecărei zile pe care am petrecut-o aici, o zi frumoasă și caldă de primăvară cu ciocârlii în văzduh și insecte care zumzăie sub picioarele noastre. Copilul e aici. Îl privesc cum se îndepărtează pana la marginea unui pârâu, aplecându-se, îngenunchind, pornind apoi mai departe cu pasul lui sprintar, ca să adune melci printre buruieni.

E straniu când privesc înapoi peste ținutul imens pe care l-am traversat cu greu în aceste săptămâni, străbătând marea, viața mea la Roma, copilăria mea și observ cât de clar duc toate urmele pașilor mei către acest loc și către niciun altul. Toți acești pași apar strălucind în mintea mea. În mintea mea pot

parcurge înapoi toți acești pași, simțindu-mă, cu fiecare pas, refăcut și diminuat, până ajung din nou în locul primelor mele amintiri și stau în lumina vălurită a măslinilor aflați chiar la marginea fermei noastre, văzând aripi care strălucesc dincolo de zidul scund și un păstor de capre moțâind rezemat de un măslin, cu capul lăsat pe spate, de i se vede bine gâtul, ca și cum ar dormita de aproape șaizeci de ani, exact așa cum îmi amintesc că l-am văzut ultima oară. Una dintre capre, care e neagră, tocmai s-a ridicat pe picioarele dinapoi ca să ajungă să rumege mlădițe de viță. E primăvară. E vară. Am trei ani. Am șaizeci de ani.

Copilul e acolo.

Întoarce o clipă capul peste umăr ca să mă privească peste umărul luminat de razele soarelui. Apoi se apleacă ca să mai culeagă încă un melc de la marginea pârâului. Se ridică și merge mai departe. Pârâul îl stropește cu picături luminoase pe măsură ce merge în apa mai adâncă. Apoi se cațără pe o piatră netedă, ținându-și echilibrul în lumina soarelui și sare, sare din nou și iar înaintează în susul apei, spre celălalt mal, care e acoperit cu pietriș, pietrele albe, negre și cenușii formând un fel de mozaic în lumina apusului târziu. Acolo se oprește, culege unul, doi, patru melci și merge mai departe, iar pârâul face unde când intră și iese din el, jucându-se cu degetele de la picioare în pietriș, lăsându-se câteva clipe în voia plăcerii copilărești de a fi liber.

Aș putea să-l strig. M-ar ține glasul. Dar nu îl strig. Dacă-l chem înapoi, s-ar putea să ma lipsesc de împlinirea acestei clipe chiar când ea pe cale să mi se dezvăluie și doresc foarte mult ca aici, chiar la sfârșit, să mă deschid către toate cele cu care ea ma așteaptă.

Împlinirea este în îndepărtarea Copilului de mine, în mersul lui cu pas ușor, în bucuria cu care, cu trupul gol, se pierde în

depărtări, apare și dispare în scânteieri ale luminii ivindu-se din apă și se apleacă să culeagă - ce? Pietre? Oare asta îi atrage privirea, piatra cea mai cenușie cu cele mai fine nervuri? Sau a uitat poate că ar avea vreun scop, înaintând doar din plăcerea de a se mișca tot mai departe în lumină, lăsând să-i cadă din mână melcii vii și buni de mâncat, de care nu mai are nevoie viața mea, și pot fi lăsați să se întoarcă la a lor și scăpând din mână și pietrele inutile care, atunci când se izbesc de pământ, deodată țâșnesc în sus sub formă de fluturi, ale căror aripi se fac curcubeu deasupra pârâului...

Pășește peste lumina apei. Și sub privirile mele se desprinde, pierzându-se încet în depărtările cele mai adânci, deasupra pământului, deasupra apei, în văzduh.

E vară. E primăvară. Sunt nemăsurat, nespus de fericit. Am trei ani. Am șaiszeci de ani. Am șase ani.
Am ajuns

.POSTFAȚĂ: DESPRE SURSE

Știm foarte puțin despre viața lui Ovidiu și tocmai această lipsă de date mi-a fost de folos ca să-l aleg ca personaj central al narațiunii mele și mi-a permis libertatea de a inventa, căci nu voiam să scriu niciun roman istoric și nicio biografie, ci o ficțiune cu rădăcini în evenimente posibile.

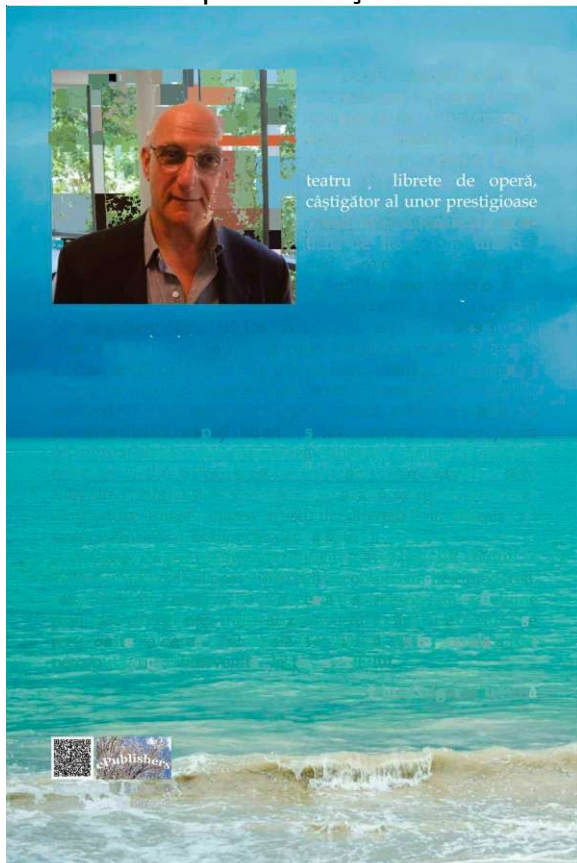
Ceea ce știm are ca sursă chiar scrierile poetului: data și locul nașterii sale, moartea în prima tinerețe a unui frate cu un an mai mare decât el și, desigur, celebrul exil - deși nu avem nicio explicație a cauzei lui. Ovidiu e foarte teatral, adică înclinat să exagereze pentru a obține un anumit efect, așa că putem pune bază pe foarte puțin din ce ne spune. Pentru descrierea așezământului Tomis am folosit poemul său despre exil, *Tristia*, iar pentru detaliile despre sărbătoarea Parilia m-am inspirat pe Cartea III a poemului *Fasti*, studiul său despre principalele sărbători romane. Sursa descrierii mormintelor scitice este Herodot.

Întâlnirea cu Copilul, care reprezintă partea principală a cărții, nu are nicio bază faptică, dar descrierile mele pot fi confruntate cu cea mai bună relatare pe care o avem a unui asemenea fenomen și anume observațiile amănunțite ale lui J. M. Itar despre Victor, băiatul sălbatic din Averyron, care nu pot fi ignorate de nimeni care scrie despre acest subiect. Implicarea lui Itar a fost ca profesor și cum gândirea lui derivă din cea a secolului al optsprezecelea, el este interesat mai ales de problema experienței înnăscute și dobândite. Tocmai pentru a mă înscrie într-un domeniu de posibilități deschise, mi-am plasat eu povestirea într-un loc îndepărtat despre care nu se știe aproape nimic și într-o epocă, zorii erei creștine, în care se simțea că acționează forțe misterioase și gândirea nu se stabilise încă într-o matrice rațională.

După circa o mie de ani de când cunoașterea perioadei romane devenise extrem de nebuloasă, Ovidiu a devenit o figură de mitologie populară și căutarea mormântului lui a avut ca rezultat venerarea mai multor locații legendare dar false, unele foarte îndepărtate de locul original al exilului său precum Ungaria centrală. Adevărata dată, precum și cauza morții sale, rămân un mister.

Pentru cititorul renascentist Ovidiu era cel mai modern dintre poeții latini, cel mai accesibil și lumesc, cel mai uman, scepticismul lui fiind contrabalansat de dragostea lui pentru fabulos și excesiv. Am încercat să pun accent tocmai pe această calitate modernă când am recreat perioada exilului său, deși soarta pe care i-am atribuit-o, în afara faptului real al îndepărtării lui la Tomis, l-ar fi surprins pe poetul însuși, pentru că îi atribuie posibilitatea unei credințe care nu se poate găsi nicăieri în scrierile lui. Dar tocmai asta am urmărit. Scopul meu a fost să-l fac pe acest fluent inventator al „transformărilor” să trăiască în realitate ceea ce fusese în existența sa anterioară

doar ocazia pentru a-și etala uimitorul talent literar.

David Malouf este unul din cei mai importanți scriitori australieni contemporani, autor de romane, povestiri, eseuri, memorialistică, premii internaționale și australiene de literatură și una din vocile cele mai influente ale culturii în lumea anglofonă.

Romanul *O viața imaginară* (*An Imaginari/ Life*), publicat în 1978, devenit un best-seller în Australia și în țările de limbă și cultură engleză, precum și text de studiu pentru programe de studii de liceu, licență, de masterat și doctorale în școli și departamente de studii literare și culturale din universități de prestigiu din toată lumea, având ca temă de cercetare dialectica spațiului exilic și tematica aventurilor inițiatice în cultura lumilor noi, abordează subiectul incitant al exilului poetului Ovidiu la Tomis, pe țărmul Mării Negre, transformat în alegorie a exilului și a explorării unui spațiu marginal, prin care se produce transformarea artistului „literelor” în maestru al metamorfozelor scrierilor din cartea naturii.

Cartea este o rescriere imaginară a aventurii lui Ovidiu la Tomis, un „jurnal” al poetului în exil, recompus în cheie modernă, astfel încât, în Australia, de pildă, ea a fost interpretată ca ficțiune prin care experienței traumatizante a dislocării și exilului i se recunoaște valoarea existențială și inițiativă. Astfel» cartea a fost percepută și ca o binevenită „lecție” a exilului.

www.ePublishers.ro www.ePublishers.us
Irina Grigorescu Pană